لەغیابی قەبوڵنەکردنی ئاینەکانی تردا چی ڕوودەدات؟.. گۆران هەڵەبجەیی

گەر کەسێک بەوردی قورئان بخوێنێتەوە ،بەئاسانی ئەو ناکۆکی و نالۆژیکیەی بەدەردەکەوێت کە لە دووتوێی ئایەت و سورەتەکاندا هەن.
ناکۆکییەکان یا دژبەیەکەکان زۆرن ،بەڵام من تەنها دوو دانە بەنمونە دەهێنمەوە کە سوود بەم نووسینەم دەگەیەنن ،یەکێکیان دەڵێت : “ولا أنا عابد ما عبدتم؛ ولا أنتم عابدون ما أعبد، لكم دينكم ولي دين” (الكافرون:6).
دژەکەیشی دەڵێت:وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الإِسْلاَمِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ {سورة آل عمران 85}.
جێی خۆیەتی کە بپرسم ئیماندارێکی ئاسایی چۆن لەم ناکۆکی و جیاوازییە سەردەربهێنێت و بڕوا بەکامیان بکات؟
ئەوەی مایەی سەرنجە ،ئەوەیە کە زۆرێک لە ئیماندارە مسوڵمانەکان، بەتایبەتی وتارخوێن و پێشنوێژو کەسە ناودارەکان ،ئەوانەی کە خاوەنی هەوادارێکی زۆرن،ئەمانە [آل عمران] یان لاپەسەندەو پەیڕەوی دەکەن و {الكافرون }یان وەلا ناوە.
ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ خەسڵەت و بونیادی کەسایەتی و هزرو بیرکردنەوەیان،کە دەکرێ بیانخەینە خانەی ئیماندارە توندڕەوەکانەوە.
ئەمانە لەنێو جۆرە خیتابێکدا خۆیان دۆزیوەتەوە کە تژیە لە کەراهیەت و دژایەتی و ڕەتکردنەوەی هەموو ئاینەکانی دەرەوەی ئیسلام
.
لەکن ئەم جۆرە بانگخوازانە ئیسلامی لەدەرچێت،هەموویان گەاو، بێ باوەڕ،دۆزەخی، بێ ڕەوشت ،بەرازخۆر و چەندین خەسڵەتی دیکەی ناشیرین و نامرۆڤانەی دیکەیان دەدەنە پاڵ.
مەترسییەکە لەوەدایە هەر یەکێک لەم جۆرە ئیماندارانە سوپایەک لە گەنجی توندڕەوەیان لەخۆیان کۆکردوەتەوە کە لە خودی بانگخوازەکان توندڕەوترن لە دژایەتیکردنی ئاینەکانی تردا،ئەوەش لە بۆچوون و ڕەفتاری ڕۆژانەیاندا بە ئاشکرا هەستی پێدەکەین.
جێگەی خۆیەتی لەم ڕووەوە چەند نمونەیەک بخەمەڕوو.
چەند ساڵێک لەمەوبەر لە سۆشیال میدیادا ڤیدیۆیەکم بەرچاو کەوت کە

تێیدا [وجدي غنيم] بانگخوازی میسری ،زۆر زۆر بەناشیرینی و بە دەستەواژەی نەشیاو دابەزیە سەر شۆڕشگێڕی کۆچکردوو [جیڤارا]،هاوکات هێرشی کردە سەر ئەو مسوڵمانانەی کە سەرسامن پێی و [T shert] بەوێنەی ئەوەوە لەبەردەکەن.

سەرچاوەی ئەم سوکایەتیەش ئەوەیە کە جیڤارا مسوڵمان نەبووە.

واتە لای وەجدی مسوڵمان بوون تاکە مەرج و شوناسە بۆ قەبوڵکردن وەک ئینسان،جا گەر ئەم مسوڵمانە هەمووژیانی پڕبێت لەپۆخڵەوات و کاری نائینسانی،هیچ کێشە نیە.بەڵام جیڤارایەکی شۆڕشگێڕ،ئینساندۆست،داکۆکیکار لەهەژارو چەوساوەکان ،دژە داگیرکەران ،هیچ نرخێکی نیەو ویژدانی نابزوێنێت.

هەر ئەم وەجدیە داعشیە لە ڤیدیۆیەکی تردا دەڵێت[گەر وڵاتی کافرانمان {فتح} کرد، دەبێ وەک بازاڕی کڕین و فرۆشتنی ئاژەڵان لەوێدا هەمان مامەڵە بە مرۆڤەکانیانەوە بکەین،کەئەمەش یارمەتی ئابووری ئیسلامی دەدات.]

نمونەیەکی دیکە لە باشووری کوردستان وەردەگرم ، لەوێ چەند مەلاو بانگخوازێکی ناسراوی کوردن هەن ،کە بە ئاشکرا لە مینبەری مزگەوتەکان و ڕووبەری سۆشیال میدیاکانەوە بەردەوام بەتووندی هێرش دەکەنە سەر پەیڕەوکارانی ئاینەکانی تر و بێ ڕێزیان پێدەکەن ، بەتایبەتی کریستیان و ئێزیدی . تەنها پێوەری ئەم ئیماندارانە بۆ چاکی و خراپی مرۆڤەکان [ئاینە] ،گەر کەسەکە مسوڵمان بوون ،ئەوە شایانی ڕێزو خۆشەویستیە وقەبوڵکراوە ، خۆگەر مسوڵمان نەبوو ئەوە کەسێکی قێزەوەنەو شایانی ژیانیش نیە.

بەئاشکرا دیتمان دکتۆر عەبدولواحیدی بانگخواز بێ شەرمانە لەبەردەمی هەوادارەکانیدا بەگاڵتە پێکردنەوە دەڵێت: [هەموو ڕۆژێکە کاری قورس بە ئێزیدیەک بکەو لە ئێوارەدا گەر داوی پارەی کرد پێی بڵێ[اعوذ بالله من الشيطان الرجيم]،ئیتر ڕادەکات و تۆش پارەکە نادەیت .هەر هەمان عەبدولواحید دەڵێ ئەوانە باکوردیشبن{مەبەستی ئێزیدیەکانە}هیچ ڕێزیان مەگرن ،چونکە شەیتان پەرستن. یەکێکی تر لەو بانگوازە تووندڕەوانە عەبدول لەتیف سەلەفیە،کە بەنە نیە سوکایەتی بە ئاینەکانی تر نەکات.

لە وتارێکیدا دەڵێت [برادەرایەتی و پەیوەندی و ژیانکردن لەگەڵ غەیرە مسوڵماندا حەرامە و جائیز نیە ،پاشان دەڵێ ،دەبێ هەندە دووربیت لەو کافرانەوە تا ئەو ئاستەی نابێت ئاگرەکەیانت لە دیاربێت.]

هەر لەسەر بنەمای ئەم هزرە مەترسیدارەبوو کە تەرۆریستانی قاعیدەو بەرەی نووسرەو پاشانیش داعش گەورەترین کارەساتی جینۆسایدیان بەسەر ئێزیدیەکاندا لەشەنگال هێنا کە تەنها باسکردنی مووچووڕک

بەلەشی مرۆڤدۆستاندا دەهەنێت.کارەساتەکە هەندە سەخت و بەسوێ و کاریگەرە ،هەرگیز ئاسەوارەکانی لە دەروون و ویژدانماندا کاڵنابنەوە.

ئەوەی جێگەی داخە نەبوونی کاریگەری و ڕەنگنەدانەوەی ئەو کارەساتە تراژیدیایە لە هزری زۆربەی هەرەزۆری کوردی مسوڵماندا، بەتایبەتی تووندڕەوەکان.ئەوانە نەک هاوسۆزنەبوون بەڵکو زۆریش خۆشحاڵ بوون بە جینۆسایدکردنیان و ئەوەشیان نەدەشاردەوە بەوەی فەیسبووکیان لێ پڕکردبوو..

ئەم تووندڕەوانە چونکە خۆیان هەستی نەتەوایەتی و نیشتمانی و خۆشەویستی خاک و مرۆڤایەتیان سفرە ،هەربۆیەش گوێ بەوە نادەن کە ئەوانە بێ تاوانن ،ئینسانن ،کوردن ،نیشتمانی خۆیان خۆش دەوێت، بەڵکو لە دیدی ئەوانەوە تاوانبارن چونکە [مسوڵمان]نین.

دوانمەونە سەبارەت بە کەچکردنی هونەرمەندی مەزنی کورد[باکوری]یە،کە هەر ئەمەش بوو پاڵی پێوەنام ئەم بابەتە بنووسم.

ماوەیەک لەمەوبەر ئەو هونەرمەندە مەزنە کۆچی دوایی کرد،مرۆڤدۆستان و هەوداران و ڕێزگرانی هونەری موزیکی کوردی ،هەموو بۆی خەمباربوون و پانتاییەکی فراوانی لە سۆشیالمیدیادا بەتایبەتی فەیسبووک داگیرکرد ،کەچی هەندێک لە مسوڵمانە ڕەفتار داعشیەکان ،نەک خەم وهاوسۆزیان دەرنەبڕی بەڵکو هەرچی دەستەواژەی قێزەوەن لە فەرهەنگیاندا هەیە لەفەیسبووک دەرهەق بەو مرۆڤە ڕەح پڕپولەیە بەکاریان هێنا، تەنها لەبەر ئەوەی سەربە ئاینی کریستیان بوو.

یەکەکیان نووسی بووی[چۆن و بەچ ڕوویەکەوە لەو دنیا لە بەردەم خودا دەوەستیت و چی وەڵام دەدەیتەوە کە بە مولحیدی ژیانت بەسەربردوە؟]

لەکن ئەو مەشک ژەنگگرتووانە گرنگ نیە کە باکووری پتر لە ٧٠ ساڵ خزمەتی هونەری کوردی کردوە،ئەوەش حساب نیە کە یەکێک بوو لەڕابەرەکانی موزیکی کوردی ، هەروەها ئەوەش مەسەلە نیە بەلایانەوە کە باکووری هەرگیز جیاوازی لە نێوان ئاینەکاندا نەکردوە ،بەوەی پەیوەندیەکانی لە بواری کۆمەڵایەتی و کاری هونەریدا ،لەسەر بنەمای گونجان و ئینسانی بووە و ئاین گرنگیەکی ئەوتۆی نەبووە لەکنی. گەر باکووری سەر بە هەر نەتەوەیەکی تربوایە لەئاڵتون پەیکەریان بۆ درووست دەکرد،کەچی لەکن هەندێک مرۆڤی کوردی هزرنەخۆش و تێرۆریستی ئیسلامی بێ نرخ دەکرێت.

ئەو گەنجانەی خاوەنی ئەم جۆرە گوزارشتە پڕ مەترسیدارەن ،بەدڵنیاییەوە لەخۆڕا وەریان نەگرتووە ،بەڵکو بەرهەمی پرۆسیەیەکی دووروودرێژی شۆردنەوەی ئەقڵە ،کە لەلایەن زۆرێک لە بانگخوازو

سومب□کانی ئیسلامەوە ئەنجامدراوە . هەڵگرانی ئەم ڕەوتە بەردەوام دژایەتی کەسانی سەربە ئاینەکانی دیکە دەکەن ،هاوکات هەوڵی سڕینەوەی هەر جۆرە بۆچوونێک دەدەن کە وەک خۆیان بیرناکەنەوە .ئەمەش پێمان دەڵێت کەلتووری پێکەوە ژیان و قەبوڵکردنی یەکتری گەر تا ئێستا هەبووبێت ئەوە ئێستا بەرەو لەناوچوون دەچێت و کەلتووری ڕەفزکردن و دژایەتی و پەراوێزخستن ،تادەگاتە لێسەندنەوەی ژیان ، جێگەی گرتووەتەوە ،کە ئەمەش زەنگێکی مەترسیدارەو ئاکامێکی زۆر زۆر خراپ و دۆخێکی پڕ جەهالەت چاوەڕێی کۆمەڵگەی کوردستانی دەکات ، لەئەگەری ڕوودانیدا کەبەدووری نازانم ، بەهیچ لایەن و دەسەڵاتێک کۆنترۆڵ ناکرێت .
{لەگەڵ ئێوەمە دەسەڵاتداران خەبەرتان ببێتەوە بزانن چ کارەساتێک بەڕێوەیە}.

شۆڕش و ئۆپۆز□س□ی□ن-1- وەرگێڕانی بۆ کوردی: کاوەعومەر

بەشی یەکەم

بە پشتبەستن بە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵە جەدید نوسراوەتەوە خەلیل کەیوان: لە بەرنامەی پێشوودا باسمان لە پەیوەندی شۆڕش و لایەنە سیاسی□کان کرد لەسەر ئاستی گشتی. لەم بەرنامەیەدا باس لە شۆڕش و هێزە جۆراوجۆرەکانی ئۆپۆزسیۆن و شێواز و ڕێباز و سیاسەتەکانیان دەکەین.
حەمید تەقوایی لە شۆڕشی ئێستادا زۆر کەسی تووشی سەرسوڕمان کردووە. زۆر کەس سەریان سوڕماوە لە شەهامەت و ئازایەتی تازەلاوان و ساڵانی هەشتاکان و یەکگرتوویی ڕیزەکانی خەڵک و سەرنجڕاکێشی جیهانی شۆڕش. بە یەکەمین شۆڕشی ژن لە مێژوودا ناودەبرێت. ئایا حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریش هاوبەشە لەم سەرسوڕمانەدا؟ ئایا پێشبینی شۆڕشێکی واتان کردووە؟
حەمید تەقوای: ئێمەش وەک هەموو کەسێک سەرسام بووین بە گەورەیی و شکۆمەندی ئەم شۆڕشە و یەکگرتوویی جێی سەرنجی هەموو مر□ق□کانی تێدا، و هاتنی قوتابیان بۆ گۆڕەپانەکە و هتد و ئەمەش ڕاستی□کی

زۆر ورووژێنەر و ئومێد بەخش□. ب□ام ئەوەندەی پەیوەندی بە ڕۆحی
شۆڕش و ناو□□ک□کەیەوە هەیە، ئێمە پێشبینی ئەوەمان کرد. ئەوەی
ئێستا هەموو جیهان ئەم ڕاپەڕینە زەبەلاحە بە شۆڕشی ژنان ناو
دەبات، جەختکردنەوە لەسەر هەڵسەنگاندنی حیزبەکەمانە. بیست و یەک
ساڵ لەمەوبەر زیندە یاد مەنسور حیکمەت ڕێبەری حیزبەکەمان پێشبینی
ئەوەی کردبوو کە شۆڕشی ئێران شۆڕشێکی ژنانە بێت. لەسەر بنەمای
ئەمەش ڕێکخستن و هەڵمەتی شۆڕشی ژنانمان ڕێکخست، کە پڕوپاگەندە و
ڕوونکردنەوە و بانگەوازی خەڵکیان بۆ هەمان بیرۆکە دەکرد. وە
ئەمڕۆ دەبینین ئەم شۆڕشەی ژنان هاتۆتە مەیدان.
خاڵێکی تری گرنگ خەباتی بەردەوامی حیزبەکەمانە لە دژی حیجاب.
ئێمە بەردەوام ڕەخنەمان لە حیجاب گرتووە و ڕەتمان کردووەتەوە وەک
ڕەمز و بەرجەستەکردنی حکومەتی ئیسلامی و بزووتنەوەی دژە مرۆڤی
ئیسلامی لە هەموو جیهاندا و هەر بۆیەش لە دژی وەستاینەوە. زۆرێک
لە هێزەکان تەنانەت هێزە چەپەکانیش دژایەتی حیجابیان بە کەموکوڕی
دەبینی، ڕەخنەیان لێدەگرتین کە بەهای زۆرمان پێ بەخشی، ئەمە
کێشەی کرێکاران نییە، کێشەی ژنانی باکووری شار و هتد. ئەمڕۆ
دەبینین کە شۆڕش بەم پریشکەوە دەستی پێکرد. بە ناڕەزایەتی
دەربڕین بەرامبەر حیجاب و لابردنی حیجاب و سوتاندنی حیجاب!
حکومەتیەکان خۆیان بە ئاشکرا ڕایدەگەیەنن کە حیجاب یەکەم قەڵای
هێرشکردنە سەر هەموو سیستەمەکەیانە و خەڵک بە ناڕەزایەتی دەربڕین
بەرامبەر حیجاب و سووتاندنی شۆڕشەکەیان دەستپێکرد. ئەمەش
دیسانەوە ئەوەمان بۆ دەردەخات کە حزبی ئێمە لە ڕاستیدا بە
بەردەوامی دژایەتیکردنی حیجاب پێشبینی شۆڕشێکی لەو شێوەیە دەکات.
لە لایەکی ترەوە ئێمە هەمیشە جەختمان لەسەر گشتگیربوونی شۆڕش
کردووەتەوە. یەکێک لە تەوەرەکانی پەیامی دوایین کۆنگرەمان ئەوە
بوو کە "هەموومان پێکەوەین". ئەمڕۆ شاهیدی یەکڕیزیی ئەو خەڵکەین
کە بەم شێوازە بەرفراوان و شکۆمەندانە لە هەموو شارەکانی ئێران
لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات هاتوونەتە گۆڕەپانەکە. ئێمە هەمیشە
جەختمان لەوە کردووەتەوە کە شۆڕشی داهاتوو لە ئێراندا
بزووتنەوەیەک کە زۆرینەی کۆمەڵگا واتا ٩٩٪ دەهێنێتە بەرامبەر بە
١٪ی حوکمڕانی بەلاشخۆر. لەم حاڵەتەدا زۆرێک لە داواکاران ڕەخنەیان
لێگرتین. ئەمڕۆ خەڵک لە شەقامەکاندا وەڵامی ئەو ڕەخنانە
دەدەنەوە. دەبینین شۆڕشی ئێستا بە حاشا هەڵنەگر بزووتنەوەیەکی
جەماوەری و هەمەلایەنە و گشتگیرە.
بە بڕوای من ئ□م□انە خەسڵەتەکانی ئەم شۆڕشەن کە نەک هەر
پێشبینیمان کرد بەڵکو ئامادەکاریمان بۆ کرد، لە هەموو بوارەکاندا
خەباتمان کرد بۆ پاڵنانی کۆمەڵگا بەو ئاراستەیە، ئ□م□ش

خۆشبەختانە شاهیدی ئەو واقیعە شکۆمەندین.
خەلیل کیوان: لە بەرنامەی “حیزب و شۆڕش”ی هەفتەی ڕابردوودا باست لەوە کرد کە لە هەلومەرجی شۆڕشگێڕانەدا هەموو لایەنەکان پشتیوانی شۆڕش دەکەن. لێرەدا ئێمە بە ڕوونی دەمانەوێت هەڵوێست و هەڵوێستی هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن لەم بارودۆخەی ئێستادا بخەینە ڕوو. سێ لقی سەرەکی ئۆپۆزسیۆن دەکرێت دابەش بکرێت بەسەر هێزی ڕاستڕەودا کە بریتین لە شاهانە و کۆمارییەکان و هێزە ناسیۆنالیستەکان کە بریتین لە هێزەکانی کوردی و ئازەری و بەلوچ و ڕێکخراوی موجاهدین و دواجاریش هێزی چەپ و کۆمۆنیست. با لە موجاهیدنەوە دەست پێ بکەین. هەڵسەنگاندنی ئێوە بۆ هەڵوێستیان و نزیکبوونەوەیان لە شۆڕشی ئێستا چییە؟
حەمید تەقوایی: پێموایە شۆڕش هەر لە سەرەتاوە موجاهیدینی بەجێهێشت و دەکرێ بڵێین بە هێزێکی وادا تێپەڕی. هۆکارەکەی ڕوونە. شۆڕش بە ناڕەزایەتی دژی حیجاب دەستی پێکرد، موجاهیدیش تا ئێستاش ڕێکخراوێکی باڵاپۆشە، ڕێکخراوێک کە هەمیشە پشتگیری نەک هەر حیجاب بەڵکو جۆرێکی تری ئیسلامیشی کردووە، بە بۆچوونی خۆی ئیسلامی دژە ئاخوندە. تەنانەت حکومەتی ئیسلامیش وەک کۆماری ئیسلامیش هەرگیز جێگەی ناڕەزایەتی ئەو نەبووە، بەڵکو وەک حوکمی ئاخوندەکان یان حوکمی ولایەتی فەقێ دژایەتی دەکرد. ئەم شۆڕشە بە نا بە حیجاب و نا بە کۆماری ئیسلامی و بە بۆچوونی من نا بە ئایینی دەسەڵاتدار، نا بە ئیسلامی سیاسی بە هەموو لایەنەکانییەوە دەستی پێکرد و هەر ئەمە ڕاستی ئەوەمان بۆ دەردەخات کە هێزێکی ئایینی کە تا ئێستاش لەگەڵ پیرۆزییەکان و بەها ئیسلامییە تایبەتەکانی جۆری خۆیدا سەرقاڵە لە شۆڕشی ئێستادا جێگەی نییە.
لە لایەنێکی ترەوە موجاهید پەیوەندی بە کۆمەڵگاوە نییە. ئەم ڕێکخراوە لە مێژە شێوەی مەزهەبێکی ژێرزەمینی گرتووە، مەزهەبێکی تەواو ناکۆمەڵایەتی، تا ئەو ڕادەیەی کە تەنانەت کەس نازانێت سەرکردەکەی زیندووە یان مردووە! پەیوەندییەکانی ئەم ڕێکخراوە و پەیوەندییەکانیان لەگەڵ یەکتردا لە هەمووان شاراوەتەوە. موجاهید مەزهەبێکی ناکۆمەڵایەتییە، خۆدینداری و حیجابەکەی وا دەکات بەتەواوی پەیوەندی بە کۆمەڵگا و ئەو شۆڕشەوە نەبێت کە بە دروشمی “ژن، ژیان، ئازادی” دژی حیجاب و هەموو پیرۆزییە ئایینییەکان هاتووەتە مەیدان. شۆڕش هەر لە سەرەتاوە موجاهیدنی تێپەڕاند.
خەلیل کەیوان: ڕات چییە لەسەر ئەو هێزە کۆماری و ناسیۆنالیستە لایەنگراکانی فیدرالیزم کە دەتوانرێت بەجۆرێک بە کۆماریخواز هەژمار بکرێن؟
حەمید تەقوایی: بە بڕوای من تایبەتمەندییەکانی ئەم شۆڕشە، دروشمی

سەرەکی “ژن، ژیان، ئازادی” و دروشمگەلێکی دیکە کە ئێستا لە شەقامەکانی هەموو ناوچەکانی ئێران، لە بەلوچستان و کوردستان و ئازەربایجانەوە تا خوزستان و ئەوانی دیکە دەوترێنەوە شارەکان، نیشان دەدەن کە ئەو هەزرە فیدرالیستیانەی کە هەمیشە جەختیان لەسەر پارچە پارچەکردن و دابەشکردنی کۆمەڵگا بووە بەسەر نەتەوە جیاوازەکاندا و دواتر پێکهێنانی سیستەمێکی مۆزایک کە لە “نەتەوە” جیاوازەکان پێکهاتووە، ئەوان بە تەواوی بابەتییەتی خۆیان لەدەستداوە.

خەڵک لە هەموو بەشەکانی ئێران، لە تاران، شیراز، قوم تا سنە، تەورێز، ئەردەبیل و زاهیدان، بە یەکگرتوویی لە پێناو مافی یەکسان و ئینسانییەکانی خۆیاندا ڕاوەستاون و دروشم دەڵێنەوە، هەموومان پێکەوەین. لە هەموو ئێراندا هەمان دروشمی هاوبەش هاوار دەکەن: دژی وەلی فەقیە، دژی خامنەیی، دژی هەموو حکومەت، دژی پیرۆزییەکان و دژی یاسا ئایینییەکان، لەحیجابەوە بیگرە هەتا هەر لایەنێکی دیکە. ئایکۆن و پەیامی ئەم شۆڕشە ژنان، ژیان، ئازادییە وەک هەر لە ئێراندا بەڵکو لە هەموو جیهاندایە.

دروشمی ژن، ژیان، ئازادی، بە تەواوی پێچەوانەی کۆماری ئیسلامییە لە هەر سێ لایەنەکەدا. بەپێی ئەم ڕاپەڕینە بە هیچ شێوەیەک نەتەوایەتی و قەومی وەرناگرێت و هیچ جێگایەک بە هیچ کەسێک بە شوناس و کولتوور و باوباپیرانی نەتەوەیی و نەتەوەیی خۆی ناهێڵێتەوە. ئەم شۆڕشە نەک هەر لەگەڵ مافە تایبەتەکان و فیدراڵیزمی نەتەوەیی و… ناگونجێت، بەڵکو بە کردەوە لە ڕەخنەگرتندایە لە هەموویان. بەم مانایە کەیسی فیدرالیزم و ئیتنیسیزم و ناسیۆنالیزمیش لەم شۆڕشەدا داخراوە.

کۆماریخوازی لە ئێران هەمیشە پەیوەندییەکی نزیکی لەگەڵ دەسەڵاتی پاشایەتی هەبووە. ئەمڕۆش هەر بەو شێوەیە. زۆربەی هەزە کۆمارییەکان جێگەیەکی تایبەت بە دەسەڵاتی پاشایەتی و “شازادە” قایلن. وە لەوەش گرنگتر، میحوەری سیاسەتەکەیان نیشتمان و نەتەوە و بەهاکانی وەک یەکپارچەیی خاکە، وەک ئێرانیبوون، سنوور پەرستی، باوباپیران، دژە عەرەبی، ڕەخنە لە ئایین وەک ئایینی عەرەبی و هتد، کە هیچ جێگایەک و بابەتییەتێکیان نییە لە شۆڕشی ئێستادا.

لە ڕوانگەی سیاسییەوە ئەو هەزرانە هەمیشە خەریکی جۆرێک لە مامەڵە و سازش بوون لەگەڵ فراکسیۆنی ڕیفۆرمخوازی حکومەتدا. دەزانین لە ساڵی ١٣٩٨ دەسیەی چاکسازی داخرا و ئەم بابەتەش لابرا. کەیسی پڕۆژەکانی وەک حکومەتی ئینتقالی بە بەشداری بەشێک لە حکومەت و بزووتنەوەی سەوز و بزووتنەوەی وەنەوشەیی ماوەیەکی زۆرە داخراوە و بەم مانایەش ئاسۆیەک لە بەردەم کۆماریخوازەکاندا نییە.

خەلیل کیفان: هەڵوێستی شاهانە چییە؟ ڕەزا پەهلەوی لە لایەک خۆی بە نوێنەری یەکگرتوویی گەل دەزانێت و لە لایەکی دیکەشەوە شاهیدی هێرشی شاهانەی توندڕەوین بۆ سەر خۆپیشاندانەکانی دەرەوەی وڵات و پشێوییەکانیان. هەڵسەنگاندنی ئێوە بۆ ئەم بزوتنەوانە چییە؟

حەمید تەقوایی: لێرەدا ناچارم جەخت لەسەر دوو خاڵ بکەمەوە، خاڵی یەکەم ئەوەیە کە دەمێکە دەسەڵاتی پاشایەتی مایەپووچ بووە، چونکە نوێنەرەکەیان کە کاندیدی دەسەڵاتی پاشایەتییە، تاجی خۆی دانا و گوتی دامەزراوەی پاشایەتی دژی مرۆڤە ماف و من نامەوێت پاشا بم و هیچ ئیدیعایەکم نییە. ئەمەش هەموو ڕیزەکانی شاخوازەکانی تێکدا چونکە ناتوانی شاخواز بیت بەبێ کاندیدێک تا تاج لەسەری دابنێیت! ئەمەش بە مانای قەیران و سەرلێشێواوی و داڕمان لە ڕیزەکانی شاهانەدا دێت. ئێستا پاشایەتیخوازەکان لە مەزهەبی جیاوازن کە بەربونەتە گیانی یەکتر. لە ئێستادا ڕەزا پەهلەوی دوای دەستلەکارکێشانەوە میدالیای دیکەی خستەتە سەر سنگی. مەدالیای یەکێتی نەتەوەیی! ئەمەش شتێکی بێمانایە. نەک هەر نەیتوانیوە تەنانەت لە ڕیزەکانی شاهانەشدا یەکڕیزی دروست بکات، بەڵکو بەها و سیستەمی ستراتیژی خۆی و لایەنگرانی، جەختکردنەوە لەسەر یەکپارچەیی خاک، سنووری پڕگەوهەر، ناسیۆنالیزمی فارس، باوباپیران، کوروشی گەورە و مافی مرۆڤی کورش، هتد، هەموویان هۆکاری دابەشبوونن. لە کۆمەڵگادا هەر ئێستا دەبینین کە دروشمی “پیاو، نیشتمانپەروەری” کە شاخوازەکان زۆر لە خوار ئەم هێڵەوە دەیکێشن و بە نوێنەرایەتی خۆیان دەزانن، ئەمەش بووەتە هۆی دووبەرەکی لە نێوان زۆرێک لە چالاکانی ناوخۆی وڵات و دەرەوەی وڵات. لەم دواییانەدا تەنانەت کۆماری ئیسلامی ئێران تابلۆی “پیاو نیشتمانپەروەر”ی لە شەقامەکانی تاران داناوە. بەم شێوەیە دروشمی ژن، ژیانی ئازاد ڕەتدەکەنەوە و لەبری ئەوە، لە پەنجەرەوە بەها نەتەوەیی نیشتمانپەروەر و پیاوسالارەکان دەناسێنن. وە ئەمەش تەنها شێواندن و شێواندنی تەوەری ئینسانی شۆڕش نییە، “ژنان، ژیان، ئازادی “، بەڵکو هۆکاری دابەشبوونە لە سەربانەکانی شۆڕشدا.

لە لایەکی تریشەوە لە دەرەوەی وڵات شا ئیلاهییەکان، شاخوازە توندڕەوەکان، ڕێک لەبەر ئەوەی بینیان کۆمەڵگا وەڵامی ئەوانی نەدایەوە و لە ئاستی شەقام و شۆڕشدا جێگەیان بۆ نەکراوەتەوە، ئەوا هاوشێوەی شەعبان بێ مێخ دەستیان کردوە بە هێرشکردنە سەر ئەو خۆپیشاندانەی کەلە دژی ڕژێم وڵاتت جیاوازەکان ئەنجام ئەدرێن. کێشەی ئەمانە لەوەدایە کە هیچ بەرهەمێکی ڕەزاشا ڕەحت شاد و هتد لە ناوخۆی وڵاتدا نابینرێت. تەنانەت پرسی ڕۆژی کوروش و پاسارگاد کە ساڵانە قەرەباڵغییەک دەچوونە ئەوێ، ئەمساڵ بە تەواوی کوێر

بوو. نەک لەبەر ئەوەی کۆماری ئیسلامی لە بەردەمی وەستابوو و ڕێگری لێکرد. ساڵانە کۆماری ئیسلامی ئەم کارە دەکات، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا، لە ساڵانی ڕابردوودا، دواجار جەماوەرێک لە پاسارگارد کۆبوونەوە. ئەمساڵ هیچ کاریگەرییەکی نەبوو، لە کاتێکدا چاوەڕوان دەکرا بە لەبەرچاوگرتنی کەشوهەوای ناڕەزایەتی کۆمەڵگا و بارودۆخی شۆڕشگێڕانە، لانیکەم چین و توێژە شاهانەییەکانی کۆمەڵگا لە پاسارگارد کۆببنەوە. بەڕای من ئەمە لەبەر دوو هۆکار ڕووی نەدا:
یەکەم: ئەم شۆڕشە هیچ پەیوەندییەکی بە بەها نەتەوەیی نیشتمانییەکان و کوروشی گەورەوە نییە و لە ڕووی ناوەڕۆکەوە تەواو پێچەوانەی ئەوانەیە، ئەگەر ساڵانی پێشوتر سودیان لە ڕۆژی کوڕش و کۆبونەوە لە دەری پەسەرگد دەبین بۆ بەرز کردنەوەی هاواری ناڕەزایەتیان لە دژی کۆماری ئیسلامی، ئەمساڵ لە دەی ئەم شۆڕشەدا، چیتر پێویستیان بەو پاساوە نییە. ڕاستەوخۆ قسە دەکەن. پێویست ناکات بچیتە پەسەرگاد و بڵێیت ئەمە کۆماری ئیسلامیمان ناوێت، لەسەر شەقامەکانی تاران و سنە، زاهدان و تەورێز و لە هەموو شوێنێکی ئێران دەڵێن بمرێت کۆماری ئیسلامی. هەمیشە گوتوومانە کە خەڵک کاتێک هیچ ڕێگەیەکی تریان نییە بۆ ناڕەزایەتی دەربڕین، هەوڵ دەدەن بە بیانوو و فۆرمی دیکە ناڕاستەوخۆ ناڕەزایەتی خۆیان لە دژی حکومەت دەربڕن و ئێستاش ئەم هەڵسەنگاندنە سەلمێنراوە. ئەمڕۆ کە فۆرمەکانی ناڕەزایەتی ڕادیکاڵ بەربڵاو بووە و خەڵک هاتوونەتە سەر شەقام، پێویست بە بیانووی ڕۆژی کوروش پاسارگاد و هتد ناکات.
ئەگەر تەماشای هەموو ئەو لایەنانە بکەیت، بۆت دەردەکەوێت کە دامەزراوەی پاشایەتی و ستراتیژ و دید و سیستەمی بەهای پاشایەتی لە ئێستادا بەتەواوی وازی لێ هێنراوە و شۆڕش بە پێچەوانەی ئەمانەدا دەڕوات، واتە بە ئاراستەی بەها ئینسانیە جیهانداگرەکانەوەیە نەک بەها نیشتمانی نەتەوەییەکانەوە، ئەمەش خاڵێکی بەهێزو گرنگی ئەم شۆڕشەیە.
خەلیل کەیوان: سیاسەتی حزب و ڕێکخراوە چەپەکان کە بەرگریکار بوون و بەرگریکارن لە شۆڕش چۆن هەڵدەسەنگێنن؟ سەرەتا ئەم ڕۆژانە بەشداری ناڕەزایەتییە گەورەکانیان نەدەکرد لە دەرەوەی وڵات کە مەیلی ڕاستڕەوەکان بە ئاڵا و تابلۆکانیانەوە ئامادە بوون. بەڵام ئێستا وا دیارە ئەوان سیاسەتی ئامادەبوونی سەربەخۆ لە شەقام و جەمسەرگیری هێڵەکانی ناڕەزایەتی خەڵک پەیڕەو دەکەن، بەتایبەتی بە دروشمی “مەرگ بۆ ستەمکار، جا پاشا بێت یان ڕابەر”. ڕات چییە لەسەر ئەدای و پێگەی ئەو هێزانە؟
حەمید تەقوایی: زۆربەی ئەو هێزە چەپانە دژی ئەو دوو تێزە سەرەکییەن کە حزبەکەمان جەختی لەسەر دەکاتەوە: یەکێکیان ئەوەیە

کە شۆڕش گشتگیرە و زۆرینەی ڕەهای خەڵک دەهێنێتە سەر شەقام و ئەوەی تریش ئەوەیە کە نابێت لە مەیدانی تێکۆشان لەدژی کۆماری ئیسلامیدا ببینە ئۆپۆزسیۆنی ئۆپۆزسیۆنەکان. بۆیە ئەوان تێزی “جەنگی بەدیلەکان”یان لە دژی ئەم چاوەڕوانیانە خستەڕوو. ئەوان پێیان وایە شۆڕش لە کەناڵی شەڕی ئەڵتەرناتیڤەکانەوە بەرەو پێش دەچێت.

بەڕای من ئەمە جیاوازییەکی بنەڕەتییە لە نێوان چەپی شۆڕشگێڕ، چەپی پراکتیکی، کۆمۆنیزمی پراکتیکی و لە چەپێک کە لە عەقڵییەتی خۆیدا نوقم بووە و سنووردارکردنی عەقڵی خۆی نیشاندەر و ڕووناکی و ڕێنمایکارییەتی. کاتێک ئەم چەپە ڕۆشنبیرە ڕووبەڕووی دیاردەی شۆڕشی ئێستا بووەوە، دیاردەیەک کە دەریخست کە شۆڕش گشتگیرە و مەیل و ئارەزووی بۆ شەڕی ئەڵتەرناتیڤەکان نییە، بەڵکو وەک هۆکاری دابەشبوون دەیبینێت، ئەویش وەریگرت تاکتیکێک کە بەڕای من زیاتر پەراوێز و گۆشەگیرتری دەکات. سەرەتا بەشداری خۆپیشاندانی هەزاران کەسی دەرەوەی وڵاتی نەکرد چونکە ئەو برادەرانە هەر ئاڵایەک کە هەڵبگیرێت بۆ پاشایەتی دەزانن و لەبەر ئەوەی ئاڵاکان لە شەقامەکانی دەرەوەی وڵات هەڵکرابوون، دەستان گەیشتنە ئەو بڕوایەی کە ئۆپۆزسیۆن دەستی باڵای هەیە و ئەگەر بەشداری خۆپیشاندانەکان بکەین هێڵی سەربەخۆمان دەشێوێت. وە هێڵی سەربەخۆی خۆیان هێڵێکی چەند دەیان کەس بوو لەسەر شۆستەکان لە تەنیشت سەرهەڵدانی خۆپیشاندانی چەند دەیان هەزار کەس لە دەرەوەی وڵات! هەروەها لە ساڵی ٢٠١٨دا بینیمان کە لە خۆپیشاندان و چالاکییەکانی دەرەوەی وڵاتدا، تەوەری سەرەکییان سنووردارکردن بوو لەگەڵ ڕاستەوەکان نەک ناڕەزایەتی دەربڕین بەرامبەر کۆماری ئیسلامی! ئەمەش ڕێک ئەوەیە کە ئەمجارە دەیبینین. ئەو دروشمەی کە ئەوان جەختیان لەسەر کردووەتەوە ئەوەیە “نە پاشامان دەوێت نە ڕابەر، و مردنیش بۆ ستەمکار” هەرچەندە خودی دروشمەکە هەڵە نییە و دوو جۆر دیکتاتۆرییەتی هەیە لەگەڵ دەستەواژەی “سنووردان”، بەڵام کاتێک بیخەیتە ناو کۆنتێکستی ئەم شۆڕشە و ئەم بزووتنەوەیە کە ئامانجی سەرەکیی مردنە ئەوە خامنەیی و کۆماری ئیسلامییە. دەتوانن بزانن کە هێنانی مەرگی شا بۆ سەر شەقامەکان بەتەواوی لە پشت بزووتنەوەی جەماوەری خەڵکەوەیە بە دوو شێوە. پێش هەموو شتێک مانای ئەوەیە کە پاشایەکی لەو شێوەیە دەخاتە پێشەوە وەک ئەوەی ئەو بەدیلەی کە بڕیارە جێگەی کۆماری ئیسلامی بگرێتەوە ڕەزا پەهلەوی بێت. لەم دروشمەدا بە ڕوونی باسی ڕەزا پەهلەوی کراوە نەک دامەزراوەی ئیمپراتۆری. دامەزراوەی دەسەڵاتی پاشایەتی هیچ بایەخێکی نییە، چونکە چل ساڵێک پێش ئێستا خەڵک ئەرکی خۆی ڕوونکردەوە و دەسیەکەی

خستە ژێر باڵی و ڕەوانەی زیندانی مێژوویان کرد. بەڵێ دروشمی مەرگ بۆ پاشا بەڕوونی دژی گەڕانەوەی بنەماڵەی پەهلەوییە. باشە لەم حاڵەتەدا ڕەزا پەهلەوی چەندین جار ڕایگەیاندووە کە نایەوێت ببێتە پاشا. ڕایگەیاند کە دامەزراوەی پاشایەتی دژایەتی مافی مرۆڤە. پاشایەتیخوازەکان خۆیان لەسەر ئەم مەسەلەیە گیانیان لەدەستداوە و بوونەتە هەزار و یەک مەزهەب. لەم دۆخەدا ئەم جۆرە چەپە بە دروشمی مەرگ بۆ پاشا لە ڕاستیدا بەرزکردنەوەی پادشایە. ئەمە سنووردارکردن یان ڕەخنە لە دامەزراوەی پاشایەتی نییە، بەڵکو ملکەچبوونە بەی. تۆ سەیری ڕیزەکانی شۆڕشی خەڵک دەکەیت، هەر ئەو بابەتی کەو کپیەی ڕۆژانی کورووش و پاسارگارد کە باسم کرد، لەبەرچاو بگرن و بزانن کە بەڕاستی دامەزراوەی پاشایەتی لە شۆڕشی ئێستادا چەند جێگایەکی هەیە؟ هیچ، لەگەڵ سەرهەڵدانی ئەم شۆڕشەدا، ئەوە ڕوون بووەوە کە دیاردە و بەها شاهانەییەکانی پاشا تەنانەت پەراوێزترین لەوەی پێشتر بیریان لێدەکرایەوە یان ڕیکلامیان بۆ دەکرا. ئەمەش لە بەشێک لە زانکۆکاندا دروشمی "نەپاشامان دەوێت نە ڕابەر" دەدرێن، بەڵام ئەمە خاڵی هێزی شۆڕشی خەڵک نییە. هێزی شۆڕشی خەڵک لەوەدایە کە بە دروشمی "ژن ژیان، ئازادی" کە تەوەرەکی ژێر ئینسانی و سەردەمیانە و جیهانی هەیە و دەیەوێت بە هاوپشتی و یەکگرتوویی بەهۆنە کۆماری ئیسلامی بڕووخێنێت، بمرێت خامنەیی تەوەری یەکێزی و جوڵەی خەڵکە، و نەک بە بمرێی چەند کەسێکی تر لەم لاو ئەولایەوە!
لەدەرەوەی وڵات، دەبینن ئەم چەپە ڕەشنبیر و ناسیاسییە دروشمی مەرگ بۆ پاشا و ڕابەر لە بەردەم شا خودا، لەبەردەم شەعبانی بێ مێشک کە هێرش دەکەنە سەر ڕیزەکانی خۆپیشاندان لە دەرەوەی وڵات، "شەڕی بەدیلەکان" دەڵێنەوە " کە هەمیشە دەیخەنە ڕوو گەڕاوە بۆ شەڕی شەقام لە نێوان خۆپیشاندەران." وێنای شا خوداکانیش ململانێی سیاسی و فیزیکی نییە لەگەڵیان، بەڵکو کەکردنەوەیان لە شەقامەکانەوە وەک جەماعەتێک کە خۆپیشاندانەکان تێکدەدەن، بە پەنابردن بە ڕەسای کاریگەر و ڕێکخراو و یاساکانی وڵاتانی ڕۆژئاوا. ئەگینا شەڕی شەقامی نێوان چەپ و ڕاست تەنیا کۆماری ئیسلامی دەبات. یەکێک لە دەرئەنجامەکانی فراوانبوونی ئەو ململانێیانە ئەوە دەبێت کە چیتر ئێرانییەکان ڕێگەیان پێنادرێت خۆپیشاندان بکەن.
خاڵێکی تر ئەوەیە کە هەرچەند ئەم برادەرانە بانگەشەی شەڕی ئەڵتەرناتیڤی ڕاستەوو دەکەن، بەڵام دەبینن لە لایەک بە دروشمی دژ بە شا و سەرکردە لە دیوی موجاهیدن و لە لایەکی تریشەوە، ئەوان لەگەڵ پاشایەتیخوازەکانی وەک شەهرام هۆمایون دژی کەسایەتییەکانی

وەک حامید ئیسماعیلیون. تێکەڵ بوون! ئەوان ڕابردووەکەی "ئاشکرا" دەکەن، گردبوونەوەکەی بەرلین دەخەنە ژێر پرسیارەوە، دەڵێن کە لەگەڵ حکومەتی کەنەدا توانیویەتی ئەو کارە بکات، دەڵێن نازانرێت پارەکەی لە کوێوە وەردەگرێت و هەموو ئەم جۆرە گومانانە. لە لایەکی دیکەوە هەر حکومەتێک هەڵوێستی هەبێت بەرامبەر بە کۆماری ئیسلامی، دژی حکومەتی کەنەدا و زۆرێک لە حکومەتەکانی تر کە ئەمڕۆ ئەم کارە دەکەن، ئەوان "لەقاوی دەدەن" کە ئەوان ئیمپریالیستن و هتد.

بەم شێوەیە دەبینین شەڕی ئەڵتەرناتیڤەکان نییە، جۆرێکە لە پێکەوە وەستانەوە لەگەڵ ئەم هێزە ڕاستڕەوەدا بەرامبەر ئەو هێزە ڕاستڕەوە! وە دەرئەنجامە کردەییەکەی تەنها فڕێدانی ئاوکردنە بە ئاشی کۆماری ئیسلامیدا و تەواو. بەڕای من ئەمە ڕێچکەی گۆشەگیری و پەراوێزخستنی چەپەکانە. ئامۆژگاری من ئەوەیە هاوڕێکانم دەستبەرداری ئەو سیاسەتە بن و وەک جەماوەری خەڵک هێزەکانیان چڕ بکەنەوە لەسەر شۆڕشی دژ بە کۆماری ئیسلامی.

خەلیل کەیوان: پەیوەندی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران و شۆڕش چییە؟ سیاسەت و پێشبینییەکانی ئەو حیزبە لە زۆر حاڵەتدا پشتڕاست کراوەتەوە، وەک لە هەندێکیان لەم وتووێژەدا ئاماژەیان پێکراوە، لە چەند هەفتەی ڕابردوودا. میتۆد و سیاسەتی حیزب لە مامەڵەکردن لەگەڵ شۆڕشدا چییە؟ هەڵسەنگاندنی ئەوە بە ئەدای ئێستای حیزب لە پەیوەندی لەگەڵ شۆڕشی ئێستا چییە؟

حەمید تەقوایی: وەک ئاماژەت پێدا، ئێمە ئەم شۆڕشە بە جەختکردنەوە لەسەر ئەو سیاسەت و پێوەر و میتۆدۆلۆژیایە دەبینین کە حیزب لە مێژە لە مامەڵەکردن لەگەڵ شۆڕش و ڕاپەڕینە جەماوەرییەکاندا پەیڕەوی لێدەکات. شۆڕشی ئێستا بە شێوەیەکی حاشا هەڵنەگر جەختی لەدوو بنەمای بنەڕەتی کردەوە: یەکەم: شۆڕش بزووتنەوەیەکی گەردوونییە، دووەم: بزووتنەوەیەکی نەرێنییە. میتۆدی ئێمە بە شۆڕش و ڕاپەڕینی جەماوەری هەمیشە پشتی بەو دوو بنەمایە بەستووە.

ئێمە بەردەوام ڕوونمان کردۆتەوە کە بۆچی شۆڕش بە تایبەت لە سەردەمی ئەمڕۆدا بزووتنەوەیەکی گشتگیرە؛ ئێمە ئاماژەمان بە ئەزموونە مێژووییەکان کردووە، ئابووریی سیاسی سەدەی ۹۹مان لە بەرامبەر یەک لەسەدەکاندا ڕوون کردووەتەوە و هتد. ئێمەیە پێویست بە ڕوونکردنەوەی تیۆری ناکات. بە ڕوونی دەبینین کە بزووتنەوەیەکی هەمەلایەنەی شکۆمەندە بە بەشداریی هەموو چین و توێژەکانی خەڵک، لە خوێندکار و کرێکارەوە تا کاسبکاران، پارێزەر، پزیشک، ڕۆژنامەنووس و هتد، سەری هەڵداوە.

پرەنسیپی دووەم ئەوەیە کە شۆڕش بزووتنەوەیەکی نەرێنییە. بزووتنەوەیەک دژ بە حکومەت و تەواوی سیستمی هەنووکەیی و

چەوساندنەوەی. تەوەر و دروشمەکانی شۆڕشی ئێستا ب□ تەواوی ئاماژەن بۆ نەخێرێکی گەورە و هەمەلایەنەی خەڵک بۆ حکومەت و یاسا و شتی پیرۆز و هتد.
سەرکەوتن و س□ر□ه□□دانی چەپ و دەسەڵاتی چەپ و کاریگەریی یەکلاکەرەوەی هێزەکانی چەپ لەم شۆڕشەدا پەیوەستە بە پشتبەستن بەم دوو بنەما یە.
دەبێت بتوانین هەژمونی چەپ و هەژمونی سۆسیالیستی لە ش□□ش□دا جێگیر بکەین، بەو مەرجەی کە ڕیزەکانی خەڵک لە دەوری قووڵترین ڕەخنە لە دۆخی ئێستا یەکبخەین. ئێمە هەمیشە گوتوومانە کە کۆمۆنیستەکان جیاوازن لە هێزەکانی تر، بۆ نموونە لە ئۆپۆزیسیۆنی ڕاست، نەک تەنها لە بەرنامە ئیجابیەکانیاندا، ب□کو لە ڕەخنەگرتنیان لە دۆخی هەبوو. ئەگەر ئاڵای چەپ ڕەخنەیەکی ڕیشەیی بێت لە بارودۆخی هەنووکەیی، لە تەواوی دامەزراوەی ئایین، ناڕەزایەتی دەربڕین بەرامبەر بە هەموو پیرۆزییە نەتەوەیی و نیشتمانپەروەر و ئایینییە غەیرە مرۆییەکان، ڕەخنە لە حکومەتی سەروو خەڵکی، و تێکدانی هەر جۆرە حکومەتێکی سەروو خەڵکی ، ڕەخنەی قووڵ لە هەڵاواردن و جیاکاری چینایەتی و ئابووری و نایەکسانی .
به پێی پێناسه که شۆڕش بزوتنه وه یه ک به رده وام چه پ بانگ ده کات بۆ مه یدان، چونکه له گه ڵ پێشکه وتنه که یدا قووڵتر ده بێته وه ، دەچێتە خوارەوە بۆ ڕیشەی وده یه وێت بناغه ی هەر جۆره هه ڵاواردن و سته م و هه ژاری و نا یه کسانیەک و چەوسانەوەیەک له ناو ببات و ئەم ئاڵایە هەمیشە لە دەستی کۆمۆنیستەکاندا بووە.
هێزەکانی تری ئۆپۆزسیۆن، لەوانە هێزی میانڕەو، هێزی ڕاست، موجاهید، پاشایەتیخواز، کۆمارییەکان و …هتد، کە لەم بەرنامەیەدا باسمان کرد، هەموویان دەیانەوێت بەشێک لەم سیستەمە بپارێزن، دەیانەوێت بەکەمترین گۆڕانکاری شۆڕشەکەدا تێپەڕێنن ، تەنها چەپ لەوێیە، کێ دەیەوێت شۆڕش قووڵتر و قووڵتر بڕوات. ئەمە هێزی ئێمەیە. لە یەک ڕستەدا ڕێگای پێشخستنی شۆڕش و سەرکەوتنی شۆڕش بۆ چەپی حزبی وڕێکخراو بە ئاڵای ڕەخنەی قووڵی “نا” بۆ بارودۆخی هەبوو بۆ ئەوەی ببنە هۆکار و هێزی کارای یەکخستنی ڕیزەکانی خەڵک لە شەڕی دژی کۆماری ئیسلامیدا. ئەمە تاکە مەرجە بۆ سەرهەڵدانی چەپ وەک هێزێکی ڕێکخەر و پێشەنگی شۆڕش و تەنها مەرجی پێشکەوتنی شۆڕشە و ئێمەش بە بەردەوامی ئەم هێڵە پەیڕەو دەکەین.

12 ئابان 1401، 3ی تشرینی دووەمی 2022

سوپاس بۆ ئەمیر تەوەکولی بۆ نوسینەوە دەقی سەرەتایی ئەم چاپ□ک□وتن□.

لە ئازارەوە بۆ ستاتیکا..
نوسەر: عومەر سەرگەتی

زۆر سوپاسی هاوڕێی ئازیزم عومەر سەید دەکەم کە یەکێک لە تابلۆ جوان و ڕەنگینەکانی خۆی پێشکەش کردم، هەرچەندە من شارەزاییەکی زۆرم نییە لە میتۆدەکانی خوێندنەوەی ڕەنگەکان و نیگارەکاندا، بەڵام بەو پێیەی کە، کەمتازۆر ئاگاداری نوسینە ئەدەبیەکانی کاک عومەر هەم، چ وەک شیعر و چ وەک ڕۆمان، چەند سەرنجێکم لا دروست بوە وەک جیاوازی نێوان ئەو دنیایەی بەڕەنگ دەیخولقێنێت لەگەڵ ئەو دنیایەی لەڕێگەی ئەدەب و وشەکانەوە بەرجەستەی دەکات. بۆیە پێم باش بو ئەو دیاریە بەنرخەی پێشکەشی کردووم بکەمە بەهانەیەک بۆ نوسینی ئەم کورتە سەرنجانە.
هەرکەسێک بابەتە ئەدەبیەکانی ئەم نوسەرە بخوێنێتەوە دەزانێت چ زمانێکی دڵتەنگ و تراژیدی هەیە بە گەڕانەوەی چیرۆکی ئەو مێژووەی کە لێیەوە هاتوە، بەتایبەت چیرۆکی ئەنفال و سەربوردی ئەو مرۆڤانەی لە مێژوودا ونبوون و وەک تارمایی لەگەڵیدا دەژین، کە نوسەر خۆی یەکێکە لە قوربانی و بەجێماوانی ئەو کارەساتە قورس و لەبیرنەکراوە، بۆیە پاڵەوانەکانی بەگشتی چارەنوسێکی غەمگین و نادیاریان هەیە و هەڵگری زمانێکی تراژیدی و کارەساتبارن و بە حەسرەتەوە دەژین، هەرچەندە هەمیشە لەکۆتایی کارەکانیدا لەدایک بونی نوێ و ئومێد و ئەگەری تازە هەیە، بەڵام هێشتا ئەو جیهانەی بەڕەنگ دروستی دەکات جیاوازترە لەو دنیا غەمناکەی بە وشەکان بەرجەستەی دەکات، زمانی ڕەنگەکان جیاوازە لە زمانی وشەکان و پیتەکان، ئەو نیگارە ڕەنگینانەی من بینومن شروشت لەناویاندا ڕەگەزێکی ئەسڵ و سەرەکی و تازەیە، زۆر جار وای بۆ دەچم ئەگەر گۆرانی شاعیر لەبری شیعر نیگاری بکێشایە، سروشتی بەهەمان ئەو ستاتیکا ڕوون و بێگەردە ڕەنگ دەکرد کە ئەم هونەرمەندە دەینەخشێنێت، لە هەندێک نیگاردا، هەست دەکەیت بونەوەرێک لەناو شیعرەکانی گۆراندا هەڵهاتوەو فڵچەکەی لە عومەر وەرگرتوە و تابلۆکانی کێشاوە، بەڵام جیاوازیەکە لەوەدایە لای عومەر ڕەنگ سەرچاوەی هەموو شتەکانە، گەردوون هەموی ڕەنگینە، ڕەنگ هەموو شوێنێکی داپۆشیوە، ژیان سەرلەبەری ستاتیکایەکی ڕووت و ئەبەدی و

نەمرە، ئەم هونەرمەندە لە زۆربەی کارەکانیدا سروشتمان لە فۆرمە هەرە سەرەتایی و سادەو بێگەردەکەیدا پیشاندەدات، لە فۆرمێکدا هێشتا هیچ دەستێکی بەرنەکەوتوە، سروشت لەناو ئەو نیگارانەدا سروشتی بەر لە دنیای مۆدێرنە، سروشتێکە هێشتا لەلایەن مرۆڤی مۆدێرن و تەکنەلۆژیا تازەکان و عەقڵی ئامێرییەوە دەستی بەسەردا نەگیراوە، سروشتە لە ماتریاڵە بێگەردەکەیدا… دەکرێ بڵێین دنیای ڕەنگەکان ئەو پەناگە ڕەنگین و بێ ترسەیە، ئەم هونەرمەندە پاش هەڵهاتنی لە تراژیدیای زمان تێیدا وچانێک دەدات، گەر تەماشای ڕۆمانەکانی بکەیت دەزانیت کە لەناو ئازارو برینەوە هاتوە، پیت بە پیت و وشە بە وشە خوێنی لێ دەچۆڕێت و زمانی لە کانگای ئازارەکانەوە لەدایک بوە، زمانێکە ڕزگاری نابێت لە جەبری ئەو تراژیدیا مێژووییەی ڕووبەرێکی ئێجگار فراوانی داگیر کردوە لە یادەوەریدا، لێرەدا زمان زادەی ئازارە، بەڵام کاتێک لە تابلۆکانی ڕادەمێنیت زمانی ڕەنگەکان زمانێکی ستاتیکی بێ خرۆشە، زمانێکە لەدەرەوەی تراژیدیا و کارەساتەکانەوە دەژی، بۆیە دەکرێ بڵێین ستاتیکاو ئازار ئەو دوو بنچینە سەرەکییەن کە دنیای ڕەنگەکان و وشەکانی لەسەر بونیاد نراوە، ستاتیکاو ئازار خولقێنەری هونەر و ئەدەبن لای ئەم هونەرمەندە، هەر بۆیە ئەزمونی هونەری لای ئەم هونەرمەندە لە ڕێگایەک دەچێت بۆ هەڵهاتن لەو ئازارو برینەی زمانی ئەدەبی تێدا لەدایک دەبێت، هونەر لێرەدا دروست کردنەوەی سروشتە پێش لەدایک بوونی ئازار، گەڕانەوەیە بۆ سروشتێکی پەتی و جیهانێک کە پێش دروست بوونی تاوان هەبوە یاوەک خەونێک کە دەشێ ببێت، هارمۆنیای ڕەنگەکان و گونجانی شتەکان بەیەکەوە ستاتیکای بە فەزای تابلۆکان بەخشیوە، هارمۆنییەتی ڕەنگەکان و شتەکان وەک سەرلەنوێ دروستکردنەوەو بونیادنانەوەی سروشت و مرۆڤ لە فۆرمێکی جیاوازو ستاتیکیدا، ئەو مرۆڤەی لە ڕۆمانەکانیدا گیرۆدەو پارچە پارچە و تێکشاو و قوربانییە، لە تابلۆکانیدا بە کۆمەڵێک ڕەنگ و ڕوخساری ستاتیکی و شوناسێکی یەکانگیرەوە هەستاوەتەوە و پڕ بوە لە وزەی ژیان، هەر بۆیە هەست دەکەیت ئەوەی ڕەنگەکان بەتەنیشت یەکەوە دادەنێت و درزو بۆشایی نێوان ڕەنگەکان پڕدەکاتەوە جوانییە، هەر بۆیە یەکانگیری پارچەکان لە ڕێگای ڕەنگەکانەوە جیهانێکی تەواو بێگەرد و ستاتیکی خولقاندوە، ئەمەش داپۆشین و شاردنەوەی یاخود ڕەوینەوەی ئەو ترس و ئازارەیە کە نوسەر هەیەتی لە نوسیندا، جوانی لەناو تابلۆکانی ئەم هونەرمەندەدا، لەدرزی نێوان پارچەکانەوە دەست پێدەکات، وەک چۆن زمان لە نوسینە ئەدەبییەکانیدا ئازارەکە بە گێڕانەوەی چیرۆکی پارچە پارچە بوونی مرۆڤ و هەلا هەلا بوونی مرۆڤ لە مێژوو و یادەوەری ئەم نوسەرەدا، جوانیش لە تابلۆکانیدا هێزی

گرێدانەوەی پارچەکانی مرۆڤ و سروشتە ، وردبوونەوە لە تابلۆکان ئەو هەستە لای بینەر دروست دەکات کە جیهانێکی تازە هەیە پاش وێرانبوونی جیهانێکی پێشینە، بە مانایەکی تر بینەر هەست دەکات ئەو جیهانە تازەو بێگەردە پاش وێرانەیەک دروست بوەتەوە، فۆرمێکی دیکەی گەردوونە لە دوای وێرانبونیەوە، زاڵبونی کۆی ڕەنگەکان بەسەر ڕەنگی ڕەشدا، سڕینەوەی ئاسەواری ئەو یادەوەریە وێران و پڕ ئازارەیە کە تێکستە ئەدەبیەکانی نوسەری لەسەر دروست بوە، بەدەر لەوەش شەوقدانەوەی ڕەنگەکانی تر لە ناو پانتای بەرتەسکی ڕەنگی ڕەشدا، بردنی جوانیە بۆ ئەو وێرانە و تراژیدیا مێژووی و وجودیەی هونەرمەند تێیدا ژیاوە، بەگشتی ڕەنگی ڕەش لەناو تابلۆکاندا بە ڕەنگەکانی تر گەمارۆ دراوە یا تیشکی ڕەنگەکانیتری بەرکەوتوە، و شوناسی تاریکی لەدەست داوە و بارگاویبوە بە ڕەنگەکانی دیکە، هەمووشتێک لە بەردەم هێرشی ستاتیکی ڕەنگدا شوناسی خۆی دۆڕاندەوە، لەهیچ پانتایەکدا ڕەنگی ڕەش ڕەنگێکی سەربەخۆ و زاڵ نیە، هەمیشە کەمەڵێک ڕەنگی دیکە، دەستیان بەسەردا گرتوە و پەلکێشیان کردوەتە ناو جەبری ستاتیکای خۆیانەوە.

فۆرمی مرۆڤیش لەو ڕوخسارە شێواو حەپەساو و بریندارەی بە زمانی ئەدەب بەرجەستەی دەکات ڕزگاری بوە؛ فۆرمێکی تازەو شوناسێکی تازەی ستاتیکی وەرگرتوەو لەگەڵ تێڕامانی بە سروشتێکی بێگەرد، بوە بە بەشێکی ستاتیکی ناو سروشت و ئایدیایەکی نەمری ناو گەردوون.

لە کۆتاییدا دووبارە دەسخۆشی لەکاک عومەر دەکەم و هیوای بەردەوامی و کاری جوانتری بۆ دەخوازم.

نوسەر: عومەر سەرگەتی

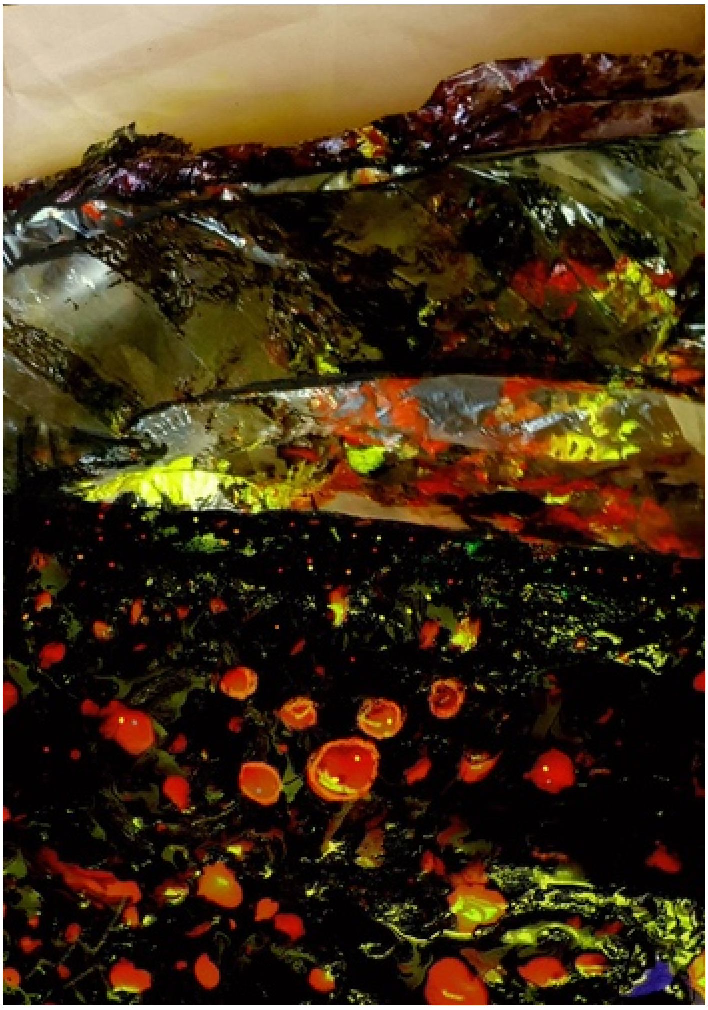

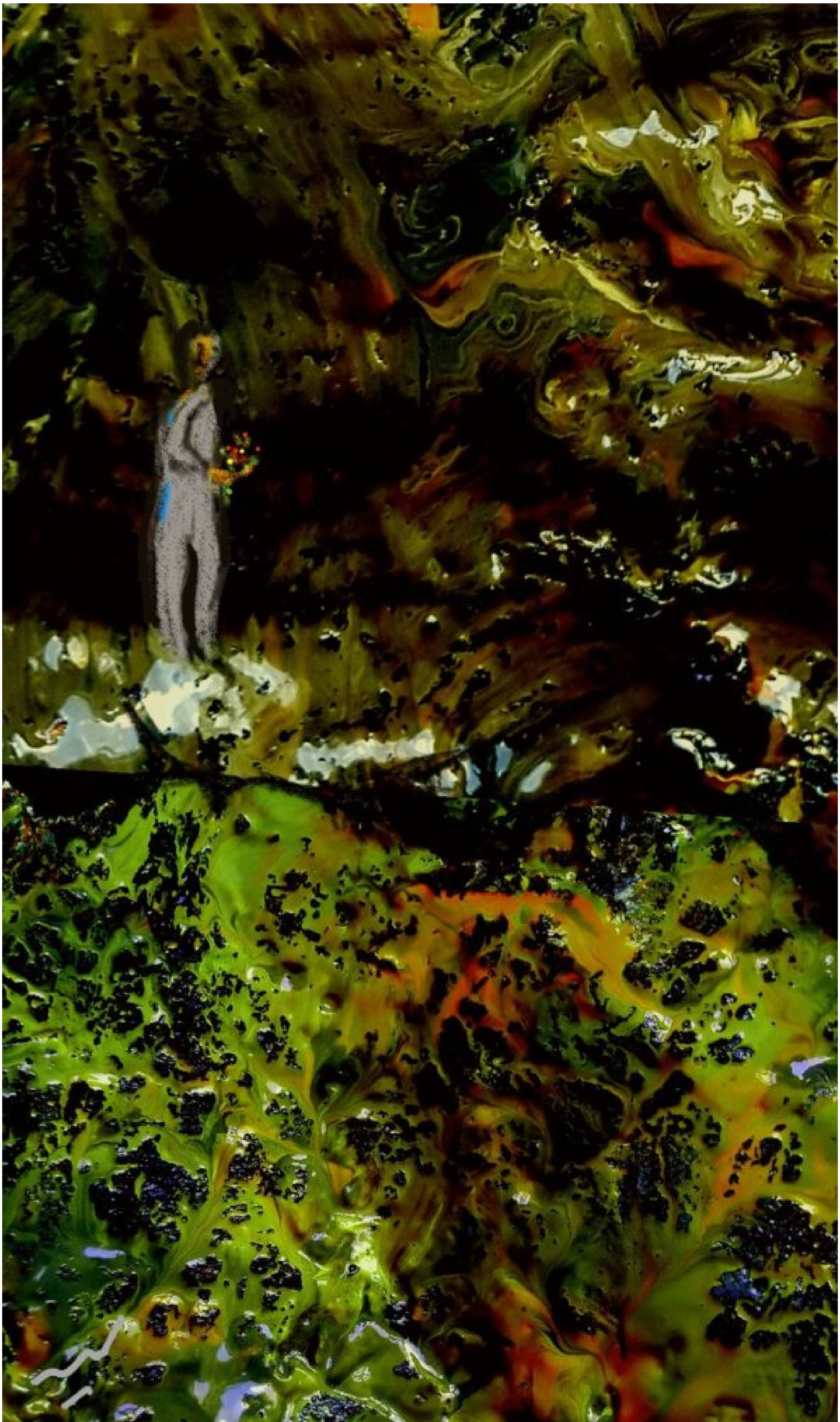

بەلشەفییەکان بە میتۆدی لینین گەیشتن بە دەسەڵات.. ناسر ئەسغەری

وەرگێڕانی بە کوردی:کاوە عومەر

ناساندنی کتێبێک ومیتۆدێک

گەیشتن بە جیهانێکی ئازاد و یەکسان، تەنانەت لە سەختترین قۆناغی خۆیدا، خواستێکی بەردەوامی مرۆڤایەتی بووە. بەپێی بەرنامەی "جیهانێکی باشتر": "گۆڕینی جیهان و دروستکردنی جیهانێکی باشتر، هیوا و خواستێکی بەردەوامی مرۆڤەکان بووە بە درێژایی مێژووی کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی". هەوڵی مرۆڤ بۆ گەیشتن بە جیهانێکی لەو شێوەیە هەندێک جار چەند هەنگاوێکی لە خەون و ئایدیاڵێکی لەو شێوەیە نزیک کردووەتەوە. بابەتی ڕووسیا لە ساڵی ١٩١٧ یەکێکە لەو چەند ساتە دەگمەنانەیە کە بابەتێکی سەرنجڕاکێشە بۆ لێکۆڵینەوە.

مەبەستم لەم نووسینە ئاماژەکردنە بە میتۆدی لینین لە ژێر ڕۆشنایی کتێبەکەی ئەلێکساندەر ڕابینۆڤیچ بە ناوی "بەلشەفییەکان سەرهەڵدەدەن بۆ دەسەڵات". ئەم کتێبە ئاماژەپێکراوە هەوڵ دەدات وێنەیەکی ڕاستەقینەی هەوڵی بەلشەفیکەکان بۆ ڕووخاندنی حکومەتی کاتی کێرێنسکی لە نێوان کێوێک لە شێواندن و بەشەیتانکردنی لینین و بەلشەفییەکان و هەندێکجاریش تێنەگەیشتن لەلایەن لایەنگرانی لینین و شۆڕشی ئۆکتۆبەرەوە بەدەستبهێنێت.

ڕابینۆڤیچ دوای وەرگرتنی بڕوانامەی دکتۆرا لە ساڵی ١٩٦٥ لە زانکۆی ئیندیانا، دەستی بە زنجیرەیەک لێکۆڵینەوە کرد سەبارەت بە شۆڕشی ڕووسیا. بە گوتەی خۆی، لە ساڵانی شەستەکانەوە نزیکەی جارێک بۆ لێکۆڵینەوەکانی دەچێتە ڕووسیا. دەرئەنجامی هەوڵەکانی، ژمارەیەکی زۆر کتێب و وتار دەربارەی شۆڕشی ڕووسیا، شەڕی ناوخۆ، NEP، ڕووسیای ستالین و هتد. "بەلشەفییەکان دەگەن بە دەسەڵات" کە لە ساڵی ١٩٧٦دا چاپکراوە، باشترین و ناسراوترین کتێبی لێکۆڵینەوەکانییەتی. من ناوی ئەلێکساندەر ڕابینۆڤیچم بیستبوو،

بەڵام بیرم نایەت هیچی ئەوم خوێندبێتەوە. چین میلڤیل، لە بەشی کتێبنامەی “ئۆکتۆبەر: چیرۆکی شۆڕشی ڕووسیا”، زۆر بە کورتی سەبارەت بە کتێبی “بەلشەفییەکان دەگەن بە دەسەڵات” دەنووسێت: “ناوازە، تێژبین، لەگەڵ وردەکاری، ورووژێنەر، چاوپۆشی نەکردن”.

بەم پێناسەیە بە چین میلڤیل کە کتێبەکەی بە بۆنەی ١٠٠ ساڵەی شۆڕشی ئۆکتۆبەرەوە چاپ کراوە و کتێبێکی زۆر بەنرخە، تامەزرۆی خوێندنەوەی کتێبەکەی ڕابینۆڤیچ بووم. ڕابینۆڤیچ لەم کتێبەدا دوو ئەفسانە لە بارەی شۆڕشی ئۆکتۆبەر و بەتایبەتی ڕووداوەکانی نێوان مانگەکانی تەمموز و ئۆکتۆبەر لەناو دەبات. یەکێک لەو دوو ئەفسانەیە، بە بڕوای ئەو، گێڕانەوەی مێژوونووسانی (ڕێنمایی کراو)ی یەکێتی سۆڤیەت، لەم ڕوانگەیەوە، “شۆڕشی ئۆکتۆبەر دەرئەنجامی داواکارییەکانی جەماوەری شۆڕشگێڕی پترۆگراد بوو، کە بەدەوری خۆیان کۆبوونەتەوە”. حزبی بەلشەفیکی دیسپلینکراو و یەکگرتوو، بە ڕابەرایەتی لینین”. وە ئەوی تریش گێڕانەوەی مێژوونووسانی زانکۆ و میدیاکانی ڕۆژئاوایە کە دەڵێن “شۆڕشی ڕووسیا لە ئەنجامی لاوازی یان ئامادەنەبوونی چەپی ڕادیکاڵ بوو لەلایەن حکومەتی کاتی کێرێنسکییەوە و لە باشترین حاڵەتدا پلانێکی پیلانگێڕانە و کودەتایەکی دەوڵەت بوو لەلایەن حزبی بچووکی بەلشەفی، کە هیچ پشتیوانییەکی جەماوەری نەبوو و بە کۆنترۆڵی توند و گاریسۆنی لینین و بە گشتی بە پارەی حکومەتی ئەڵمانیا، حکومەتی کاتی دیموکراسی و جەماوەری کێرێنسکی ڕووخاند”. ڕابینۆڤیچ ئەوەی دەیڵێت بە وردی و بە شێوەیەکی زۆر جوان و سەرسامکەر دەیکات و گێڕانەوەی سێیەم بە خوێنەر دەخاتە ڕوو.

“بەلشەفییەکان دەگەن بە دەسەڵات” لاپەڕە ١٥-١٦ پێشەکی بە کورتی و پوختی ڕووداوەکانی پێش مانگی تەمموز، بۆچوونەکانی لینین سەبارەت بە “حزبی لینینی” پێش شۆڕش، پراکتیزەکردنی باڵی ڕاستی پارتی بەلشەفییەکان بە سەرۆکایەتی کامەنێڤ لە مانگەکانی سەرەتاوە لە شۆڕش لە غیابی لینین، پێکهاتەی یەکەم حکومەتی هاوپەیمانی کاتی، هەروەها هەندێک پرسی گرنگی دیکەی ڕووسیا. باقی کتێبەکە تەرخانکراوە بە ڕووداوەکانی دوای “ڕووداوەکانی تەمموز”، کە بە ڕاپەڕینی سەرنەکەوتووی کرێکاران و سەربازانی پترۆگراد دەستی پێکردووە. ئەو ڕاپەڕینەی کە لە سەرەوە باسمان کرد لە ڕۆژانی سەرەتای مانگی تەمموزی ساڵی ١٩١٧ بە سەرپێچی لە پێشنیارەکانی سەرکردایەتی پارتی بەلشەفیک دەستی پێکرد و سەرکوت کرا. ڕابینۆڤیچ شوێنکەوتەی کوتلە جۆراوجۆرەکانی حزبی بەلشەفییەکان دەکات و هەوڵی لینین نیشان دەدات بۆ ئاشتکردنەوەی کوتلە جیاوازەکانی حزبەکە کە هەندێکجار ناکۆکن. هەروەها ئەو ئەفسانەیە

لەناو دەبات کە ڕاپەڕینی تەمموز پرۆڤەیەک بووە بۆ مانگی ئۆکتۆبەر لەلایەن حزبی بەلشەفیک و لینینەوە. ڕاپەڕینی مانگی تەمموز ڕاپەڕینێکی ناڕێک و خوێناوی و سەرکەوتوو نەبوو بە سەرکردایەتی دوو دامەزراوەی حزبی لە پترۆگراد، “کۆمیتەی سەربازی” و “کۆمیتەی پترۆگراد”، کە لەژێر فشاری جەماوەری ناڕازی و جەستەی ئەو دامەزراوانەدا سەریان هەڵدا. سەربازانی گاریسۆنە گەورەکەی پترۆگراد لە پلانی حکومەت بۆ ناردنیان بۆ هێڵی پێشەوەی شەڕ ئاگادارکرانەوە و نەیانویست ببنە عەلوەی تۆپ بۆ بەردەوامی شەڕەکە. کاسەی ئارامی جەماوەری هەژار و برسی شاری پترۆگراد لە درێژەی شەڕ و برسێتی و نەبوونی پێداویستییە سەرەتاییەکانی ژیانەوە پڕ بووە و ڕژاوە و هیچ شتێکی بەرجەستەیان لە شۆڕشی مانگی شوبات کە بەو هیوای بارودۆخێکی باشتر دەستیان بە شۆڕشیان دەستپێکردبوو بەدەست نەهێنابوو.

سەرباز و کرێکاران تاکە حیزبی بۆرژوازی وەک کادێت و ئۆکتۆبریستەکان و حکومەتی ئیئتلافی کاتی بە سەرەکایەتی کادێتەکان و هەروەها باندە بکوژەکانی “سەد ڕەشەکە” (The Black Hundreds) نەبوون کە سەبریان تەواو بووبوو. هەروەها لە حزبە “سۆسیالیستیە میانڕەوەکان”ی مەنشەفیک و شۆڕشگێڕی سۆسیالیستی (SR) تووڕە بوون. حکومەتی کاتی لە ڕاستیدا دەسەڵاتی خۆی بە دیفاکتۆ لە شورای ناوەندی وەرگرتووە، کە ڕابەرایەتییەکەی لە دەستی ئەو دوو حزبە “میانڕەو”ە بوو کە باسکراون. ئەو لایەنانە خوازیاری بەردەوامی شەڕ بوون و جەماوەری شۆڕشگێڕی نائارام و برسی کە خوازیاری کۆتایی هاتنی شەڕ بوون، بانگهێشتی “سەبر و خۆگرتن”یان دەکرد. حیزبی بەلشەفیک لە کۆتایی پێچەوانەی ئەم حیزبانەدا بوو. حیزبێک کە خوازیاری کۆتایی هاتنی دەستبەجێی شەڕ و باشترکردنی باری گوزەرانی جەماوەری هەژار بوو. لایەنێک کە ویستی حوکمی لەسێدارەدان هەڵبوەشێنێتەوە. زۆر گرنگە ئاماژە بەم بابەتە بکەین، چونکە لەسێدارەدانی ئەو سەربازانەی کە ئامادە نەبوون بچنە بەرەیەکەوە یان لە شەڕ ڕایانکردبوو، چەکێک بوو لە دەستی بەردەوامیدانی شەڕەکەدا. بەلشەفییەکان بە وتەی ڕابینۆڤیچ، وەک کوشتنی بە ئەنقەست شێوەی لەسێدارەدانیان دەکرد.

حیزبی بەلشەفیک لە حیزبێکی دیسپلینکراو و داخراوی پێش شۆڕشەوە گۆڕا بۆ پارتێکی کراوە کە سەدان چالاکی سیاسیی مەیلی جیاوازیان هەبوو؛ کە بوونەوەکانی، ناوەندی گەرمی مشتومڕەکانی نێوان ئەم چالاکوانانە بوون، کە هەڵوێستەکانیان لەمەڕ پشتیوانی لە حکوومەتی کاتی، شەڕ، شۆڕش لە ڕۆژئاوا و هتد، لە هەڵوێستی مەنشەفییەکان جیا نەدەکرایەوە. سەدان سۆسیال دیموکرات کە لە نێوان ساڵانی ١٩٠٥ بۆ

١٩١٧ وازیان لە چالاکیی حیزبی هێنابوو، جارێکی دیکە سەرنجیان بە چالاکیی سیاسی حیزبی ڕاکێشا و بوونە چالاکی زۆر چالاک و پڕ لە گەرموگوڕ و تێکۆشەری حیزبی بەلشەڤیک. تێڕوانینی ترۆتسکی و گرووپەکەی نزیک بوو لە بۆچوونەکانی لینین و هێڵی زۆرینە و باڵی چەپی حزبی بەلشەفی و بە فۆرمی پەیوەندییان بە حزبی بەلشەفیکەوە کرد. گرووپی مارتۆڤ (مەنشەڤیکی ئەنتەرناسیۆنالە) و ئەنارشیستەکان و باڵی چەپی سۆسیالیستە شۆڕشگێڕەکان لە زۆر بابەتی سیاسیدا لایەنگری بەلشەفییەکان بوون. و بە تایبەتی ئەمەی دووهەمیان، هاوکارێکی زۆر نزیکی لینین و حزبی بەلشەفی بوون لە ڕووخاندنی حکومەتەکەی کێرێنسکی.
مەنشەفیکەکان و ئێس ئارەکان بە چنگ و ددان لەگەڵ لینین و حزبی بەلشەفییەکان شەڕیان کرد و هەموو هەوڵەکانیان بە بەدەستهێنانی پشتیوانی بوو بۆ حکومەتی کاتی و پلانەکانی بۆ درێژەدان بە شەڕەکە. لێکۆڵینەوەکانی ڕابینۆڤیچ دەیسەلمێنن کە تا مانگی تەمموز زۆرینەی ڕەهای کرێکاران و سەرباز و دەریاوانانی پترۆگراد کە لە شارەکەدا جێگیر بوون، حکومەتی کاتییان وەک نوێنەری چینە خاوەنداراکان و دوژمنەکانیان دەبینی. لەم نێوەندەدا "سۆسیالیستە میانڕەوەکان" لە پشتیوانیکردنی حکوومەتی کاتی کێرێنسکی نەوەستاون تەنانەت کاتێک سەلمێندرا کە کێرێنسکی لە داڕشتنی پلانەکەی کۆرنیلۆڤ بۆ سەرکوتکردنی شۆڕش دەستی هەبووە! ئاشکرابوونی هاوکاریی کێرێنسکی و کادێتەکان لەگەڵ کۆرنیلۆڤ و هاوکاریی سەرکردایەتی مەنشفیکەکان و ئێسرەکان لەگەڵ حکومەتی کاتی کە کێرێنسکی سەرۆک و کادێتەکان باڵی سەرکردە و ناسراوترینیان بوون نوێنەری بۆرژوازی گەورە و لیبڕاڵی ڕووسیا لەو حکومەتەدا، ئەم حزبانەی کردە نێو کرێکاران و سەربازە لاوازەکان ، فراکسیۆن و کوتلەی زۆر بەهێزی نزیک لە ئامانجەکانی بەلشەفییەکانیان دروست کرد و بەهێز کرد.

ڕابینۆڤیچ لە کۆتایی کتێبەکەدا نیشان دەدات و دەیژمێرێت کە بەلشەفییەکان و ئەو جەماوەرەی کە پشتگیریان دەکرد، حکومەتێکی شوراییان دەویست. لینین و باڵی چەپی پارتی بەلشەفی، کاتێک دروشمی "هەموو دەسەڵاتێک بۆ شوراکان!" و کاتێک کە دروشمی سەرەوەیان لە کۆنگرەی داهاتوودا بەهۆی پشتیوانیی مەنشەڤیکەکان و ئێس ئارەکانەوە بە پشتیوانی لە حکومەتی کاتی کێرێنسکی و دانانی کادێتەکان لە شوراکاندا بۆ ماوەیەکی کاتی پەراوێزخست، هەموو دەسەڵاتەکەیان دەویست بۆ شوراکان؛ بەڵام نەک ئەو شورایانەی، کە ئامرازێکە بەدەست دژە شۆڕشەکانەوە بۆ درێژەدان بە شەڕ و درێژەدان بە ژیانی حکومەتی کاتی، کە درێژەپێدەری هەژاری و نەهامەتی بوو

لەو وڵاتەدا. شۆڕشی ڕووسیا دەستی کردووە بە کۆتایی هێنان بە شەڕ و کۆتایی هێنان بە هەژاری و کورتکردنەوەی دەستی دژە شۆڕش و بەلشەفییەکان هیچ دەسەڵات و دامەزراوەیەک بە فەرمی ناناسن، بە هەر ناو و نازناوێکەوە، کە دەیانەوێت هەمان دۆخ بەردەوام بێت! ڕابینۆڤیچ نیشان دەدات کە ئەفسانەی "لینین لە ناوەندی دەسەڵاتدایە لە حزبی بەلشەفیدا و قسەکەی وەک مشتەکی ئاسنین بە چەواشە!" چەندە بێمانایە. دەڵێ ئەو (رابینۆڤیچ) وەک هەموو مێژوونووسان، لە هەردوو ئەردوگاکەدا، پێی وایە بەبێ لینین شۆڕشی ئۆکتۆبەر لە ڕووسیا ڕووی نەدەدا؛ وە دەڵێت: بە جەختکردنەوە لەسەر ڕۆڵی لینین لە شۆڕشی ئۆکتۆبەردا، دەیەوێت جەخت لەوە بکاتەوە کە ڕۆڵی تاک چەندە گرنگە لە ڕێنماییکردنی مێژوودا! بەڵام لینین دەبوو لە هەموو قۆناغەکاندا بە هەموو هێزی خۆیەوە کەسانی دیکە قەناعەت پێبکات کە باس و پرسەکی وروژاندووە. تێزەکانی مانگی نیسان لە کۆنگرەی مانگی نیسانی حیزبدا تەنیا دوو دەنگی بەدەستهێنا (لینین و ئەلەکساندرا کۆلەنتای). لە قۆناغی دوای پیلانگێڕی بۆ دەستگیرکردنی، کاتێک ناچار بوو خۆی بشارێتەوە، کۆمیتەی ناوەندیی حیزب و دەستەی سەرنووسەری پراڤدا و بڵاوکراوەکانی دیکەی حیزب ئامادە نەبوون زۆرێک لە نووسینەکانی بخەنە ناوەوە. هەندێک جار ناونیشانی نووسینەکانی دەگۆڕدرا و هەندێک بەشیان لێ لادەبرا. لە مانگی ئەیلولدا لینین- ئەوکاتە بە نهێنی- نامەیەک بۆ کۆمیتەی ناوەندیی حیزب دەنێرێت و داوای هەنگاوی چەکداری دەکات بۆ ڕووخاندنی حکومەتی کاتی. ئەندامانی ئامادەبووی کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی بە کۆی دەنگ ئەم پێشنیازە ڕەتدەکەنەوە. کۆمیتەی ناوەندی حزبی بەلشەفی، ئەمجارەیان بە ئامادەبوونی خودی لینین و بە هێزی قایلکردنی، شەوی ١٠ی ئۆکتۆبەر دەستبەسەرداگرتنی دەسەڵات لەلایەن بەلشەفییەکانەوە پەسەند کرد و کردیان بە بەپەلەترین بابەتی حیزب. کامێنێڤ و زینۆڤیێڤ لە بڵاوکراوە ناحزبییەکان تێکدەران و دژی ئەم بڕیارنامە فەرمییە حزبییەیان نووسی. لینین دەیویست لە حیزب دەریان بکات، بەڵام پێشنیازەکەی دەنگی پێویستی لە سەرکردایەتی حیزب بەدەست نەهێنا. هەرچەندە سەرکردایەتی حیزب پێش کۆنگرەی دووهەمی شوراکان بە ڕاپەڕینێکی چەکداری حیزب ڕەزامەندیان دەربڕی لەسەر ڕووخاندنی حکومەتی کاتی، بەڵام هەڵسوڕاوانی کاریگەر لە ئۆرگانەکانی حیزب دڵنیا نەبوون لە سەرکەوتنی ئەم کارە و هەروەها ئەزموونی تاڵی " ڕووداوەکانی تەمموز". ، ئەم بابەتەیان تا شەوی کۆنگرەی ئەو شورایە، لە ٢٥ی تشرینی یەکەمدا ڕاکێشا. لینین دەڵێت، هەر ساتێک کە حیزب بەفیڕۆی دەدات، کات دەدات بە حکومەتی کاتی بە پیلانگێڕی

دژی شۆڕش. شێوەی هێرش بۆ سەر کۆشکی زستانە، کێرێنسکی بەسەرکوتکردنی شۆڕش، چوو بە بەرە بە بانهێشتکردنی سەرباز و ئەفسەری دەسەزەکان بۆ پترۆگراد.
هەرچەندە لە کۆی ٦٧٠ نوێنەری ئامادەبوو زیاتر لە ٣٠٠ کەسیان لە حزبی بەلشەفییەکان بوون، بەڵام مەنشەفیکەکان و ئێس ئارەکان حزبە سۆسیالیستییەکان. یەکەم شت لە کارنامەی سەرەکی حزبە "سۆسیالیستیە میانڕەوەکان" لە کۆنگرەی شورادا هێرشکردنە سەر بەلشەفییەکان و داوای دەرکردنیان و دەستگیرکردنی سەرکردەکانی بەلشەفییەکانە.
ڕابینۆڤیچ دەڵێت هەر لەو ساتەوەختەی کە دەسەڵاتی حکومەت کەوتە دەست شوراکانەوە، هێرش بۆ سەر بەلشەفیکەکان و حکومەتی شوراکان، لە ڕزگاربووانی سوپای تزار و کادێت و مەنشەفیک و ئێس.ئەڕەکان(SR) و حکومەتە بیانییەکان و هتد. دەستی پێکرد. بەم هێرشانە حیزبی بەلشەڤیک بوو بە پارتێکی کراوە کە دیموکراسیترین ئەرکەکانی بە بەیاردان و بەشداری ئەندامان و کادرەکان بوو، کە هەموو هەوڵەکانی بە جێبەجێکردنی داواکارییەکانی جەماوەری ڕووسیا، بە کۆتاییهێنان بە شەڕی شەتەکان، بە سەقامگیرکردنی ئازادییە سیاسییەکان، بە ڕادەستکردنی زەوی بە جووتیارانی هەژار، بە پێدانی کۆنترۆڵی کارگەکان بە ڕێکخراوەکانی کرێکاران و هتد پاڵیان پێدەنرێت بە حزبێکی جیاواز. ڕابینۆڤیچ لێرە وەستاوە و دەڵێت: "بەڵام ئەمە لاپەڕەیەکی دیکەیە لە مێژووی ڕووسیا". پێم وایە گرنگە لێرە بوەستین. بە بڕوای لارس لی، "توێژەران و مێژوونووسان، دەست و دوژمنانی لینین، تا ئێستا هەوڵیان داوە بەدوای ئەو هەڵەیە ئەخلاقی و سیاسی و ئایدیۆلۆژیانەدا بگەڕێن کە کارەساتەکەیان لێکەوتەوە". ڕابینۆڤیچ بە حەق دەڵێ پێویستە مێژووی لە بەدەسەڵات گەیشتنی بەلشەفییەکان بکرێتەوە و ئەویش لەوە وەستا و لاپەڕەیەکی تری مێژووی کردەوە!

کتێبی "بەلشەفییەکان دەگەن بە دەسەڵات" گەنجینەیەکی بێهاوتایە بۆ هەرکەسێک کە ئارەزووی چارەنووسی شۆڕشی ئۆکتۆبەر دەکات - چ دژی یان بەدەی بێت. ڕوونە کە کتێبەکانی مێژووی شۆڕشی ڕووسیا لە نووسینی ترۆتسکی، جۆن ڕید، لارس لی، لویس برایەنت، چین میلڤیل، ئێچ کار، سوخانۆڤ، ویلیام چەمبەرلین، دەیڤید مەندێ، ڤیکتۆر سەرج، ئێس سمیس و چەندین زانای دیکە سەرچاوەیەکی زۆر دەوڵەمەندن لە کتێبی لێکۆڵینەوە لە شۆڕشی ئۆکتۆبەر. بەڵام بە بڕوای من لێکۆڵینەوەکانی ڕابینۆڤیچ، بەتایبەتی دوو کتێبی "پێشەکی بە شۆڕش" و "بەلشەفییەکان دەگەن بە دەسەڵات"، شێوازێکی دیکەی شۆڕشی ئۆکتۆبەر کە بە گشتی کەمتر ناسراوە، نیشان دەدەن. ڕابینۆڤیچ لە کۆتایی

کتێبەکەدا دەگاتە ئەو ئەنجامەی کە حزبی بەلشەفیک زۆرترین دیموکراسی لە ناو ڕێکخراوەکەدا هەبووە و حزبی بەلشەفیک پابەند بووە بە هەموو ئەو لەدوانانەی کە لە لایەن ئۆرگانەکانی حیزب و داواکارییەکانی جەماوەری شۆڕشگێڕەوە پەسەند کرابوون. هیچ کارێک بە پیلانگێڕەی ئەنجام نادات. حیزبی بەلشەفیک حیزبێکی سەدان و هەزاران چالاکی سیاسی بوو کە زۆربەیان لە نێوان مانگی شوبات و تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩١٧ بە پەرەپێدانی شتێک کە پەیوەندی بە ژیانی دەستبەجێیانەوە هەبوو پەیوەندیان پێوە کردبوو! دەڵێن نزیکەی 95%ی ئەو چالاکانە هیچ زانیارییەکیان لەسەر مارکسیزم نەبووە!

ئەو شێوازەی تر

باس لە "میتۆدەی تر" دەکرا. پێویستە کرێکاران سەرەتا ئەو حکومەتە ستەمکارە بڕوخێنن کە ژیانی لێ تاڵ کردوون. حیزبی کۆمۆنیست کە نوێنەرایەتی داخوازییەکانی کرێکاران دەکات، لە کاتێکدا سەرقاڵی تەکۆشانە بۆ ڕووخاندنی ڕژێمی ستەمکار، ناتوانێ بە بیرکردنەوە لەوەی کە دوای ڕووخانی ڕژیم چی ڕوودەدات خۆی سەرقاڵ بکات.

حیزبی کۆمۆنیست ئەو چالاکوانە سیاسیانە لەخۆ دەگرێت کە داخوازییەکانی بزووتنەوە سیاسییە ئازادیخوازەکانیان داڕشتووە.

ئەمە ئەو میتۆدەیە کە لینین و پارتی بەلشەفیک بەو شێوازە وەڵامی قەیرانی کۆمەڵگای ڕووسیایان دایەوە. ئەوەی دوای ئەم هەوڵەی کرێکاران، واتە ڕووخاندنی حکومەتێکی وەک حکوومەتی کاتیی کێرنسکی یان ڕژێمێکی وەک ڕژیمی کۆماری ئیسلامی، بەشێکی دیکەی خەباتی چینایەتی کرێکاران دەگرێتەوە. ئێمە ئەمە بە "نەرێنی" ناودەبەین.

حیزبی کۆمۆنیست ڕابەرایکەری شۆڕش دەبێت لە پێش هەموو شتێکەوە دەسەڵاتی سیاسی بگرێتە دەست. حیزبێکی لەو شێوەیە نابێت خۆی سەرقاڵی سواربوونی بۆرژوازی بکات. لینین بە بیستنی ناوی مەنشەڤیک و ئێس ئارەکان، دڵتەنگ دەبوو. حیزبەکان بە ناوی سۆسیالیست و سۆسیال دیموکراتەکانەوە بە ملیۆنان کرێکار و کۆڵبەر و سەرباز لە دوای خۆیانەوەن، بەڵام بە دوای ئامانجی کادەت و ئۆکتۆبەریستەکاندا دەگەڕێن. شۆڕش ڕوویدا، تزار ڕوخێنرا، بەڵام مەنشەفیکەکان و ئێس ئارەکان. تەنانەت لەو شوێنانەی کە پارتەکانی "بۆرژوازی ڕووسی" خۆیان دەیانگوت ئێمە ناتوانین حوکم بکەین، مەنشەفییەکان و ئێس ئارەکان. بە دوودڵییەوە ئەندامەتی وەزارەتەکیان قبوڵ کرد. هەرچەندە ئەوان زۆرینەی شوراکانیان بەدەستەوە بوو و حزبی بەلشەفییەکان کەمینەیەکی کەم بوون ، بەڵام لە دروشمی بەلشەفییەکان "هەموو دەسەڵات بە شوراکان" دەترسان!

مەبەستم لە ئاماژەدان بەو پرسانەی سەرەوە ئەوەیە کە بە ماوەیەکی دوور و درێژ بە تایبەتی دوای مردنی لینین و پێشهاتەکانی دواتر لە ڕووسیا و بڕیارەکانی حزبی کۆمۆنیستی یەکێتی سۆڤیەت و کۆمینتێرن، هاوکاری لەگەڵ بۆرژوازی و سەرکوتکردن داواکاری کرێکاران وەک ئامانجێکی کۆمۆنیستی و مارکسی ناسێندرا! کاتێک کۆمۆنیستێک ڕەخنەی لە ناسیۆنالیزم دەگرت، وەک ئەوە وابوو لە مارکسیزم لابدات. ڕەخنە لە ئایین کوفر بوو. هەوڵی کۆمۆنیستەکانی دواتر لە ڕەخنەگرتن لە ئایین، ناسیۆنالیزم، فیدراڵیزم و ئۆتۆنۆمی، دیموکراسی، پەرلەمانتاریزم و ڕووبەڕووی خراپترین کاردانەوەی هەمان چەپەکان بوونەوە. خومەینی و سەدام و قەزافی هاوپەیمانیان بوون. چەپێک کە پێی وابوو لێنینە، بەڵام نوێنەری میتۆدێکی تەواو مەنشەفیکی بوو.

میتۆدی لینین، میتۆدی مەنسوور حیکمەت

خوێنەر دەتوانێت چەند بابەتێکی گرنگ لە کتێبی “بەلشەفییەکان بەدەسەڵات دەگەن” پەیڕەو بکات. هەموو ئەم پرسە گرنگانە پێکهاتە سەرەکییەکانی میتۆدی لینین: ١) حزبی بەلشەفی کراوەترین و ئازادترین حیزبە کە مێژوو بینیویەتی. حیزبێک کە هەموو پرسێکی جەماوەری شۆڕشگێڕ پرسی خۆی بێت، چالاکوانانی بوارە جیاجیاکان لەسەر هەر بابەتێک کۆبوونەتەوە و تاوتوێ و ئاڵوگۆڕی بیروڕایان کردووە بە ئەوەی بگەنە خاڵێکی هاوبەش. حیزبێک کە ژمارەیەکی زۆر لە سەرکردە و هەڵسووڕاوە کاریگەرەکانی لە نێو کرێکاران و سەربازاندا، بە تایبەت لە ماوەی نێوان تەموز و ئۆکتۆبەردا، نازانن مارکسیزم دەخورێت یان لەبەر دەکرێت! لینین بە حەق دەروازەی حیزبی بەڕووی ئەو کادرانەی بزووتنەوە پێشکەوتنخوازانە و ناڕەزایەتییەکاندا کردەوە. هەمان لینین کە لە سەردەمێکدا سەرکردایەتی جۆرێکی تەواو جیاوازی حیزبی دەکرد و لەگەڵ زۆرینەی سەرکردەکانی پارتی سۆسیالدیموکراتی ڕووسیا خەباتی بە کرد.

٢) حیزبی بەلشەفی ڕووبەڕووی جەماوەر دەبێتەوە و هیچی نییە لە جەماوەری شۆڕشگێڕ و کۆمەڵگای ڕووسیا بیشارێتەوە. بەڵام حیزب لە کۆبوونەوە بڕیارەکانیدا مامەڵە لەگەڵ ئەو پرسانە دەکات کە پێویستە لە بازنەی داخراوی ڕابەرایەتی حزبدا گفتوگۆیان لەسەر بکرێت بە ئەوەی شۆڕش بەرەو پێشەوە بچێت. ڕابینۆڤیچ دەڵێ، بڕیاری کۆبوونەوەی ١٠ی ئۆکتۆبەری کۆمیتەی ناوەندیی حیزب، سەبارەت بە ڕاپەڕینێکی چەکداری لەدژی حکومەتەکەی کێرێنسکی، بابەتێک بوو کە پێویستە سەرکردایەتی حیزبی یەکەم خۆی درک بە گرنگییەکەی بکات. حیزب ڕابەرایەتی خەباتی کرێکاری لە کۆمەڵگادا دەکات و دەگاتە ئەو ئاستەی کە دەبێت پلان بە شێوەی کۆتایی دابڕێژێت. دەبێت بڕیار لەسەر

دەسەڵاتی سیاسی بدات. حیزب چاوەڕێی بڕیاری شورا و لیژنە کارگەکان و سەندیکاکان ناکات بۆ بڕیاردان لەسەر ڕووخاندنی حکومەتێک کە ڕقی لێی بێت و هیچ پشتیوانییەکی لە کۆمەڵگادا نییە. حیزب ڕێبەری شۆڕشە، سەرکردەی ب□زووتنەوە پێشکەوتنخواز و ئازادیخوازەکان لەخۆدەگرێت و لە بڕیاردان لەسەر شۆڕشدا دەبێت بڕیاری کۆتایی بدات. ئەم جۆرە حیزبانە هەندێک جار ئاشکراکردن لەسەر کەسانی وەک خومەینی و شا دەکەن، بەهۆی ئەو وەهمەی کە جەماوەر لەسەریان هەیەتی. لە شوێنێکدا دەربارەی حیزبی تودە و موجاهدین و فیدایی خەلق ئاشکرا دەکات کە هەریەکەیان لە دوای خۆی بەشێک لە کۆمەڵگایان هەیە و ئامانجەکانیان زۆر جیاواز نییە لەگەڵ ئامانجەکانی بەنی سەدر و لاجوردی. لە شوێنێکدا دەبێت کاری تیۆری لە نێوان ڕێکخراو و حزبە چەپەکاندا بکات. بەڵام کاتێک ڕژێمەکانی وەک کۆماری ئیسلامی، حکوومەتی پەهلەوی، یان حکوومەتی کاتیی کێرێنسکی ڕقیان لێ دەبێتەوە و دەبێ بە هەر شێوەیەک کە بتوانرێت بڕوخێندرێن، ئەوە بیرۆکەیەکی باش نییە کە دەرفەتێک بدرێت بە زیباکەلام، خاتەمی، شیرین عیبادی و کۆرنیل□ق. ل□ کۆبوونەوەکانی سەرکردایەتیدا بڕیار دەدات ئەم حکومەتە کە پێیەک لە جەنگی جیهانییە، کە دژە ژن و تیرۆریستە، ئەگەر بە سێ کەسیش بکرێت، فڕێ بدرێتە خوارەوە، ئەبێت فڕێ بدرێتەخوارەوە!

۳) پارتی بەلشەفیک ئەو حیزبەیە کە لە ناوەندی هێرشی سەر تزار و حکومەتی کاتی دوای ئەوە. حیزبێک کە کۆمەڵگا لە دەوری سێ دروشمی سەرەکی جەماوەری شۆڕشگێڕ کۆدەکاتەوە: “ئاشتی و کۆتایی هاتنی شەڕ، داواکاری بژێوی جەماوەر لە شارەکان و زەوی بۆ وەرزێرە هەژارەکان”. حیزبێک کە ئەم سێ داواکاریەی بەستووەتەوە بە ڕووخاندنی حکومەتی کاتی کە دەیەوێت درێژە بە شەڕ بدات و چاوپۆشی لە داواکاریی جەماوەر دەکات. لە ماوەی نێوان ئەم دوو ه□□ب□ژاردنەدا، کاتێکی زۆر نییە بۆ بەفیڕۆدان. حیزبێکە کە نوێنەرایەتی “نا”ی خەڵک دەکات بۆ حکومەتێک، کە لەگەڵ ژەنەڕاڵ کۆرنیل□ق هاوپەیمانی کردووە بۆ سەرکوتکردنی شۆڕش.

٤) حیزبی بەلشەفی لە نێو کرێکاران و چالاکانی کرێکاریدا بنکەیەکی فراوانی هەیە. حیزبێکە کە کرێکاران و سەربازان یەکدەخات، یەکێکە لە هەوڵە سەرەکییەکانی تێکۆشەرانی. حیزبێک کە ڕێکخستنی کرێکاری زۆر بۆ گرنگە و یەکێکە لە ئەرکە سەرەکییەکانی تێکۆشەرانی. حیزبێکە چاوپۆشی لە داواکاری جەماوەری ناڕازی ناکات. حیزبێکە پرسی بێ مووچەی کرێکاران بە پرسی خۆی دەزانێت. حیزبێکە پرسی با□□اپۆشی کچانی گەنج بە کێشەیەک بۆ هەموو کۆمەڵگا دەزانێت. حیزبێکە سەرقاڵی ڕێکخستنی کرێکاران لە ڕێکخستنە

جەماوەرییەکانیدا. حیزبەکە کە لە ماوەیەکی زۆر کورتدا زۆرینەی کاریگەرانەی سەرکردە کرێکارییەکان کە ئەندام و تێکۆشەری مەنشەفیکەکان بوون، بە خۆی ڕاکێشا. ئەو حیزبە کە لە ماوەیەکی زۆر کورتدا بەتوانایە، لە لایەن ئەم چالاکوانە کرێکاری و کرێکارانەوە کە لە "پاسەوانی سوور"دا ڕێکخراون، پلانی کێرێنسکی و کۆرنیلۆف لەناو دەبات. ڕابینەڤیچ نیشان دەدات کە هەبوونی میتۆد پێویستی بە پلان و کاری پراکتیکی بە وەستان هەیە. حیزبێک دەتوانێ بە شێوەی تیۆری قسە بکات، بەڵام لە پراکتیکدا کادرێکی چالاکی نییە، لە نێو کرێکاراندا دەنگیش نییە. دەسەڵاتی حیزب داخوازی جەماوەرە. دەسەڵاتی حیزب نوێنەرایەتیکردنی "نا"ی جەماوەری نارازی و لە هەمان کاتدا هەڵسوڕاوانی بزووتنەوە شۆڕشگێڕەکانە.

٥) حیزبی بەلشەفی ڕووبەڕووی دوژمنی بینی و جەماوەری لە دژی ئەم دوژمنە ڕێکخست. کێرێنسکی و کۆرنیلۆف دوژمن بوون. بە سەرکەوتن لە شۆڕشەکەدا، دەبێت سەرەتا کێرێنسکی و کۆرنیلۆف بڕوخێنرێن. مەحاڵە کۆماری ئیسلامی پشتگوێ بخەین و هۆشداری بدەین لەوەی پوتین و ترەمپ و نەتانیاهو دوژمنن! دوژمنی یەکەم و سەرەکیی کرێکاران و ژنان و هەموو کۆمەڵگە، کۆماری ئیسلامییە بە کوتلە و باندە جۆراوجۆرەکانییەوە. ترامپ و پوتین و ناتانیاهو و هەموو سیستمی سی ئای ئەی و مۆساد لە هەموو ژیانی خۆیاندا هێندەی ساڵێک لە کۆماری ئیسلامی ژیانی خەڵکی ئەو کۆمەڵگایەیان تێک نەداوە! ئەوانەی نانی شێویان لەسەر سفرەی منداڵی کرێکاران دزیوە، باندە جۆراوجۆرەکانی کۆماری ئیسلامین. ئەو کەسەی بە شکستپێهێنانی دوژمن ناونیشانێکی هەڵە دەدات، هێندەی ترامپ و پوتین و سەرانی کۆماری ئیسلامی دەستی کرێکارانە. لینین ڕێک هەمان بۆچوونی هەبوو سەبارەت بە کێرێنسکی و حکومەتە کاتییەکەی. بەشێک لە سەرکردایەتی حزبی بەلشەفیک لەم بابەتە تێنەگەیشتن.

میتۆدی لینین بە ماوەیەکی زۆر درێژ لە پەراوێزدا بوو لە ژێر داروپەردووی درۆ و شێواندن. ئەو میتۆدەی کە مەنسور حیکمەت لە باسکردنی " حزب ودەسەڵاتی سیاسی"، "سەلبی و ئیسپاتی"، "دەوڵەت لە قۆناغە شۆڕشگێڕییەکان"، و باسکردنی بزووتنەوەکان پەیڕەوی لێکرد و حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریش لەسەر ئەو میتۆدە دامەزرابوو، هەر یەکە وەک چۆن میتۆدی لینین و هەمان میتۆد ئەوەیە کە کتێبی "بەلشەفییەکان دەگەنە دەسەڵات" بە باشی ڕوونی کردۆتەوە. بۆ ئەو چالاکە کرێکارییە و ئەو چالاکە سیاسییەی کە سەرقاڵی ڕزگارکردنی کۆمەڵگایە، پێویستە مەنسوور حیکمەت بناسرێت. خوێندنەوەی کتێبەکەی

ڕابینۆڤیچ، ئەو کەسە کنجکۆڵەی کە ئارەزووی ڕزگاربوون لە تاڵاوی کۆمەڵگەی سەرمایەداریی هەیە، بە میتۆدی کاریگەرانەی لینین دەناسێنێت.

٢٧ی ئایاری ٢٠١٨

خوداحافیز/ جیحۆن عەتووف/ .. و: نەژاد عزیز سورمێ

هاتین
ئەوەتا دەگەڕێینەوە
خواحافیز
سەوزەفرۆشی برام !
بەهار دێت
تا لێم بپرسی
گێلاسان بدە کیژۆڵان
ئەی بارانی وێستگەی پاسان !
چاوەڕێم مەبن ، نایێم
هەوری مەرگ دابەزی
چەند ڕۆژێکە
بەسەر شەپقەکەمەوەیە
تۆیش ، شەمەندەفەری ڕۆژهەڵات !
دەستم بۆ سڵاو لێ کردنت
بەرز نابنەوە ..
دەزانم گوڵەکانی چیا
جوانترین گوڵن
با وێستگەی ئابرزنجان
بۆندار کەن
تۆیش درەختی جوان و ڕووتی خۆخ !
کە شەرابی بەفر
چڵەکانتی داپۆشیوە
با شەوانە ئەستێرە بێنە لات

دڵداری لە باوەشتا بکەن ..
تۆ ئەی درەختی ڕۆژگاری ئاییندە !
بە تەنێ مەزن ببە
من نامێنم
بە گوێەکانت هەڵبڵێم .

(*) لە (مختارات من الشعر الترکی) کە لە لایەن فازڵ جتکلر ەوە کراوە بە عەرەبی و ساڵی 1995وەزارەتی ڕۆشنبیری سووریا بڵاوی کردووەتەوە ، کراوە بە کوردی .

ماددەی هۆشبەر دێ عێراق شەپۆڵدار بکات.. فازیل شەوڕۆ

لە سادەترین پێناسەدا دەکرێ بڵێین:”ماددەی هۆشبەر، ئەو کۆمەڵە ماددەیە کە کۆئەندامی دەمار ژەهراوی دەکەن و بە شێوەیەک لە شێوەکان وا لە مرۆق دەکەن خەواڵو و بێهۆش و سەر بێ و ببیتە هۆی ئاڵوودە بوونی کەسی بەکاربەر.

ئاڵوودە بوونیش خواستێکی زۆرەملیە بۆ بەردەوامبوون لە بەکارهێنانی دەرمانەکە یان بەدەستهێنانی بە هەر شێوەیەک بێت، لەگەڵ مەیلی زیادکردنی ژەمی دەرمانەکە؛ کە دەبێتە هۆی وابەستەیی دەروونی و جەستەیی و کاریگەریی زیانبەخش لەسەر تاک و کۆمەڵگا. نیشانەکانی وابەستە بوونیش بەو ماددەیە، کۆمەڵێک دیاردەی ڕەفتار و مەعریفی و فیزیۆلۆژییە کە دوای دووبارە بەکارهێنانی مادەکان پەرەدەسێنن و بەزۆری خواستێکی بەهێزی لەخۆدەگرێت بۆ بەردەوامبوون لەسەر ئەو کارە سەرەڕای دەرئەنجامە زیانبەخشەکان.

ئەو ئافاتە کە ئیمڕۆ بووەتە دیاردەیەکی جیهانی، مێژوویەکی دێرینی هەیە، لە کۆمەڵگا سەرەتاییەکاندا، لە چەندان ڕێوڕەسم و تقووسی ئایینی بۆ جۆشدان و ورووژاندنی مێشک و دەروون بکارهاتووە. بەڵام تاوەکو سەدەی نوزدەم ئەو ئافاتە نەبووە، مەترسییەکی هێندە کووشندە، کاتێک چینییەکان کەوتنەخۆ بۆ کۆنتڕۆلکردنی بازرگانی کردنی ماددە هۆشبەرەکان. بەڵام هەر ئینگلیزەکان کوێخا و سەرپاڵەی

ئەو بازرگانییە گەرمە بوون و گواستنەوەی تریاکیان لە هیندستانەوە بۆ چین قۆرغ کردبووە. ئەمەش بووە هۆی هەڵگیرسانی شەڕی تریاک (١٨٣٩-١٨٤٢) لە نێوان چینییەکان و ئینگلیزەکاندا. ئەمەش دەرگای بە بازرگانە فەڕەنسی و ئەمەریکییەکان واڵاکرد و لە ئەنجامدا جەنگی دووەمی تریاک (١٨٥٦-١٨٦٠)ی لە نێوان شەڕکەرەکان لێکەوتەوە. لە ساڵی (١٨٥٨)هاوردەکردنی تریاک بۆ چین بە یاسایی کرا بە پەیماننامەکانی تیەنجین کە ڕێژەیەکی گومرگی بۆ هاوردەکردنی تریاک دیاری کرد. بەوەش بازرگانییەکی نایاسایی تریاک، کە لەلایەن قاچاخچییەکانەوە لە باشووری چین ئەنجامدرا، هانی چەتەگەری و چەتەی دەریایی دەدا و لە کۆتاییدا بازرگانییەکە هەموو جیهانی گرتەوە.

یەکەمین کۆنفرانسی تریاک، لە لاهای لە ساڵی (١٩١٢) بەڕێوەچوو. بەڵام ڕاسپاردەکانی لە ماوەی جەنگی جیهانی یەکەمدا هەڵپەسێردرا، بۆیە لە ڕێککەوتننامەی ساڵی (١٩٢٥)، سنووری بەرهەمهێنان و دروستکردن و بازرگانی کردن بە ماددە هۆشبەرەکان دەستنیشان کرا. تا بەپێی پرۆتۆکۆڵێکی ماددە هۆشبەرەکان لە کانوونی دووەمی (١٩٤٦) ئەرکەکانی کۆمەڵەی نەتەوەکان و ئۆفیسی نێودەوڵەتی پاکوخاوێنی، گواسترانەوە بۆ نەتەوە یەکگرتووەکان و بۆ ڕێکخراوی تەندروستی جیهانی . لە ساڵی (١٩٦١)دا یەک ڕێککەوتننامەی تایبەت بە ماددە هۆشبەرەکان لە نیویۆرک داڕێژرا لەو ڕۆژەوە ئەو ڕێککەتنامانە ساڵ دوای ساڵ هەمواردەکرێنەوە و ڕێکدەخرێنەوە. ئیمڕۆ سەدان ڕێکخراوی حکوومی و مەدەنی لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی و ناوچەیی دامەزراون و شەو و ڕۆژ بەیەکەوە گەرە دەدەن بە بەڕەنگاربوونەوەی ئەو ئافاتە کووشندەیە.
لەڕاستیدا کۆمەڵگای عێراقی، تاوەکو ساڵی (٢٠٠٣) بەو ئافاتە نامۆ بوو، مەگەر لە فلیمەکانی سینەمای میسرییدا، جاروبار گوێبیستیی ئەو زاراوەیە دەبوون. بۆیە عێراق، بە خاوەنترین وڵاتی ڕۆژهەڵاتی ناوەند مەزەندە دەکرا، کە خاڵی بووە لە ماددە هۆشبەرەکان.
خۆم هەمیشە حەز بەو شوێنە شەعبییانەی وەکو بازاڕ و چایخانە و هەڵاجخانەی شەعبی دەکەم و پێمخۆشە سەردانیان بکەم، کە لە زانکۆی بەغدا دەمخوێند (١٩٧٠ ـــ ١٩٧٥)، ئەوەم لە لای مامۆزایەکی باوکم باس کرد، ئەو هەموو کون و قوژبنەکی بەغدا شارەزا بوو، چونکە ساڵانێک بوو شۆفێری نەجدە بوو لەوی، یەکسەر گوتی:"ئەوە باش نییە! چونکە هەندێ شوێن هەیە، تۆ نازانی ناو و ناوبانگی پیسە و ڕێت بکەوێتە ئەو شوێنانە ڕەنگە تووشی دەردەسەریش بیت." ئەوجا ناوی چایخانەیەکی میللی هێناو و گوتی:"ئەوە، بنکە و مەڵگەی

حەشیشخۆرانە لە بەغدا." ئەوە یەکەمجارم بوو، گوێم لە (چایخانەی حەشیشخۆران بێ). ئەو بۆی ڕوونکردمەوە کە ئەم شوێنانە شەو و ڕۆژ لەژێر چاودیری ورد و چر دان و ئەوەی پێوەبێ، یەکسەر مەحکومە بە سێدارە. جا ئەو (١٠) ساڵەی کە وەک مامۆستا لە لیبیاش بووم (١٩٩٤ ــ ٢٠٠٥)، ئەزموونێکی زۆر لە ئاڵوودەبووەکانی ئەو وڵاتە فێربووم. بەداخەوە، قاتیلی سەرەکی لەناوچوونی گەنجەکانی ئەو وڵاتە ماددەی هەشبەر بــوو بە پلەی یەکەم و ڕووداوی هــاتووچۆ بە پلەی دووەم. کە خەڵکەکە بەردەوام گلەیی ئەو پەتایەیان لە موعەمەر قەزافی دەکرد، دەیگــوت:"چیبکەم، ئەوە ئافاتێکی جیهــانییە!" جــا مــاددەی هەشبەر ئامرازێکی خۆشکردنی ئاگری ڕاپەڕینی (١٧)ی فیبریوەری(٢٠١١) بوو، کە خەڵکەکەی بێزارکردبــوو و دەیــانزانی ڕژێــم بە سەرگەردانکردنی ڕۆڵەکانیان ، چاوپۆشی لێدەکات ، کە ئەم ڕەفتارەش دواتر سەری قەزافی خوارد.

لە ســاڵی (٢٠٠٩) لە فەڵەکەخــانەی ئەستــەمبوڵ، دوو خوێنــدکاری ئامادەییم ناسی کە دانیشتووی بە غدا و نەجەف بوون، لە میانەی گفتــوگۆ و قســەوباس دەربــارەی خوێنــدن و پەروەردە، ئەو دوو خوێندکارە، هەندێ زانیاریی مەترسیداریان دەربارەی بڵاوبوونەوەی ماددەی هەشبەر باس کرد، کە من مووچڕکم بە لەشی دادەهات. ئەوان گوتیان:"ژمارەیەکی بەرچاو لە خوێندکارە کچەکانیش لە ئامادەیی و پەیمانگا و زانکۆکانی بەغدا و نەجەف و کەربەلا ئاڵوودە بوون."

هەر ئەو ساڵە، کاتێک خەرێکی دامەزراندنی هەیکەلی کارێکی هونەری بووم، لە کۆیە، سەیرم کرد، قەپێلکەی زۆری حەبی بەکارهاتوو لەو ناوە کەوتووە، کە زوو بەرپرسانی شارم لێ ئاگادارکردەوە. ئەوە بووە هاندەرم بۆ نووسینی بابەتێکی ئەکادیمی ورد و تەروتەسەڵ بە ناوونیشانی (لافاوێکی بێ ئامان بەرەو ئێمە بەڕێوەیە، ئاگادار بن!) و لە (٣) ژمارەی گۆڤاری (ژیار)ی شکۆدار بە زنجیرە بڵاوکرایەوە. ئەمەش یەکەمین توێژینەوەی زانستیی بوو لە هەرێمدا بکرێت و بخرێتە بەردەم هەمــوو بەرپرســانی هەرێــم و لایەنە پەیوەنــدیدارەکان ـــــ بەداخەوە، نەمدیت، هیچ بەرپرسێکی دڵسۆزی ئەم وڵاتە بابەتێک بە فلسێکی سوور بکڕێ، لەکاتێکدا ئەو کات دەکرا هەنگاوی جددی هەڵگرن و ڕێ لە پەرســندی ئەو ئافــاتە کووشنـــدەیە بگـــرن، چـــونکە ڕاسپاردەکانمان جوان دەست نیشان کردبوو. (لەبەر کەوانەیەک دەکەمەوە، بەڕێوەبەرایەتیی کتێبخانەیەکی گشتیم لە شاری دوبلن ئاگادار کردەوە، کە لەسەر ڕەفتەی کتێبخانەکە چەند مەروولەیەکی وردم بینیوە، سوپاسنامە و خەڵاتیان بۆ ناردم!)

لەگەڵ ڕوخانــدن و بە ئەرزی دادانــی پەیکەرەکەی ســەددام حوســێن لە گۆڕەپانی ئەندەلووس، بازرگانیی کردن بە ماددە هەشبەرکان هات جۆڕ

پێخەی لە وڵاتدا بکایە و وردە وردە گەش بکات و پەرەپسەندە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا، لە ساڵانی (٢٠٠٣ تا ٢٠٠٥)، ئەفیسی تایبەت بە چاودێریکردنی ماددەهۆشبەرکان لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان، عێراقی وەکو پردی گواستنەوەی ماددەی هۆشبەر ناساند لە نێوان ئەفغانستان و ئێران، لە لایەک و وڵاتانی کەنداو و ئوردن و سووریا و تورکیا لە لایەکی دیکە.
دەتوانین ساڵی (٢٠٠٥) بە دەستپێکی کردنەوەی بازاڕی ماددەی هۆشبەر دابنێین لە عێراق. بە یەکەمین جاریش لە بەسرای دووەمین گەورەترین شاری عێراق دەستی پێکرد و هاوکات شاری نەجەف و کەربەلاشی گرتەوە. هەندەی پێنەچوو گەیشتو شاری میسان و زیقار.

کوردی دەڵێ:"فڵان، مەعلانە، دەزانێ کەندەڕە، نیسکان دەنێ." جا بازرگانانی ماددەی هۆشبەریش نەک هەر مەعلانن، بەڵکوو ئەزموونی کەڵەکەبووی چەندان ساڵە و چەندان وڵاتانیان هەیە و بە کردە، توێژینەوەی ورد لە سەر هەموو لایەنەکانی کۆمەڵگا دەستنیشانکراوەکانی خۆیان دەکەن، بە ئەزموون و تەجروبەی سەرکەوتوو هەنگاو هەڵدەگرن. ــــ ئەمانە لە فەرهەنگی نەتەوە یەکگرتووەکاندا بە وردی ئاماژەیان پێدراوە، باس دەکات کە چۆن بازرگان و قاچاخچییەکان ڕۆژ بە ڕۆژ تەکنیک و فەنوفنوونی نوێ دەهێننە ئاراوە.

دوای شاڵاوی هاوپەیمانان و ڕووخانی ڕژێمی بەعس و هەڵوەشاندنەوەی هەرچی دامودەزگای سەربازی و ئاسایش و هەواڵگری و زانیاریی ئەو وڵاتە هەبوو نەک هەر تەفنیش کران بەڵکو تەفروتونا کران، وڵات بووە، وڵاتی بێ حاکم و بێ ساحێب، ئەمە یەکەم هاندەری درواسێیە چاوبرسییەکان و داخ لەدڵەکانی عیراق بوو، کاتێک بینیان، دەرگا و دەروازەی سنووری هەزاران کیلۆمەتران بە خراوەتە سەرپشت. هەڵتەکاندنی بناغەی ئابووری و دارایی و بازاڕیش، دوای ئەو هەموو ساڵانی گەمارۆکان، بووە هەکاری دووەم، کاتێک بێ ئیشی و بێ کاری و دەستبەتاڵی، باڵی بەسەر زۆربەی هەرە زۆری خێزانە هەژار و مامناوەندییەکاندا کێشا و شەپرزەی کردن ــــ لە بەرامبەریشدا، گەندەڵچییەکان ڕۆژ بە ڕۆژ کۆشک و تەلار و سامانیان بەرەو کەشکەڵانی ئاسمان دەچوو. ئێستا، کەڵەکەی سێیەم، بە هاسانی هاتە بەردەست، کاتێک داعش هێرشی کرد و دەیان دامەزراوەی میلیشیا و چەتە و بەخاوەن دامەزران و قورسترین و باشترین چەک و چەکیان کەوتە بەردەست. بەگومان داهاتی پەروەردە و دامودەزگاکانی تەندرووستی و تەشەنکردنی گەندەڵی بە شێوەیەک کە لە مێژوودا

هاوشێوەی نەبووە، ئەمەش وڵاتەکەی بە کوڕ و کچەو هەندی دڵ نائومید کرد. جا باشترین نێچیر و قوربانی و مووشتەری ماددەی هۆشبەریش کەسە نائومێد و بێ هیوا و رووخاوەکانی کۆمەڵگان. لە پرتاو هاتنی ئەو لەشاوە تەکنەلۆژیا پێشکەوتووەی سەردەمیش لە مۆبایل و ئینتەرنێت و دەیەن و هەیەکانی پەیوەندیکردن و گواستنەوە، شێوازی بازرگانیکردنەکەی هێندە خۆش و هاسان و بەردەست کرد، کە گیراوەکانی نێو زیندانەکانیش، لە ژێرزەمینی خۆیاندا دەتوانن کاری خۆیان بکەن! نابێ خۆمساردی و لاوازی و بێسەروبەری دەزگای دادوەریشمان لەبیر بچێ.

ئیمڕۆ (٢٠٢٢) عێراق، لە زاخۆ وە تاوەکو فاو، بە ترسناکترین و دژوارترین و ناسکترین قۆناغی مێژووی تێدەپەڕێت، هۆکارە سەرەکییەکەشی ماددە هۆشبەرکانە. بەگومان لە لای حکوومەت و دامودەزگاکانیش، دۆخەکە لە پەردەپۆش کردن و شاردنەوە دەرچووە، بەداخەوە، هیچ ئامارێکی فەرمیی متمانەپێکراومان، چ لەسەر ئاستی عێراق و هەرێم، چ لەسەر ئاستی شار و ناوچەکان، لەبەر دەست دانییە. لەلایەک دەزگا فەرمییەکان ناڕاستگۆن، لەلایەکی دیکە ئەوان هەر ژمارەی ئەو کەسانە دەزانن کە دەستگیراوان یان ماددەکانیان لێگیراوە. هەرگیز ئاماژە بە ڕێژەی بڵاوبوونەوەی ئافاتەکە ناکەن. ناچار دەبێ زانیارییی لە هیندێ ڕێکخراوی ناحکوومی، لێرە و لەوێ هەڵکڕێنن — وەک ڕێکخراوی عێراقی خاڵی لە ماددەی هۆشبەر.

بەگوێرەی ئامارە نافەرمییەکانی ساڵی پار، (٤٠٪) ی گەنجانی بەغدای پایتەخت و شارەکانی باشوور ئاڵوودە یان بەکاربەری ماددەی هۆشبەرن. هەرچی ئاماری ئەمساڵە (٢٠٢٢)، ڕێژەکە بەرزدەکاتەوە بۆ (٥٠٪)ی کۆی گەنجانی ئەو دوو ناوچەیە. هیچ زانیارییی ئاماری وردی هەرێمان لەبەر دەست دانییە!

باشە بۆچی، ئەو ئافاتە کووشندەیە وا بەخێرای و بەو بەربڵاوی تەشەنەی کردووە؟

هۆکارەکان زۆرن، هەمووشیان یەک سەنگ و یەک قورساییان لە پەرسەندنی ئەو بازرگانییەدا هەیە:

یەک: واپێدەچی، تاوەکو ئەم ساتەوەختە بەرپرس و دەسەڵاتدارانی ئەم وڵاتە — بە هەرێمیشە، بە ئەنقەست بێ یان بێ ئەنقەست، مەترسیی ئەو ئافاتەیان بەجددی وەرنەگرتووە و بە (شتێکی) ئاسایی دادەنێن. تاوەکو ئێستا لە هەموو شارەکاندا کادیر و ئەندام و چەکداری

کارامە و شارەزا لەو بوارەدا، کەرتی تایبەتییان لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیسخانەکاندا بە نەکراوەتەوە. هەر بۆ نموونە، بە هەموو شاری میسان (٣٠) کادیری و بە شاری بەسرای سێ ملیۆنی کەسی، ژمارەیەکی نەختەکەت بەرزتریان ، بە دامەزراندوون، لە کاتێکدا، بە گوێرەی ڕاپۆرتەکانی پاشماوەی بەعس، لە سەردەمی حوکمڕانی سەددام دا، لە بەغدا و باشوور، بە هەر (٨) کەس، یەک پیاوی ئاسایش داندرابوو بۆ چاودێری کردن، ئەوا جگە لە ئەندام و کادیر و لایەنگرانی حزبی بەعس! بەڵام لە هەموو پارێزگای بەسرە تەنها یەک کەس هەیە کە لەدەرەوەی عێراق مەشقی پێکراوە لەسەر کۆنتڕۆڵکردنی ماددە هۆشبەرەکان و شێوازەکانی مامەڵەکردن لەگەڵیدا، لە میسان و ذی قاریشدا هەمان شتە. ئەمانە بەڵگەن کە حکوومەت گاڵتەی بەو بارودۆخە دێ.

دوو: بەهێزکردن و پێ زانیاریی کردن و پێ چەککردنی ئەوانەی لە مەیدانەکەدا زۆرانبازی لەگەڵ چەتەکانی ئەو بازرگانییەدەکەن، هەر وەکی خۆیان، لە کاتێکدا ئەندامانی بەرەکەی دیکە، بە چەندایەتی و چۆنایەتی ڕۆژ بە ڕۆژ دەسەڵات و ژمارەی بریکارەکانیان لە پەرەسەندندان.

سێ: بەگوێرەی یاسای ماددە هۆشبەرەکان و ماددە دەروونییەکان یاسای ژمارە (٥٠)، بۆ ساڵی (٢٠١٧)، نزیکەی (٢٠٠) ماددە ئاماژەی پێکراوە، کە دەچنە پێکهاتەی ئەو دەرمانە بێهۆشکەرانە، لە کاتێکدا زۆر زۆر کەم کادیری شارەزایی تایبەتمەند لە بواری کۆنتڕۆڵکردنی ئەو ماددە هۆشبەرانەدا هەیە. ئەسڵان، ناوەکانیشیان نازانن. چۆن دەکرێ تۆ پشکنین بۆ شتێک بکەی، نەزانی چییە و چۆنە! ژمارەی کەمی سەگی بۆنکەر، بەو پێیەی لە میسان تەنها (3) سەگی بۆنکەر هەیە، یەکێکیان نەخۆشە، لە بەسرەش تەنها یەک سەگی بۆنکەر هەیە، و ئەم سەگە بۆنکەرانە باشترین توانای بۆنکردنیان هەیە بۆ دەرهێنانی ماددە هۆشبەرەکان لە بازگەکان و دەرگای چوونە ژوورەوەی شارەکان.

چوار: سنووری دووروودرێژی بێ چاودێر و دەروازە، بە تایبەتی لە نێوان ئێران و عێراق دا، پێویستە نێوانی هەر قولووغ و بازگەیەک کەمتر بێ لە (٥٠٠) م، بەڵام ئەوەی هەیە لە (١٠)کم کەمتر نییە. دەتوانین بڵێین سنووری هەر چوار دەوری عێراق بەبێ چاودێر و پاسەوان، کراوەن. ئیمڕۆ کەترەی زاجل و دەڕۆن بە شێوەیەکی ئاسایی لە باشووری عێراق بۆ گواستنەوەی ماددەی هۆشبەر بەکاردێ.

پێنج: باشترین ڕێگەی کۆنترۆڵ کردنی ئەو ئافاتە، ئەوەیە سەرچاوەکەی وشک بکرێت. بە گوێرەی ڕاپۆرتەکان (٨٠٪)ی ئەو ماددانە لە ئێران و (٢٠٪)ی لە وباقی وڵاتەکانی دیکەوە هاوردە دەکرێن. جێی داخەوە، گەرچی لە هەمووکەس ڕوونە و دانیشتنێکدا، لە نێوان نوێنەرانی ئەو وڵاتانەدا بە تایبەتی ئێران، ئەو باس و خواستە قسەی لەسەر دەکرێ، بەڵام کەس ئامادە نییە زانیاریی پێویست بگۆڕنەوە و دەستی کۆمەک و یارمەتی بە یەکتری درێژ بکەنەوە. ئەمە تاڕادەیەک لە نێوان پارێزگاکانیش هەر وایە. ئاڵوگۆڕیی زانیاری ئەمنی و بەدواداچوون بە داواکراوان و ئاڵوگۆڕیی ئەزموونەکان؛ کە توانای بەدواداچوونی لە سنووری جوگرافیای ئەم وڵات و پارێزگایانەدا بایەخی زۆری هەیە.

شەش: زۆرێک لە کارمەندانی دژە مادە هۆشبەرەکان و پۆلیس بە دەست هەڕەشەی خێڵەکی دەناڵێنن کە زانیارییان سنووردار دەکات و وایان لێ دەکات لە ئەرک و کارەکانیان سارد ببنەوە. لە ئەنجامی کوشتنی بازرگانێکی مادەی هۆشبەر لە کاتی ڕاوەدوونانی لە یەکێک لە ناوچە سنوورییەکان. تەنانەت ئەفسەرە پێشەنگەکانی پۆلیس لە پارێزگاکانیشدا ڕەغییان نەدەکرد لە پاراستنی ئەندامەکانیان و وەستان لە تەنیشت خێڵەکانەوە. نەریت و کەلتووری ئەشیرەتگەری باڵادەستە بەسەر خێڵەکی ئەو ناوچانە. تەنانەت گرتنی کەسێکی ئالوودەبوو یان قاچاخچیی لکە سەر بە ئەشیرەتێک، بووە هۆی خوێنڕشتن و تۆڵەسەندنەوە لە لایەن ئەشیرەتی بەرامبەری.

حەوت: مانەوەی کەسە دەستگیرکراوەکان بە ماوەیەکی زۆر لە بەندیخانەکان بەبێ حکوومدان و هەڕەشە کردن و دەستوەشاندن لە قازی و دادوەرەکان، لە ڕاستیدا ترسیان خستۆتە دڵی کارمەندان و جەرگ دەسەڵات و هێزەکیان بە بازرگان و قاچاخچییەکان داوە کە پتر خۆیان بە باڵادەست بزانن. تاوەکو ئێستا لە باشووردا نزیکەی (٧٤) قازی و دادوەر بە دەستی ئەوانە کوژراون، رووی داوە بە نوێژینیوەی و لە ناوەندی بازاڕی تیرۆرکراوە.

هەشت: هەندێ سەرچاوە، ئاماژە بە ڕۆڵی تێکدەرانەی هەندێ درواسێ دەکەن، کە لە لایەک دەیانەوێ ئابووریی خۆیان بژێننەو و ئابووریی ئێراق داتەپێنن، لە لایەکی دیکەشەوە، دەیانەوێ گەنج ئەم وڵاتە سەرگەردان و زەبوون و شەپۆڵدار بکەن، لە پێناو مەرامی سیاسی خۆیان.

نۆ: غیابی دامودەزگا پەروەردەیی و میدیاکاری و ئایینییەکان، لە

هۆشیار کردنەوەی جەماوەر، بەتایبەتی گەنجەکان. زۆر بەدەگەن بەرنامە و کۆڕ و سیمینار و وتاردانی زانستییانە لە لایان کەسانی پسپۆڕ و شارەزا پێشکێش دەکرین. ناوە ناوە دیداری ت□ل□فز□□نی سازدەکرێت، کە میوان پێشکەشکارەکان شەرمنۆکانە و بە ترسە وە لە بن ل□و□یان زانیاری دەدرکێنن و هیچ شتێکی ئەوتۆ پێشکێش ناکەن کە ئوم□□د بەخشی بێ، ئەوانیش هەر وەک خەڵکەک□ د□□□□ن (دەبێ…، پێویستە…، بەرانامە دابرێژرێت…).

ئایندەی عیراق بەدەست ئەو ئافاتە کووشندیە، بەرەو کوێ دەچێ؟

ئێستا دەزگاکانی پۆلیس و ئاسایش، لە ناوەند و باشووری عیراق بە دەنگی بەرز د□□□□ن:"دێ، بارودۆخەکە لە دەسەڵات و هێزی ئێمە دەردەچێ." ئەمەش زەنگێکی مەترسیدارە. جا ئەگەر عێراق بەراورد بکەین لەگەڵ چەند و□لاتێک کە کووشتەی ئەو ئافاتەن، ئەوا دەگەینە ئەو ئاکامە، کە دوو رێگامان لە پێشە:

ڕیگەی یەکەم: بەرەنگاربوونەوەی یەکلاکەرەوە:
بۆ ڕێگریگرتن و بەربەست دان لە پتر ب□لاوبوونەوەی ئەو پەتایە دەبێ دەسەڵاتداران بە جددی بێنە سەرخەت و هەر هەموو وەزاڕەتەکان، بە نەخشە و پلانی تۆکمە و ورد و واقیعبینانە ڕووبەڕووی ئەو مافیایانە ببنەوە. لە پێش هەمووشیان وەزاڕەتی بەرگری و وەزاڕەتی ناوخۆ و وەزاڕەتی دەرەوە و وەزاڕەتی داد، ئەوجا هەر وەزاڕەتەی بە گوێرەی ڕۆڵی سەرشانی خۆی.

ڕیگەی دووەم: بەڕەلاکردنی مافیاکانی ماددە هۆشبەرەکان:
ئەگەر سەیری و□لاتێکی وەکو لوبنان بکەین، دەبینین، کە لەژێر قەڵەمڕەوی میلیشیا چەکردارەکان، دەشتەکانی بیقاع، بوون بە باغچە و مەزرای چاندنی هەموو جۆرە ڕووەکێکی بەرهم□ن□ری ماددەی هۆشبەر. بە ڕۆژی ڕۆناک لەبەرچاوی هەموان ئەو کاسبییەی خۆیان دەکەن. ئەگەر سەیری و□لاتێکی وەکو مەغریب بکەین، کە بە چاندنی ئەو جۆرە ڕووکە بەناوبانگە، دەسەڵاتە بالایەکانی حکوومەت. لە ت□ق□□□□ی سەرەوەی هەڕەمەکە تا بنکەکەی، بازرگانی بەو ماددانە دەکەن و خۆیان ملەستووەرتر دەکەن و منیەتی کەسیش نازانن.

ئیمڕۆ لە بەغدا گەڕەکی بەتاوێن، کە جاران خۆشترین گەڕەکی ئەرمەنی و مەسیحییەکان بوو، دوای ڕەودونان و دەربەدەرکردنی ئەوان، مافیاکانی ماددە هۆشبەر و سێکس و قومار دەستیان بەسەر داگرتووە، و هیچ هێزێکی عێراقی حەددی نییە پێبنێتە ئەو گەڕەکە. مافیاکان،

تەنانەت گۆڕستانی خۆشیان لەوێ هەیە.

لە باشووریش ناوچەی ئەهوارەکانی هاوسنووری ئێران، بە تەواوەتی لەژێر دەسەڵاتی چەکدارانی مافیاکان دان و هیچ هیزێک ناتوانی لێیان نزیک بێتە و هیزی ملیشیایش لە ناوچەکە هەیە پشتیوان و کۆمەکیان دەکەن.
جا ئەگەر ئەو ناوچانە هەروا بە بەڕلایی بمێنەوە، ئەوا ڕۆژ بە ڕۆژ مافیایەکان تێیاندا بەهێزتر دەبن، تا دەبن بە کیانی سەربەخۆی بەهێزی خاوەن چەکی قورس و پێشکەوتوو.

ئەمە پێشبینیە بۆ هەرێمیشە، هەر کاتێک، ئەو مافیایانە هەستیان کرد هێز و ژمارە و دەسەڵاتیان گەیشتووەتەوە ئەوە ڕادەیە کە بتوانن، ئیدارەی ناوچەی خۆیان بدەن، ئەوا دوور نییە، دەست بەسەر ناوچەکەی عاسێ دا بگرن و بیکەن بە تؤر□ بۆڕەی خۆیان، وەک ئەوانەی ئەفغانسان و کۆلۆمبیا. جا مەترسییە گەورەکە ئەوکاتە دەتەقێتەوە، کە چەند ناوچەیەک، دەکەونە ژێر دەسەڵاتی چەند دەستە و تاقم□کی مافیای ڕکابەر، ئەوا بەردوام دەبێ چاوەڕوانی شەڕ و پێکدادان و تۆڵە کردنە و خوێن ڕشتن بن — وەک لە چەندان وڵاتاندا هەیە.

چونکی دەسکەوتیی ماددی ئەو بازرگانییە، خەیاڵییە، ئەوانەی ئەو ئیشەدەکەن، هەرگیز ئامادەنین دەستبەرداری بین و هەمیشە خەونی مەزنتریان هەیە. بەڵام خەون□ گ□□او و قێزەوەن!

بەداخەوە لە ٤/١١/٢٠٢٢. بەڕێوەبەرایەتیی بەڕەنگاربوونەوەی ماددەی هۆشبەر لە بەغدا، ئاشکرای کرد، کە بۆ یەکەمینجار لە عێراق دەستیان بەسەر دامودەزگای درووستیکردنی حەبی بیهۆشکەردا گرتووە. کەواتا عێراق دەبێتە بەرهمهێنەری ئەو ماددەیە و پێویست بە هاوردەکردنی ناکات. بۆ زانیارییتان، سوریا ساڵانە پتر لە دوو ملیار دۆلاری لە درووستکردنی حەبی بێهۆشکەر دەست دەکەوێ، ئەمە دەوڵەت بە ئاشکرا بەڕێوەی دەبات، لوبنانیش بە مەرتەبەی دووەم دێ لە بەرهمهێنانی ئەو تەرزە حەبە.

پووختەی بابەتەکە:

ئیمڕۆ گەنجانی ناوەند و باشوور، بە خێزانەکانیانەوە، دەناڵێنن بە ماددەی کریستاڵ و ماددەکانی دیکە و گەنجانی باکووریش پتر ئاڵوودەی حەبی کەپتاگۆن بوون. ئامارەکان دەڵێن:

(٦٠٪) ی بەندکراوەکان، کێیسەکانیان پەیوەستە بە ماددەهۆشبەرەکان.

(٩٧٪)ی بەکاربەرانی ماددەهۆشبەرەکان گەنجن.
(٦٥٪)ی ئەو کەسانەی لە خێزانە هەژار و دەست کورتەکانن.
(٨٧٪)ی خوێندەوارییان بنبڕەتییە.
(٤٥٪)ی ئەو کەسانەی بێ ماڵ و حاڵ و خانوونە.
(٣٣٪) یان هیچ ئیش و کارێکیان نییە.
(٦٧٪) ئیشی سەرپێی و ئازاد دەکەن.
(٦٠٪) یان تەمەنیان لە نێوان (١٥ ـــ ٣٥) ساڵە.
(؟٪) لە کچەکان تەمەنیان لە نێوان (١٠ ـــ ١٥) ساڵە.

پێشبینی دەکرێ لە ماوەی (٥) ساڵی ئایندە، گەر بارودۆخەکە وەک ئێستا نەگۆڕێ بێ ، (٧٠٪) ی گەنجانی ناوەند و باشوور ببنە بەکاربەری ماددەی هۆشبەرەکان. بو گوێرەی ئامارەکان هەموو مانگێک بای (٣) ملیۆن دۆلار ماددەی هۆشبەر دەستی بەسەر دادەگیرێ. لە هەشت مانگی دوایدا بە یەکجار (١٤) ملیۆن دنکە حەب گیراوە لەگەڵ (٣٠٠) کیلۆگرام ماددەی بەهۆشکەر و (١١) هەزار بازرگانیش گیروان. بەندیخانەکان پڕبوون بە زیندانی کراو، کە لە نێویاندا ژن و کوڕ و کچ و گەنج و نەوجەوان هەیە.

کاتی ئەوە هاتووە، بەرپرس و دەسەڵاتدارانی عێراق و هەرێمی کوردستانن، جددیتر، مەسەلەی ماددەی هۆشبەرەکان، دیراسە بکەن و کاری جددی بکەن بۆ واستاندنی ئەو بڵاوبوونە خەراییەی کە ئەگەر زوو بە زوو ڕانەگیری، هەمووان زەرەرمەندی گەورە دەبن.

ڕاپەڕینی خەڵکی ئێران و پرسی "توندوتیژی"!.. نووسینی: عەبدولڕەحمان گەورکی

چاوخشانێک بەسەر پرسی توندوتیژی لە ئێرانی ئێستادا!
نووسینی عەبدولڕەحمان گەورکی، نووسەر و شرۆڤەکاری سیاسی

لە کاتێکدا ڕاپەڕینی خەڵکی ئێران دژ بە دەسەڵاتی دیکتاتۆری بەرەوپێشەوە ملی ناوە و ئاسۆی ڕووخاندنی دەسەڵاتی نزیک کردۆتەوە،

جار و بار، لێرە و لەوێ باس لەوە دەکرێت کە گوایا گەیشتنی گەل بە مافەکانیان لە ئێران بە "ئاشتیانە" و بە هێمنی دەکرێت و مەیسەر دەبێت! خۆزگە وا بووایە، بەڵام!

هۆکار و سەرچاوەی توندوتیژی!

گەر لە کەسانی ناشارەزا و بێ ئاگا بگەڕێین کە پێیان وایە "توندوتیژی" لەلایەن خەڵکەوە ئەنجامدراوە لە ڕاپەڕین و ناڕەزایەتییەکانی ئەم دواییەدا و بەدواداچوون بکەین بۆ دۆزینەوەی سەرچاوەی ئەمجۆرە وتانە، دەگەینە خاڵێک کە دەبینین چۆناوچۆن هێزەکانی دەسەڵاتی دیکتاتۆری ئایینی لە ماوەی چوار دەیەی ڕابردوودا، بە چەکەوە لە بەسێ دا پاڵکەوتوون و جگە لە ڕشتنی خوێنی دەیان هەزار کەس لە خەڵکی ئێران، بە شێوەیەکی دڕندانە گوللەی "توندوتیژی" بە خەڵکەوە دەنێت.. هەرگیز خەڵک و لایەنە خەباتکار و جەماوەرییەکان "دەستپێشخەری" شەڕ و توندوتیژی و نائارامی نەبوون. ئەوان داوای مافەکانیان کردووە، بەتایبەتی مافی "ئازادی" و "سەروەری نەتەوەیی و گەل". هەر بۆ ئەوەش بوو کە دەسەڵاتی دیکتاتۆری "ویلایەتی حەمەڕەزاشا"یان ڕووخاند و ئێستایش بەنیازن دەسەڵاتی دیکتاتۆری "ویلایەتی فەقێ" بڕوخێنن.

لایەنگرانی دەسەڵاتی دیکتاتۆری ئێران دەیانەوێت ڕاپەڕینی ئێستای خەڵک بە پچڕاو لە ڕابردووی خۆی دەربخەن و وا نیشان بدەن کە ڕوداوی شەهیدکردنی (ژینا ئەمینی) هۆکاری سەرەکی ئەم دۆخەیە! ئەوان "بە مەبەست" نایانەوێ کەس بزانێت کە ڕاپەڕینی ئێستاکە، درێژەپێدەر و بەردەوامبوونی ڕاپەڕینەکانی پێشووە و دەرئەنجامی ٤٣ ساڵ کارنامەی ڕەشی دەسەڵاتی ئاخوندییە لە بوارە جیاجیاکانی سیاسی، کۆمەڵایەتی، ئابووری، ئەمنی، و بژێوی ژیاندا. نەک ڕاپەڕینێکی جیا لە ڕابردوو. ئەوان دەیانەوێت ڕاپەڕینە چارەنووسسازەکەی ئێستا لە ناوەڕۆک بخەن و "جێگە و پێگەی ڕاستەقینەی" راپەڕین کاڵ بکەنەوە!

کارنامەی دەسەڵاتی دیکتاتۆری ئێران!

بە ئەوانەی لە ماوەی چوار دەیەی ڕابردوودا بەدواداچوونیان بۆ دۆخی ئێران کردووە و پەڕۆشی خەڵکی ئێرانن، ڕوونە کە دەسەڵاتی دیکتاتۆرییەتی مەزهەبیی، هەر لە سەرەتای هاتنە سەر کارییەوە تاکو ئێستا، "بوون و مانەوە"ی خۆی لەسەر سەرکوتکردنی ئازادییەکان و پێشێلکردنی مافەکانی خەڵک و زیندان و ئەشکەنجە و لەسێدارەدان و کوشتن و تیرۆرکردن و هەناردەکردنی بناژۆخوازی ئیسلامی بۆ دەرەوەی وڵات هەڵچنیوە. لە بەرانبەر دەسەڵاتێکی وادا، هەر "ڕوداوێک" و هەر دڵۆپە خوێنێکی گەل، پرۆسەی گۆڕانکاریی خێراتر کردووە و ئاسانکاریی کردووە بۆ خەڵک لە پێناو گەیشتن بە خواستەکانی و،

ئاسۆی ڕووخانی دیکتاتۆرییەت لە ئێرانی نزیک کردۆتەوە کە بێگومان “گۆڕانکاری”ی گەورەی بە دوادا هاتووە. ئەمەش هۆکارێکە بۆ ئەوەی خەڵک ڕێز لە یادی هەر شەهیدێک بگرێت و پێگەی شەرەفمەندانەی شەهیدان و کەسوکارەکانیان بەرز بنرخێنن.
لە وڵاتی ئێراندا کە سامناکترین و ترسناکترین دیکتاتۆرییەت لە مێژوودا دەسەڵاتدارە، بە ئەزموون سەلماوە کە ڕووبەڕووبوونەوەی هێمنانە و ئاشتیانە بەرانبەر بە هێزەکانی حکومەت تەڵاویلکەیە و بەس!. هەر لەبەر ئەمەشە کە هەموو داواکارییەک ڕەسەنایەتی خۆی لە درووشمی “ڕوخاندنی دیکتاتۆرییەت”ەوە وەردەگرێت.
ڕاپەڕین تا ڕوخاندنی دەسەڵات!
ئێستا کە خەڵکی ئێران، بە هاودەنگی و هاودڵی بە ڕووخاندنی دیکتاتۆرییەت راپەڕیوە و قوربانیی بە داوە، هەر داخوازییەک لەم دەسەڵاتەی بەرەو کۆتایی دەچێت، شەرعییەتدانە بە مانەوەی ئەم دیکتاتۆریەتە. زۆر لە مێژە خواست و داواکاریی خەڵکی ئێران “ڕوخاندنی دیکتاتۆریەتی ویلایەتی فەقیهە” و ئێستا بە هەمان دروشمەوە لە گۆڕەپانەکەدان و بناغەی دیکتاتۆرییەتیان لەق کردووە. خەڵکی ئێران بە هیچ شتێک کەمتر لە ڕووخاندنی ئەم دەسەڵاتە ڕازی نابن!
نابێ گومان لەوەدا هەبێت ئەوانەی بانگەوازی خەڵک بۆ خەباتێکی ئاشتیانە و مەدەنی دەکەن و خەڵکی ئێران و بەتایبەتی لاوانی ئێران لە توندوتیژی ئاگادار دەکەنەوە، ئەوانەن کە بەرژەوەندییان لە مانەوەی ئەم دەسەڵاتە دیکتاتۆرەدا هەیە!
ڕاستییەکی مێژوویی!
جیا لە بەڵگەنامەکان و زۆرێک نموونە، ئێستا ئەم ڕاستییە لە مێژووی ئێراندا تۆمار کراوە کە دیکتاتۆرییەتی ئایینی ئێران نەک تەنیا بە شێوازی “ئاشتیخوازانە” یان “چالاکیی مەدەنی” یان “دانوستاندن” هەڵس و کەوتی خۆی ناگۆڕێت، بەڵکوو بەو شێوازە هەرگیز ناڕووخێت و مەحاڵە. هەربۆیە ئێستا هەموو ئێرانییەکان و لایەنە سیاسییەکان گەیشتوونەتە ئەو ڕاستییە یان لێی نزیکبوونەتەوە کە دەبێت دیکتاتۆریەت “بڕوخێنرێت” و “مافی بەرگریکردن” لە بەرامبەر ئەم دەسەڵاتە دیکتاتۆرییە شتیکی “ڕەوا” و “بەردەست” و “پێویست”ە!
راستییەکە چییە؟
خەڵکی ئێران بە هەموو جۆرە ئایینی و نەتەوەیی و ئاڕاستە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانیەوە، دەسەڵاتی دیکتاتۆری شایان ڕووخاند تا لە ژێر ڕۆشنایی دەسەڵاتێکی نەتەوەیی و جەماوەریدا، بە مافە مرۆییەکانی خۆی بگات. بەڵام لە لایەن ڕێبەرە ساختەکەیەوە (واتە خومەینی) و

ڕژێمەکەیەوە، زۆر بە خێرایی، مافەکانیان پێشێل کرا و "زۆرەملی" و "توندوتیژی" و "سەرکوت" جێگەی "بەهاری ماوەکورت"ی دێموکراسی و ئازادی و دیکتاتۆرییەتی گرتەوە و دڕندەتر لە دیکتاتۆرییەتی پێشوو، ئەمجارەیان لەژێر ناوی "ئایین" بەسەر خەڵکی ئێراندا سەپێنرا!

خومەینی بە سەرکوت و توندوتیژی دەستی بە حوکمڕانی خۆی کرد و هەموو تاوان و دڕندایەتییەکانی خۆی لە ژێر ناوی "ئیسلام" ئەنجامدا. بە بێهۆ نییە کە دیکتاتۆرییەتی ویلایەتی فەقیهی، گەورەترین داهێنەر و سەپێنەری "توندوتیژی" بووە لە مێژووی ئێراندا، کە تاوانەکانی لە کۆی تاوانەکانی دەسەڵاتە سەرکوتکەرەکان لە ئێران زیاتر بووە و "ئێران"ی کردووە بە "زیندان" و "ئەشکەنجەگا" بە ئێرانییەکان. هەر بۆیە بە یەکەمین "ریکۆردەری ئیعدام" و سەرەکیترین "بانکەوانی تیرۆر لە جیهان" ناوزەد کراوە کە ئەگەر موجاهیدین و موقاومەتی ئێران نەبوایەن، چارەنووسی گەلانی جیهانیشی بە بارمتە گرتبوو بە بەرهەمهێنانی بۆمبای ئەتۆم!

کەواتە بە کۆتاییهێنان بە سەرچاوەی "توندوتیژی" لە ئێران، هەروەک چۆن بەڕێز مەسعوود رەجەوی وتویەتی، "ئاگری ڕاپەڕین"، بە هەر نرخێک بووبێت و لە هەر شوێنێکی ئێران بێت، لە هەر دەرفەتێک و لە هەر کات و ساتێکدا بێت، دەبێ داگیرسێنرێت و بپارێزرێت. تا ستراتیژیی "ڕوخاندنی دیکتاتۆرییەت" بێتە ئەنجام و خەڵکی ئێران بگات بەو مافانەی لە پێناویدا راپەڕیوە.. هەر بۆیە ئامادەبوون لە گۆڕەپانەکانی "راپەڕین تا ڕووخاندنی دەسەڵات" ئەرکێکی بەپەلە و پێویستە و هەڵگرانی ئازادی و ڕزگاری ئێران، پێویستە "هەموو هەناسەیەک لە پێناو ڕاپەڕین" بکەنە دروشمی ڕۆژانەی خۆیان.

مافی رەوای بەرگریکردن!

رەوایەتی بەرگریکردن، بنەمایەکی شەرعییە و لە هەموو سیستەمە یاساییەکانی جیهاندا قبوڵکراوە. هەر بۆیە لە جاڕنامەی جیهانی مافی مرۆڤیشدا جەخت لەسەر ئەم پرەنسیپە کراوەتەوە. دیکتاتۆری ئایینی حوکمڕانی ئێران لە سەردەمی حوکمڕانیدا هەرگیز لەگەڵ کۆمەڵگای مرۆڤایەتی هاوچەرخدا هاوئاهەنگ نەبووە و هەمیشە هۆکاری شەڕ و ئاژاوە و توندوتیژی و تیرۆر و ئیعدام و پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ و تاڵانکاری لە ئێران و هەناردەکردنیان بە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران بووە. کارنامەی ڕەشی ئەم حکومەتە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە دەسەڵاتی دیکتاتۆریی ئێران، نەک هەر نوێنەرایەتی خەڵکی ئێران ناکات، بەڵکو ئێستا کۆدەنگییەکی جیهانی بە ڕووخاندنی ئەم رژێمە لە ئارادایە. پشتیوانیکردنی جیهان لە ڕاپەڕینی خەڵکی ئێران لە پێناو ڕووخاندنی دیکتاتۆری ئایینی لەم چوارچێوەیەدایە.

بەڵگەی ستراتیژی!
بە ئاوڕدانەوە لە رابردوودا دەبینین کە "موقاوەمەتی ئێران" یەکەمین داهێنەر و دامەزرێنەر و بانگخوازی ستراتیژی ڕووخاندنی دیکتاتۆری ئایینی بووە. موقاوەمەتی ئێران لە ژێر ڕۆشنایی ئەم ستراتیژەدا، جگە لە راگەیاندنی پلاتفۆڕمێکی هەمەلایەنە بۆ (ئێرانی ئازاد)ی دوارۆژ، بە چارەسەرکردنی پرسەکانی وەک "نەتەوەکان" و "ژنان" و "جیاکردنەوەی ئایین لە دەوڵەت" و… ئێستاکە خاوەن هەزاران (شانەی شۆڕش)ە لە سەراسەری ئێران بۆ پێشخستنی ڕاپەڕینە جەماوەریەکان بۆ ڕووخاندنی دیکتاتۆر.
خاتوو مریەم رەجەوی لە یەکێک لە دوایین پەیامەکانیدا دەڵێت: ئێران لە سەروبەندی گۆڕانکاریەکی گەورەدایە. کاتی ئەوە هاتووە کە سیاسەتێکی نوێ بەرامبەر بە دەسەڵاتی مەلاکان پێڕەو بکرێت. پێویستە جیهان دان بە مافی خەڵکی ئێراندا بنێت بۆ بەرگریکردن لە خۆیان لە بەرامبەر سەرکوتی دڕندانەی دەسەڵات.
کۆتایی

ئێران دەبێتە گۆڕەپانی هێرشێکی مەزنی دژە ئیسلامی خەڵک.. وەرگێڕانی بۆ کوردی:کاوە عومەر

چاوپێکەوتنی ڕادیۆی هەمبەستەگی لەگەڵ مەنسور حکمەت
وەرگێڕانی بۆ کوردی:کاوە عومەر
٦ی نۆڤەمبەری ٢٠٢٢
سەبارەت بە ئیسلامی سیاسی و پێویستی توندکردنەوەی خەبات لە دژی ڕەوت و بزووتنەوە ئیسلامیەکان
ڕادیۆی هەمبەستەگی: پێش هەموو شتێک پێمان بڵێ کە پێویستی پەسەندکردنی بڕیارێک لەلایەن کۆمیتەی ناوەندی حزبی کرێکاریەوە سەبارەت بە چڕبوونەوەی بەرەنگاربوونەوەی ڕەوت و بزووتنەوە ئیسلامیەکان[*] لە کوێوە سەرچاوە دەگرێت؟ چونکە هەمووان حیزبی کۆمەنیستی وەک ڕەوتێکی دژە ئایینی دەناسن و شەڕی دژ بە ڕەوتی ئیسلامی یەکێک لە تایبەتمەندیەکانی حیزبی کۆمەنیستی کرێکاریی

ئێران بووە لەم چەند ساڵەدا. ئایا ئەمە بەس نییە؟

مەنسوور حیکمەت: لێرەدا باس لە پرسێکی جیاواز دەکەین. دژایەتی کۆمۆنیستەکان بە ئایین و لەقاودانی ئایین و هەوڵدانیان بۆ دروستکردنی کۆمەڵگایەکی نائایینی، بە بڕوای ئەوە پرسێکی شوناسی کۆنە بۆ کۆمۆنیستەکان. دەرئەنجامی دیاردەیەکی تر کە لەماوەی ٢٠-٢٥ ساڵی ڕابردوودا شاهیدی بووین، سەرهەڵدان و گەشەسەندنی بەرچاوی بزووتنەوە سیاسییەکانە کە لەژێر ئاڵای ئیسلامدا خۆیان ڕێکخستووە. زنجیرەیەک بزووتنەوەی ئەوپەڕی ڕاستڕەو و دژە مرۆڤایەتی و توندوتیژی و دژی ئینسان لە باکووری ئەفریقا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئەمڕۆش لە هەموو ئەو وڵاتانەی کە بەناو ئاینی فەرمییان ئیسلامە، یان کۆمینەی گەورەی موسڵمانیان هەیە، بەڕێوەدەچێت . پێش هەموو شتێک کارکردی ئەوان دژی ئازادی ژنانە، مافە مەدەنییەکانی ژنان، ئازادی ڕادەربڕینی مرۆڤەکانە لە بوارە کولتووری و کەسییەکان، جێبەجێکردنی یاسا و نەریتی بەربەری دژ بە مرۆڤەکان، تەنانەت کوشتن، سەربڕین، کۆمەڵکوژکردنی مرۆڤەکان لە منداڵەی بچووکەوە تا پیرە لە جەزائیر شەو و ڕۆژ نییە هەندێک کەس نەکوژن. لە ئێران پێموانییە هیچ کام لە گوێگرەکانت پێویستیان بەوە بێت کە چییان بەسەر خەڵکی ئەم وڵاتەدا هێناوە. تاڵیبان لە ئەفغانستان دەبینین. توندوتیژی بەشێکە لە پێناسەی ئەمانە و بێبایەخکردنی کەرامەتی مرۆڤ، دوژمنایەتییان لەگەڵ بەختەوەری مرۆڤ، دژایەتییان لەگەڵ هەر کۆمەڵگایەکی ئاسوودە و هەر کارلێکی ئازادانەی مرۆڤەکان شتێکە کە تەواو دیارە.

ئەمە بزووتنەوەیەکی وەک فاشیزمە بۆ نموونە. ناسیۆنالیزم و ڕەگەزپەرستی مەیلی کۆنترن. بەڵام کاتێک فاشیزم لەسەر بنەمای ئەمانە سەرهەڵدەدات، پێویستە هەندێک کەس بەیاننامە بڵاوبکەنەوە و بڵێن ئەم بزووتنەوە نوێیە فاشیستییەی کە سەرهەڵدەدات بەم شێوەیە کۆتایی دێت و دەبێتە هۆی ئەم تاوانانە و پێویستە ڕابگیرێت. ئێستا ئەمڕۆش بە هەمان شێوە ڕووبەڕووی ئیسلام دەبینەوە. هەڵوێستە دژە ئایینییەکانمان هەر لە شوێنی خۆیاندا پارێزراوە. زۆر کەس لە دونیادا ئاتەئیستن و کاریگەری ئەفیونی ئایین و ڕۆڵی ستەمکارانەی دین دەزانن. به ڵام له به رده م ئه م بزووتنه وه یه که به ئاشکرا ڕاسته و
هه ڕسواو و مرۆڤکوژ و جینۆساید کەرە له ژێر ئاڵای ئیسلام له ڕۆژهه ڵاتی ناوه ڕاست و ئێراندا سەقاڵی چالاکیه و ئێستا که م تا زۆر ڕه هه ندێکی نێوده وڵه تیی به ده ست هێناوه ، پێویسته خه ڵکی

ئه م جیهانه هه ستن و بەرنگاری ببنەوە . ئەمەش بەدبەختییەکە کە کەوتەتە سەر بەشێکی زۆری دانیشتوانی جیهان و خەڵکێکی زۆر بەهۆیەوە خەریکە بەدبەخت دەبن. بەم مانایە ئەمە بڕیارنامەیەکمان پەسەند کرد. جگە لەو سیاسەتە ئاشکرا و زانیارییانەی کە بەرامبەر ئایین بەگشتی هەمانە، ئێستا بەرامبەر ئیسلام وەک بزووتنەوەیەکی سیاسی، بزووتنەوەیەکی سەدەی بیستەم و بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرستانەی ئەمڕۆی کە دژە کۆمۆنیست، دژە سۆسیالیزم، دژە ئازادی، دژە ژنە و دژە مۆدێرنیزم.و تەنانەت دژە بەختەوەری و لە ڕادە بەدەر ڕەگەزپەرستە، پەیوەستمان بە هەڵوێستێکی سیاسی و پراکتیکی تایبەتە. ئەم بڕیارنامەیە پەیوەستی بە بڕیارنامەی خۆی هەیە. ئەم بزووتنەوە سیاسییە کۆنەپەرستانەیە پەیوەستی بە ڕەفتارێکی سیاسی هەیە.

ڕادیۆی هەمبەستەگی: لە ئەدەبیاتی حیزبدا گومان لە بەناو ئیسلامی سیاسی دەبەت. مەبەست لە ئیسلامی سیاسی چییە؟ ئایا هەمان بناژۆخوازییە؟ ئەگەر نا جیاوازی چییە؟

مەنسور حیکمەت: مەرج نییە ئیسلامی سیاسی بناژۆخوازی بێت. بێگومان ڕەنگە نووسەرانی جیاواز ئەم دەستەواژەیە بە مانای تاڕادەیەک جیاواز بەکاربهێنن. بەڵام ئەمە ئاماژە بەو شتانە دەکەین کە وتم، واتە ئەم بزووتنەوە سیاسیانەی کە هەوڵی دروستکردنی جۆرێک لە کۆمەڵگەی ئیسلامی دەدەن لە ژێر ئاڵای ئیسلامدا. لە شۆڕشی ١٣٥٧ی ئێرانەوە، دژە شۆڕشی ئیسلامی کە شۆڕشی سەرکوت کرد و کۆماری ئیسلامیی دامەزراند، یەکێک لە یەکەم دەرکەوتەکانی ئەم بزووتنەوەی ئیسلامی سیاسییە لە سەردەمی نوێی خۆیدا بوو. لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا، کاتێک خەڵکی کۆلۆنیەکان ئاگاداری دۆخی کەم هەژموون و نالەباری خۆیان بوون و چرپەی دژە کۆلۆنیالیزم وروژێندرا، پان ئیسلامیزم و بیری ئیسلامیش وەک بنەمای حکومەت و جۆرێک لە بنەمای حکومەت لە ڕۆژهەڵاتی پێشودا، جگە لە بزووتنەوە مۆدێرنیستەکان و پەرلەمانتاریزم و لیبرالیزم لەو سەردەمەدا لەم قسانە بەهێزتر بوون. ناسیۆنالیزم بەهێزتر بوو و وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە ڕێگەی کۆمەڵگا ئیسلامییەکان نەڕۆشتن. ئەو بزووتنەوەی ئیسلامییە دیاردەیەکی سەربەخۆ بوو و سەر بە سەردەمێکی تر بوو. سەردەمی کەتنە ژێر پرسیاری فیودالیزم و دەسەڵاتی کۆلۆنیالیزم لەو کۆمەڵگایانەدا. بەڵام ئیسلامی سیاسی سەردەمی ئەمە وەک دیاردەیەکی نوێی سەردەمی شەڕی ساردی دروست بوو. هێزێکی ڕاستڕەو، دژە چەپ، دژە کۆمۆنیست و تا ڕادەیەک دژە ڕۆژئاوایی. ئەمە ڕەوتێکە کە لە کەبەکەی ڕۆژئاوادا دەرکەوتووە بە ئەو سامان و دەسەڵاتەی کە لە

ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقادایە. ئەو حکومەتەکەی دەوڵەت. ئایدۆلۆژیایەکی ترە بۆ حوکمڕانی و پشکی بەشێک لە بۆرژوازی ئەو وڵاتانە. وە ئەمە دیاردەیەکی نوێیە بەو مانایەی کە لە سێ دەیەی کۆتایی سەدەی بیستەمدا حیزبە سیاسیە ڕاستڕەوە نوێیەکان سەریان هەڵداوە و ئامانجیان جۆرێکە لە کۆمەڵگەی ئیسلامی. بە شێوەیەکی نەریتی ئیسلام هەمیشە ئەو پەیوەندییەی لەگەڵ دەوڵەتدا نەبووە، چ لە سوننە یان شیعەدا. قەڵەمڕەوی حکومەت بەزۆری بە قەڵەمڕەوێک ناسراوە کە لەلایەن ئایینەوە پاڵپشتی دەکرێت، کە لە هەمان کاتدا خزمەتگوزاری پێشکەش بە ئایین دەکات. خەلیفە و ئیمام لە لایەک و سوڵتان و شا لە لایەکی ترەوە بوون و ئەم سوڵتان و شایانە ڕەزامەندی خۆیان لە دەسەڵاتە ئایینیەکان وەرگرت، ژینگەیان بۆ کۆکردنەوەی خومس و زەکات و جێبەجێکردنی فیقهی ئیسلامی فەراهەم کرد و خۆیان شمشێری ئیسلام بوون. بەڵام ڕەنگە فەرمانڕەوا خۆی موسڵمانێکی دڵسۆز نەبێت و بەزۆری لە پلەبەندی ئایینیدا پێگەیەکی نەبووبێت. حکومەت، سوپا، هێزی زۆرەملێ دەستی ئەو سوڵتانانە بوون کە لەگەڵ پلەبەندی ئایینیدا گەیشتبووە سازان. ئەو ئیسلامیە سیاسیەی کە ئەمە باسی دەکەین، جۆرێکی جیاواز لە ئایدۆلۆژیا پێشنیار دەکات و حکومەت دەتوانێت بە هەمان مانا ئیسلام بێت کە بە نموونە لە ئێراندا جێبەجێ کرا. حکومەتێکی ئیسلامی لە سعودیە نییە، ئیسلام حاکمە، بەڵام حکومەت لە دەستی عەشیرەتێکی دیاریکراودایە کە شمشێری خۆی خستۆتە خزمەتی ئیسلام و پێکەوە دەخۆن. ئەم ئیسلامە سیاسیە، بەم مانایە، جیاوازە لە ئیسلام بە مانا ئاساییەکەی، کە لە هەموو لایەنەکانی ژیانی خەڵکدا ڕوونە و وابکە و وامەکە دەکات. چونکە بە ڕوونی دەیەوێت کایەی حوکمڕانی لەسەر بنەمای ئایدۆلۆژیای ئیسلامی ڕێکبخات و ئەم دیاردەیە بەم مانایە نوێیە. نامەوێت بڵێم لە مێژووی سەدەی بیستەمدا بەتەواوی تازەیە، بەڵام ئێمە شاهیدی سەردەمە نوێیەکەی بووین و ڕوونە کە ئەم دیاردەیە لە کۆتایی سەدەی بیستەمدا هەمان ڕۆڵی نییە وەک ئەوەی هەیبوو لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا. بە توندی دژە کۆمۆنیستە، دژە کرێکارییە. بزووتنەوەیەک لە چوارچێوەی کێبڕکێی بۆرژوازی لە ناوچەکە و لەسەر ئاستی جیهانی. ئاڵایەکە هەڵکراوە بۆ بەدەستهێنانی دەسەڵاتی ئەو چین و توێژانەی کۆمەڵگا کە پشت بەو میراتە ئایینییە چەپەڵە دەبەستن،. وەک وتم ئێمە لایەنی بەرانبەر ئەمانەین، چی جای ئەوەی کە لەگەڵ ئیسلام بەشێوەی گشتی و ئایین بەشێوەی گشتدا لایەنی بەرانبەرین. ئێمە وەک کۆمەڵێک مرۆڤی ئازادبیرکەرەوە و لایەنگرانی بیرکردنەوە و هەڵبژاردنی ئازادانەی خەڵک، لەگەڵ ئەم بزوتنەوانەدا وەک ڕەوتی ڕاستڕەو و توندوتیژ و دژە مرۆڤ لە بەرانبەر ئەو ڕەوتانەداین و

ئیسلامی سیاسیش بەو مانایەی کە باسی دەکەین ئاماژەیە بۆ ئەمانە بزووتنەوەکان بە ئامانجی بەدەستهێنانی دەسەڵات.

ڕادیۆی هەمبەستەگی: بەهەر حاڵ، ئایا ئەم پلانە تایبەتە بۆ چڕکردنەوەی چالاکییەکانی دژە ئیسلامیشە یان تایبەتە بەم ڕەوتانە؟

مەنسور حیکمەت: ناتوانیت بەرامبەر ئەو بزووتنەوە سیاسییە ئیسلامیانە بوەستیتەوە کە باسی دەکەین و بەربەستێکی بەهێزتر دروست بکەیت بەبێ ئەوەی گرنگی زیاتر بە بیرکردنەوەکانیان بدەیت. بەڵام دیارە ئێمە وەک حزبێکی کۆمۆنیستی وەک بیرۆکەیەک و سیستەمێکی بیرکردنەوە و شێوازێکی ژیان دژی ئیسلامین. ئەوەی دڵنیایە، کاتێک بەر بزاڤگەلێک دەکەوێت کە هەڕەشە لە مرۆڤە ئازادەکان دەکەن بە مەرگ، تەسلیمە نەسرین بە نموونە، پێویستە جارێکی تر پێی قورئان ڕابکێشیت ناو مەیدانەکە و بڵێیت ئەم کۆن□ پەرستیە بە کانیاوێک خواردنەوەو خۆراک وەردەگرێت، کە خ□ی □□□ک □□مزی ئەم هەموو دواکەوتووی□یە. قورئان دەکرێت وەک کتێبە مێژووییەکانی تر کتێبێکی مێژوویی بێت، خەڵک دەتوانێ سەیری بکات و زۆر هەستیار نەبێت بەرامبەری، بەڵام کاتێک بزووتنەوەیەک دەیکاتە ئاڵای خەباتێکی سیاسی ئەمڕۆ، ئەوکات خەڵک ناچار دەبێت ئەو ئاڵایە لێ وەربگرێت ، پێداچوونەوەی بۆ بکە، سەیری بکە و فڕێی بدە ئەگینا گریمان کتێبێکی وەک شاهنامەی فێردۆسی بوو کە لەو گۆشەیەدا هەڵیانگرتبوو و ڕەنگە زۆر ئاماژەیان پێ نەکردبێت. ئەگەر بچیت و لە هەر کتێبێکی کۆندا بگەڕێیت، بە دڵنیاییەوە ئیلهامێکی زۆرت دەستدەکەوێت. بەڵام کاتێک لێرەدا کابرا پێی وایە لە کۆتایی سەدەی بیستەمدا بەم قورئانەوە بێتە شەڕی حیزبە سۆسیالیستەکان و سەندیکاکانی کرێکاران و ڕێکخراوەکانی ژناندا ، ئەوا بەڕای من ژنان و کرێکاران و سۆسیالیستەکان ئەو کاتە ئەرکیانە ک□ ئەم ئاڵایە لە دەستی لایەنی بەرانبەر وەربگرن و ئابڕوی بەرن.

ڕادیۆی هەمبەستەگی: بنەچەی ئەم ئیسلامە سیاسییە چییە کە باست کرد؟ ئایا دامەزراندنی کۆماری ئیسلامی بووە بنەچەی ئیسلامی سیاسی یان پێش کۆماری ئیسلامیش هەبوو؟

مەنسور حیکمەت: ب□ ب□□وای من وەستانەوە لە دژی ڕۆژئاوا دیاردەیەکی کۆنە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و لەو وڵاتانەی کە ئێمە پێیان دەڵێین ئیسلامی. چونکە ڕۆژئاوا لە چوارچێوەیەکی کۆلۆنیالیزمدا هاتە ناو ئەم وڵاتانەوە. هاتنی ڕۆژئاوا توندوتیژی و ئیستغلالێکی زۆری لەگەڵدا بوو. وا نەبوو شارستانیەتی ڕۆژئاوا یان بۆ نموونە پەرلەمان یان هونەر و ئەدەب و ڕۆشنبیری ڕۆژئاوایی لە پەیوەندی و

لێشاوی ڕەوتێکی ئازاددا بگاتە ڕۆژهەڵات. بەڵکو بە چەک و توندوتیژی و ڕفاندن و زیندانیکردن و کوشتن هات و لە ئەنجامدا ڕوونە کە بەرەنگار بوونەوە لە دژی هەیە و ناسیۆنالیزمی ناوخۆیی و شەڕی کۆلۆنیالیزم دەست ئیمکاناتێک دەبەن کە لە و شوێنەدا لەبەردەستدایە. بەم مانایە ئەم ئیسلامە جۆرێک ئاڵای بەرگری بوو لە دژی ڕۆژئاوا، هەروەک چۆن ناسیۆنالیزمی ئەو وڵاتانەش لە قۆناغێکداجۆرێک بوو لە ئاڵای بەرگری لە دژی ڕۆژئاوا. بەڵام ئەم بزووتنەوەی ئیسلامی هاوچەرخە لە سەردەمێکی ترەوە سەرچاوەی گرتووە و سەر بە سەردەمێکی ترە. سەر بەو قۆناغەیە کە جیهان بەڕاستی یەکگرتووە، ڕەوتی ئابووری جیهان وابەستەی یەکترە. ئەم ئاڵایە جۆرێکە لە خواستی چینی دەسەڵاتداری ئەو وڵاتانە. بۆ نموونە لە خودی ئێراندا زۆر کەس کە پێیانوابوو وڵاتی ئێران سەرێکی لە نێو سەرانیدا هەبێت، لە ڕێگەی ڕژێمی شاوە نەگەیشتن بە جێگەیەک، بەڵام لەگەڵ ڕێژیمی ئیسلامیدا گەیشتنە ئەوێ. دڵخۆشن بەوەی کە بەشێکن لە چینی دەسەڵاتداری ئەم وڵاتە. ئەوە کۆماری ئیسلامی بوو کارێکی کرد کە بۆ نمونە سەرۆک کۆماری ئەمریکا ئەوەندە هەستیار بێت بەرامبەر بە ئێران و "فەرمودەکانی" ڕێبەری ئایینی ئێران. ئەوە کۆماری ئیسلامی بوو کە وایکرد وڵات ئەوەندە لە ناوچەکەدا دەستی هەبێت و لەم چوارچێوەیەدا فراوانخوازی و گەورەیی ئێرانی بڵاوبکاتەوە. زیانەکانی بۆ بۆرژوازی ئێران بەجێی خۆی. بەڵام دەمەوێت بڵێم ئەم ئیسلامە بۆتە ئاڵایەک بۆ جۆرێک لە پشک خوازی و کێبڕکێ بۆ دەسەڵات لە ناوچەکەدا، لەنێوان چینە دەسەڵاتدارەکان و بۆرژوازی و ئیمپریالیزم لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی. زۆر کەس وەک ئامرازێکی سیاسی سەیری ئەم بزووتنەوەی ئیسلامیە دەکەن. گریمان لە شەڕی عەرەب و ئیسرائیلدا ئاڵای ئیسلام یەکێکە لە بەناو چەکەکانی ئۆردوگای جیهانی عەرەب دژ بە ئیسرائیل. وە پێم وایە ئامرازێکی کارامەیە و هەرکاتێک پێویستیان پێی بوو بەکاری دەهێنن. ئەم ئیسلامە بۆ لێدان لە چەپیش سودەکانی خۆی هەیە، بۆ نموونە ڕژیمی شا لە ئێرانی خۆیدا هەرگیز نەیتوانی ئەو کۆمەڵکوژییە ئەنجام بدات کە ئەوان کۆماری ئیسلامی بەرامبەر کرێکاران و کۆمۆنیستەکان کردیان. هەرگیز نەدەکرا بەبێ ئەم ئامرازە بچیتە شەڕی ڕزگاریخوازی ژنان. تەنها ئەم ئامرازە دەتوانێت ژن بە زنجیرەو□ ببه□□ت□وە. بزووتنەوەی ئیسلامی بەکارهێنانی خۆی وەک ئامرازێکی سیاسی دۆزیوەتەوە، بەکارهێنانی لە دژی چەپ، دژی مەدەنیەت. دژی کولتووری بیرکردنەوەی ئازادە. دژی بەختەوەری مر□ۆ□. ت□واو کۆنەپەرستانەیە، لەس□د□دا سەد کۆنەپەرستانەیە. بوونی خۆی ڕاست لە خاڵی پێچەوانەی ئازادیخوازی و سۆسیالیزمدا دۆزیوەتەوە. بەم مانایە، پێمو□ی□ پێویستە وەک

ئایدۆلۆژیا و دامەزراوەیەکی سیاسی سەدەی بیستەمی کۆنەپەرستانە مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت کە دەتوانین ڕۆڵی لە کۆمەڵگادا هەر وەک فاشیزم پێناسە بکرێت.

گوێگرێک: پرسیارێکم بۆ مەنسور حیکمەت هەبوو. ئەگەر لە ئایندەدا حکومەتێکی کرێکاری دامەزرا و لە ڕاستیدا ئەمە خواستی هەموو مرۆڤێک بۆ یەکسانی و هیوادارم بەم زووانە ئەم خواستە بەدی بێ، چالاکی گروپەکانی وەک حیزبوڵڵا لە لوبنان یان فیداییەکانی ئیسلامی لە ئێران یان گروپە ئیسلامیەکان لە جەزائیر، کە ئێوە باستان کرد، بە بۆچوونی ئێوە قەدەغە دەبێت، وە ئەگەر چالاکی ئەم ڕەوتە ئیسلامیانە بوەستێنرێت، ئەوا ئەم کردارە ناکۆکی نییە لەگەڵ ئازادییە سیاسییە بێ مەرجەکاندا؟

مەنسوور حیکمەت: دەتوانم بۆچوونی شەخسی خۆم بڵێم. ئەو سیستەمە سیاسییەی ئەمە پێشنیاری دەکەین سیستمێکی شوراییە، کە یاسا و ڕێساکانی لەلایەن نوێنەرانی خەڵکەوە لەسەر ئاستێکی بەرفراوان لە وڵاتدا دادەنرێت و هەرکەسێک بە پشتبەستن بە ڕەگەزنامە یان نیشتەجێبوونی لەو وڵاتە، ئێستا لەگەڵ هەر پاشخانێکی میللی و نەتەوەیدا دەڕوات ئەو دەبێتە ئەندامی شورای ناوخۆیی خۆی و بەو شێوەیە بەشداری لە پلەبەندی سیاسی وڵاتدا دەکات و بە شێوەیەکی سروشتی یاسا تایبەتەکانی ئەم شتانە دەبێ لەو حکومەتە، لەو کەسانە بخرێنەڕوو کە لەو سەردەمەدا دەژین. بەڵام وەک یەکێک لەو کەسانە بۆچوونی خۆم دەڵێم.

بەڕای من خودی خۆڕێکخستنی فیداییە ئیسلامیەکان تاوان نییە. بەڕای من ویستی ژیان لە جیهانێکی ئیسلامیدا تاوان نییە. پێویستە پێناسەی تاوان بکەین و دواتر قەدەغەی بکەین. ئەگەر کەسێک بێت و بڵێت من کۆمەڵگایەکی ئیسلامیم دەوێت کە تێیدا خەڵک بەدبەخت بن و ژنانیش زنجیر بن، و ئەویش ئەمانە بە خەڵک بڵێت و خەڵکی بەچاوی ئەبڵەقەوە سەیری دەکەن، تا ئەم ساتەوەختە تاوانێکی نەکردووە. بەڵام ئەگەر لەسەر بنەمای کوشتنی کەسێک، ترساندنی کەسێک، زیندانیکردنی کەسێک، زەوتکردنی مافەکانی منداڵ، دەستدرێژیکردنە سەر ژیان و بوون و ئازادی کەسێک بێت، ئەوە ئەو کاتەیە کە لەسەر بنەمای ئەو تاوانانە ئەبێت بە دوایدا بچیت. هەر لەبەر ئەم هۆکارە بە بڕوای من بوونی حزبە ئیسلامییەکان تەنانەت لە سیستەمی ئەمەشدا تاوان نابێت. تاوان نابێت بزووتنەوەیەک دروست بکەین کە بڵێ هەموو جیهان موسڵمان بن، چونکە دەربڕینی شێتانەترین و گەمژانەترین بیروڕایش مافی مرۆڤە، دەتوانن بۆچوونی خۆیان دەربڕن. ئامانجی ئەمە دروستکردنی

کۆمەڵگایەک کە کەس نەتوانێت مەبەستی سیاسی خۆی لە پشت شتیکی واوە بشارێتەوە ، کۆمەڵگایەک کە بە خەڵک ڕوون بێت کە فەرمانگە و یاریدەدەرەکانی هەر جەریانێک لە کوێیە و چی دەکەن . لە کۆمەڵگەیەکی ئازاددا کە هەموو کەسێک مافی ئەوەی هەیە قسە بکات، و هەرکەسێک مافی ئەوەی هەیە شانۆگەرییەک بنووسێت یان شیعرێک بنووسێت، یان لە شەقام هاوار بکات یان لە قوتابخانەدا بڵێت و هەر ناڕەزاییەتییەکی بەرامبەر بە پرۆگرامی خوێندن هەیە دەریببڕێت، یان لە ڕادیۆ و… کەناڵە تەلەفزیۆنییەکان کە کاتەکەیان لە ناو هاوڵاتیاندا دابەشبووە پێویستە خەڵک قسەی خۆی بکات و ڕای خۆی دەرببڕێت، ئەگەر یەکێک لە دە هەزار کەس هەستێتە سەرپێ و قسەی فاشیستی یان قسەی ڕەگەزپەرستی و ئیسلامی بکات ئەوە دیاردەیەکی جێگەی بەرگەگرتنە و تەنانەت پێکەنیناویش دەبێت بۆ ئەو کۆمەڵگایە، و زۆر بە جددی وەریناگرن. بەڵام ئەگەر ڕێکخراوێکی فیدایی ئیسلامی دروست بکەیت و دواتر بچیت خەریکی بۆمب کڕین بیت، چەک کۆ بکەیتەوە، بە شێوەیەکی نایاسایی لیستی ناونیشانی ماڵی خەڵک ئامادە بکەیت و دواتر بچیت بە تیرۆرکردنیان، یان بچیتە وڵاتێکی تر بە چاندنی بۆمب، ئەوا حکومەتی پەیوەندیدار ڕێگە بەم پرۆسەیە نادات، نەک لەبەر ئەوەی کە ئیسلامییە، بەڵکو بەهۆی ئەو شتانەی کە وتم، دەگرێت و دەڵێت تۆ مافی ئەوەت نییە ژیانی کەسێک بخەیتە مەترسییەوە، مافی ئەوەت نییە کەمینەیەک بترسێنیت، هەڕەشەی کوشتن لە کەسێک بکەیت، ژیانی ئارامی کەسێک نا ئارام بکەیت. لە ئەنجامدا پێموایە ئازادی ڕادەربڕینیان دەبێت. بەداخەوە هێشتا هەندێک کەس ئەم بیرکردنەوانەیان هەیە. بەڵام پێم وایە لەم جۆرە بارودۆخانەدا کەمتر و کەمتر دەبنەوە. پێم وایە ئازادی باشترین چارەسەرە بۆ نەزانی و گەمژەیی. ئەگەر کۆمەڵگایەک ئازاد بێت و هەموو کەسێک بتوانێت قسە بکات، بە تێپەڕبوونی کات وشەکان زیاتر حیسابی تر و قووڵتر و مرۆڤانەتر دەبن.

ڕێک دیکتاتۆرییەتەکە ئەم زبڵ و خاشاکە لە خۆیدا دەداتە دەرەوە. پێم وایە ئەگەر کۆمەڵگا ئەوەندە دڵنیا بێت لە خۆی و بەتایبەت ئەگەر دەسەڵاتی سیاسی لە دەستی خەڵکدا بڵاوبێتەوە بە ئەوەی کەس نەتوانێت بە پیلانێک دەسەڵاتی سیاسی لە خەڵک وەربگرێت یان ئەگەر کەسێک بتوانێت کاریگەری لەسەر ڕۆتینی سیاسی ئەوکۆمەڵگا بە کودەتایەک یان بۆردومانێک یان توندوتیژی و تیرۆر، پاشان باسکردنیان جگە لە هۆشیاری بە کۆمەڵگا هیچی تر ناهێنێت. چونکە دەکرێت نیشانی منداڵانی قوتابخانە بدرێت و پێی بڵێن کە بە پێچەوانەی ئەم قسە ژیرانە، هەندێک کەس هەن وا بیردەکەنەوە و

پێموایە ئەمانە دەبنە بزوتنەوانە ی گۆشەگیر و گاڵتەجاڕانە. ئێستاش وەک بۆچوونێک، وەک بیرکردنەوەیەک، ئەمانە گۆشەگیرن. لەلایەک دەسەڵاتی خۆیان لەسەر پارە و لەلایەکی تر لەسەر تۆقاندن و تیرۆر و کوشتن پاراستووە. لە لایەکی دیکەوە زۆر بەی خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا کەناڵە ڕاستقینەکانی خۆدەربڕین بەڕوویاندا داخراون. ئەگەر حیزبی مارکسی و سۆسیالیستی، سەندیکای کرێکاری و ڕێکخراوی ژنانتان لە ئێران، سعودیە، میسر، سوریا و عێراق هەبوایە، کەس نەدەچووە ناو ڕێکخراوێکی ئیسلامییەوە بۆ ئەوەی ناڕەزایی خۆی لە دەسەڵاتی دیکتاتۆری ئێستا نیشان بدات. جاران مرۆڤەکان دەبوونە ئەندامی ئەو ڕێکخراوانەی کە شکۆ و کەسایەتیان بەرز دەکردەوە. پێم وایە ئازادی وەڵامەکەیە. من لەگەڵ سەرکوتکردن نیم، بەڵام لەگەڵ ئەوەدام هەرکەسێک بیەوێت ئاسوودەیی و ئاسایش و تەندروستی دەروونی و جەستەیی کەسێک بخاتە مەترسییەوە، دەستگیر بکرێت و دادگایی بکرێت و بێگومان ئیسلامییەکانیش لەم بوارەدان.
نازانم ڕێکخراوێکی ئیسلامی دروست دەکەن و یەکسەر دەست بە ترساندنی منداڵەکانیان ناکەن. پێویستە دامودەزگایەک هەبن کە بەرگری لە مافی هاووڵاتیان بکەن بەرامبەریان و ڕێگری لە ئەنجامدانی کردەوەی نایاسایی بکەن. ئەگەر بیانەوێت لە چوارچێوەی یاسای وڵاتێکدا قسە بکەن، پێموایە دەبێ ئازاد بن. لەگەڵ هەموو ئەو تاوانانەی کە کەسانی پێش خۆیان ئەنجامیان داوە، دواجار دەبێ ئازاد بن لە قسەی خۆیان. ئەمە مافی لەدایکبوونیانە. هەرکەسێک د□ت□□ دونیا مافی خۆیەتی ڕای خۆی دەرب□□ت و بەڕای من هیچ حکومەتێک ناتوانێت کەس لەو مافە بێبەش بکات.
ڕادیۆی هەمبەستەگی: ئێران کۆمەڵگایەکی جەمسەرگیرە سەبارەت بە ئیسلام. واتە ئیسلامی و دژە ئیسلامی هەردووکیان چالاکن. دژایەتی ئەم دوو ڕەوتە چۆن دەبینن؟ پێت وایە ڕێنێسانسێک لە ئێراندا دەگوزەرێت؟

مەنسور حیکمەت: پێموایە ئەوەی دەگوزەرێت ڕقێکی گەورەی کۆمەڵایەتییە لە ئیسلام، کە بەسەر زۆرینەی کۆمەڵگادا سەپێنراوە، و فشارەکان ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر دەبن و ئەمەش بەم زووانە بەربەستەکان دەشکێنێت و ئێرانێک کە بیست ساڵە تەختی دەسەڵاتی کۆنەپەرستانەی ئیسلامی بووە خەریکە دەگۆڕێت بۆ یەکێک لە ناوەندەکانی خەبات دژی بزووتنەوەی کۆنەپەرستانەی ئیسلام لە ناوچەکەدا. من لەوە دڵنیام. پێم وایە ئەو بزووتنەوەیەی کە بە درێژایی مێژوو لە ئێران لە ڕووی تێکۆشانی فیکری، مەعنەوی و فەلسەفیی□وە نەکراوە، ڕەنگە ئەمجارە بە هۆی هەلومەرجی سیاسییەوە،

بە کرداری سیاسی خەڵک ئەنجام بدرێت. واتە هێرشی دژەئیسلامی خەڵک
بەهۆی ئەزموونی بیست ساڵ حوکمڕانی کۆنەپەرستانەی ئیسلام لەم وڵا تە
و ئەو تاوانانەی کە بەهەمان ناو و بەهۆی ئیسلامەوە ئەنجام دراون.
ڕق و کینە لە ئیسلام لە مێژووی ئەو وڵاتدا بێ وێنەیە. چونکە
سەردەمێک هەیە بە گوتەی ئەو برادەرە، گوێگرەکە مەلا قوئان خوێنە،
کاسبکارێکە لە گۆشەیەک دادەنیشێت، دێت و پارە دەبات و بانگەشەی
بۆ دەکات و دەڕوات. لە کۆمەڵگادا ڕۆڵی هەیە، بەڵام کاتێک دێتە
پێشەوەی مەیدانەکە و کۆمەڵگا بەو شێوەیەی کە بیری لێدەکاتەوە لە
قاڵب دەدات، و مەبەستی ناخی خۆی دەکاتە یاسای دەرەکی بۆ هەمووان،
و لە هەموو شوێنێکدا پیسی□کەی دەبینین، ئەوا ناتوانرێت بە تەنیا
جێبه□ر□ت، با ئەو بگەڕێتەوە بۆ شوێنە کۆنەکەی و لە کونە
کۆنەکەیدا. کاتێک شەپۆلەکە دەستی پێکرد و بزووتنەوەی دژە ئیسلامی
خەڵک دەستی پێکرد، ئەوکات ئیسلام ناتوانێت بگەڕێتەوە بۆ پێگەی
بیست ساڵ لەمەوبەر خۆی. با لە تەکیەو حەوزەو یان مزگەوتەکانیان ل□
دابنیشن. ئەگەری زۆری ئەوە هەیە کە خەڵک هەموو ئەمانەشیان لێ
بسەننەوە، بەڵام ئایا دەتوانرێت ئەمە بە ڕێنێسانس ناوببرێت؟ بە
بڕوای من لایەنێکی ڕەهەندو کێشەی بابەتەکە ئەوەیە کە ئەم ڕق و
کینە سیاسی و دڵسۆزانە لە ئیسلام دەبێ لەگەڵ شەڕێکی فیکری قووڵدا
بێت کە بناغەکانی ئەم ئایینە و بیرکردنەوەی ئایینی بە گشتی
بشکێنێت و سیمای کۆنەپەرستانەی ئایین لەگەڵ هەموو ئەو لایەنە
وردانەی کە بۆ نموونە لە ڕۆژهەڵاتدا، پیاوسالاری، و لە بێمافی
منداڵدا یان لە ڕۆحی نەتەوەیی ڕەش پۆشی و مردنپەرستی و
دوژمنایەتی لەگەڵ خۆشی و هیوا لەم وڵاتانەدا خۆی نیشان دەدات.
ئەم ڕەخنەیە پێویستە خۆئاگا و نووسراو بێت و لە هەر سەردەمێکدا
لە لایەن ئایدۆلۆژیستەکانی کۆمەڵگاو ب□رەو پێشەوە بچێت. ئێمە
شاهیدی ئەمە نین. لە ئەنجامدا ئەو بزووتنەوەیەی کە دژی ئیسلام
دەبێت، بە پلەی یەکەم بزووتنەوەیەکی جەماوەریی خەڵکە دژی
دەربڕینی بوونی کۆمەڵایەتی-سیاسی ئیسلامە. به ڵام ئه وەی کە تا چه
ند ئه مه ڕه خنه یه کی قووڵی فیکریی له گه ڵدا ده بێت که ده بێته
سه ڕمایه بۆ نه وه کانی داهاتوو و کۆمه ڵگاش له م سه ڕده می
خورافه -ئاینییه تێده په ڕێت. دەبێت بزانین بە کردەوە چی
ڕوودەدات. ڕوونە کە بە بزووتنەوەیەکی شەپۆلی هەڵگەڕانەوەی دژ بە
ئیسلام، بە دڵنیای□وە بیرمەندان بەرز دەبنەوە. بەڵام ئێمە ئێستا
شاهیدی ئەمە نین. بەپێچەوانەی ئەوەی ئێستا شاهیدی دەبین، جگە لە
حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری و هەندێک کەسی بە نیازپاکی، زۆرینەی
ئەوانەی دەیانەوێت لە دەستی کۆماری ئیسلامی ڕزگاریان بێت، بە
خەیاڵی خۆیان دەیانەوێت"زیرەکی" ەکەیان بەخەرج بدەن، بەڵام ئەم

زیرەکییە زیرەکیەکی لادێییە دەڵێن ئەگەر هانی مەلایەکی باش بدەین لە دژی مەلایەکی خراپ ئەوە بە پێشکەوتن دادەنرێت. سبەی مەلایەکی تر دەخەینە بەردەم خاتەمی، پاشان سبەی ئاخوندێکی تر، تا ڕۆژێک دەتوانین بەم کۆتا ئاخوندە بڵێین، ئیترتۆ ناتوانی ئاخوند بیت.
حاڵەتێکی بەناو سیاسەتکردن و فێڵکردنە لە مێژوودا، کە هەرگیز لە مێژوودا سەرکەوتوو نەبووە. وە جێگای داخە، چونکە زۆرێک لەو ڕۆشنبیر و شاعیر و نووسەر و سیاسەتمەدارانەی کە مر□ق د□یبینێت بەشدارن لەم گەمە گاڵتەجاڕییە سیاسییەدا و بەڕای منیش بەربەستن لە بەردەم شەفافیەتی خەباتی داهاتوو. پێم وایە هەموو ئەمانە گۆشەگیر دەبن.
هەرکەسێک ئەمڕۆ لەگەڵ هەر گۆشەیەکی ئیسلام یان هەر گۆشەیەکی کۆماری ئیسلامی دەستبازی کردبێت، سبەی بە قەرەباغییەکی زۆرەوە ناچار دەبێت وەڵامی پرسیاری خەڵک بداتەوە: تۆ کە باشتر دەزانی، بۆچی قسەی خۆتت نەکرد لە کاتێکدا کەس تفەنگێکی دانەنا لەسەر ملت؟ بۆ نەهاتی بە خەڵک بڵێی ئەم ئاینە پیسە؟ ئایا ئایین بە گشتی پیسە؟ کە ئەمانە کۆمەڵێک بکوژن، کە هەر ئەم کاک خاتەمیەی کە دوێنێ بە ستایشی ڕێبەرەکەی قسەی کرد، بیست ساڵە یەکێکە لە بەردەکانی بناغەی حکومەتی ئیسلامی لەم وڵاتەدا. ئەو کاتەی لەو وڵاتەدا پلە و پێگەی هەبوو، لە زیندانەکاندا خەریکی کوشتنی ئازیزانی ئێمەی بوون. ئێستاش کە سەرۆکە، ژن بۆی نییە ب□ت□□ د□ر□و□ و بی□□□ت من چیم دەمەوێت ، ناتوانێت ئەو جلوبەرگانە لەبەر بکات کە خۆی دەیەوێت یان ئەو کارە بکات کە خۆی دەیەوێت. لەو وڵاتەدا ژنان هیچ مافێکیان نییە و ئەم دەسەڵاتە هی کاک خاتەمییە. بێگومان بە بۆچوونی من ڕۆشنبیران لە ئێراندا ئاماژە بە کۆمەڵێک کەس دەکەن کە لە پێش قەراوڵی کۆمەڵگان. بیرمەندترین و ئازادترین مرۆڤەکان دەبێ لە نەوەی ململانێدا بگیرێن، کە دەچێت ئەنتێنەی مانگی دەستکرد لەسەربانی ماڵەکەی دادەنێت و مەترسییەکە قبوڵ دەکات کە لەوانەیە بێن و بیبەن و هەوڵدەدات بزانێت جیهان چی دەڵێت . ئەو ڕۆشنبیری ڕاستق□ینەی ئەو وڵاتەیە. ئەمانە ئەو چەقۆکێشانەن کە دوکانێکی فیکری بۆ خۆیان دروست دەکەن و زۆر بەداخەوە. چونکە ئەمڕۆ جێگای ئەوانەی بانگەوازی تەواوی ڕەگ و ڕیشەی ئیسلام دەکەن بۆ شەڕکردن، بەڕاستی خاڵییە بۆ کەسێک کە دێت بە تۆنێکی سادقی هیدایەت وعەلی دەشتی ئابڕوی ئەوانە بەرێت. ئەگەر کەسێک ئەمە بکات، بەڕای من، ڕووخساری لە هەموو کەسایەتییەک لە مێژووی فیکریی ئەم وڵاتەدا بۆ سەدان ساڵی داهاتوو گەشاوەتر تۆمار دەکرێت. کەسێک کە ببێتە ئاڵا هەڵگری خەباتی ڕۆحی و فیکریی خەڵکی ئێران لەدژی ئیسلام و ئیسلامیزم. ئەم ش□و□نە چۆڵە. لە ئەنجامدا ئەمڕۆ ئەمە تەنها

ململانێیەکی سیاسییە. جێگای پرسیارە کە هەڵگەڕانەوەی سیاسی تا چەند دەتوانێت دەستکەوتەکانی خەڵک لە دژی ئیسلامی جێگیر بکات. من پێی نالێم ڕێنێسانس، بەڵام پێموایە ئیسلام لەو وڵاتەدا تووشی شکستێکی بنەڕەتی دەبێت.

ئەم چاوپێکەوتنە لە ١٣ی حوزەیرانی ١٩٩٩ لە لایەن ڕادیۆ هەمبەستەگی لە شاری مالمۆی سوید پەخش کرا.

بەشێکی دیکەی ئەم چاوپێکەوتنە لە هەمبەستەگی ژمارە ٨٧دا بڵاوکراوەتەوە.

لە فایلی pdf دالە ماڵپەڕەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێرانەوە تایپ کراوە

ئەو بەیارنامەی ئاماژەی پێکراوە بریتییە لە:

بەیارنامەی پەسەندکراوی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران سەبارەت بە...

زەرورەتی چڕکردنەوەی خەبات دژی ڕەوت و بزووتنەوە ئیسلامییەکان

پەسەندکراوی پلینۆمی نۆیەمی کۆمیتەی ناوەندی حیزب – نۆڤەمبەری ١٩٩٨

بیست ساڵە لەمەوبەر هاتنەسەرکاری ڕژیمی ئیسلامی لە ئێران سەرەتای سەرهەڵدانەوە و هێرشی بێ سنووری حکومەت و بزووتنەوە ئیسلامییەکان بوو بە سەر خەڵک نەک تەنیا لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بەڵکو لەسەر ئاستی جیهانیدا. لە ماوەی ئەم دوو دەیەیەدا، حکومەت و ڕەوتە نەگریسە ئیسلامیەکان، لە زیندانەکانی ئێرانەوە، تا شەقامەکانی جەزائیر، لە سعودیە و ئەفغانستانەوە تا دڵی ئەوروپا، سەدان هەزار کەسیان لەخوێن هەڵکێشاوە و زنجیریان کردوون و سەرکوتیان کردوون. قوربانیانی ئەم ئەهریمەنە لە سێدارەدان و تیرۆر و سەرکوتی ئیسلامیەکان لە هەموو شوێنێک کۆمۆنیست و ئازادیخوازن، ژنن، خێرخوازن، پارێزەری مافە مەدەنییەکان و بزووتنەوەی ژنان و خەباتکاری نەهێشتنی جیاکارین، گەنج و منداڵن. ئایین، هەر ئایینێک، هەمیشەو لەهەر دۆخێکدا کۆنەپەرست و دژە ئنسانییە. بەڵام بزووتنەوەی ئیسلامی هەسار بچڕاو لەم دوو دەیەی ڕابردوودا، جگە لەوەش، ئەهریمەنێکی سیاسی و هێزێکی هار و لە ڕادەبەدەر مەترسیدارە لە بواری سیاسەت و ململانێی دەسەڵاتدا، و دەبێت تێکبشکێنرێت و لە مەیدان دەربکرێت.

حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران، حیزبێکی دژە ئایینی و دژە ئیسلامییە. حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری جارێکی دیکە جەخت لەسەر چڕکردنەوەی خەبات لەدژی حکومەتەکان و بزوتنەوەکان و تەواوی بزووتنەوەی کۆنەپەرستانەی ئیسلامی لە ئاستی نێودەوڵەتیدا دەکاتەوە. خەباتی ئەمە بە ڕووخاندنی ڕژیمی ئیسلامی لە ئێران،

بەشێک لەم هەوڵە جیهانییە. حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری درێغی ناکات لە هیچ هەوڵێک بۆ لەقاودان و گۆشەگیرکردن و پاڵنانی کۆنەپەرستی ئیسلامی لە ناوەوە و دەرەوەی ئێران و بۆ هەموو هێزی خۆیەوە پشتیوانی لە ناڕەزایەتییەکان و بزووتنەوەی بەرفراوانی دژە ئیسلامی و عەلمانی خەڵک دەکات، لە هەموو شوێنێک. حزبی کۆمۆنیستی کرێکاری بە توندی بەرەنگاریی هەر جۆرە پشتیوانییەکی حکومەتە لە وڵاتانی جیاجیا بە ئیسلام و بزووتنەوە ئیسلامییەکان و هەر جۆرە شەرعیەتدان و قانونیەت بەخشینێک بە سەپاندنی نەریتی ئیسلامی، وەک حیجابی ئیسلامی، پەروەردەی ئیسلامی، یارمەتیی مزگەوتەکان و گروپ و دەستەوتاقمی ئیسلامی.
حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاری بانگەوازی هەموو ئینسان دۆستان و داکۆکیکارانی ئازادی و یەکسانی دەکات کە بە شێوەیەکی یەکلاکەرەوە دژایەتی کۆنەپەرستی ئیسلامی بکەن.

نۆڤەمبەری ١٩٩٨
hekmat.public-archive.net #1840fa.html

مەرگەسات یادێکە بۆ شنەی هێنراوە.. ستار ئەحمەد

زریوەی ئەستێرە دەسرازەی زامە

بێدەنگیەك لە تاریكی عومرما
دیوە ناسكەكانی راستیەكان تۆو دەكا
بازێك باڵی ئاسۆیە
لە لرفەی بادا شادیەكان دەپێچێتەوە
بەیانیان زریوەی ئەستێرە رادەماڵێ
شەوێك لە زامی خەونەكانا بە دیمكرد
بسكی كەژاوەی كانی
پەنجەكانی لە پەیفی هەڵاڵەیی
زاری لە ئەنگوستی كەنار
كوڵمی لە هەیفی مات خواستبوو

دیوی دووەمی رۆژگارەکانی کردبووە گوارە
بە زمانی شیعرەوە دەگریا
وشە کوانێ دڵی شاعیر بلاوێنێ
شیعرێك نییە کۆت نەخاتە گەردنتو
لە دونیای زەبرو زەنگ بڕوانێ
نامۆیی کەلاوەی ئاوارەکانە
تەنیایی دەروازەی راستیەکە
لەسەر شانی گڕی مەرگا بەستە دەڵێ
هاوڕێیەتی لە جەرگی شەوا
لانکی بێچارەکان رادەژەنێ
لە زەمەنێکەوە دەرپەڕیوم
شارەکان لە گوللەی وێڵ ئاوسن
لە لانکێکا پەروەردە بوومە
بە دەسرازەی زام مێژووی دەبەستن
ئێستاش دەگەڕێم لە نزای تەمەنێ
بەرەو خوا رامکێشێ
بە سۆز چاوانم داپۆشێ
نامەوێ گەردی خەم
لە ساتی بینینا هەڵماڵم
لە رەوێ ژان بترازێ
کێ دڵم دەناسێو دەبێتە هەقا□م.

ستار ئەحمەد

درۆیەکـــم بە، ئەمشەو.. شیعـــر/ کاوە عوسمان عومەر

نزرگەیەکە لە گڕ ،
دڵ ئەمشەو…
لە یادی تۆ، گەرچی…
ت□ ل□ زوری تەنیایی پڕ حەسرەتا
چی باکت، بە ڕێبوارێکی، ،

بێ لانەو بێ ئامێزی شەوانەتە
ببینە ڕۆح، چۆن..
گەڵای زەردی لێئەبارێ،،
با بەس بوەرم..
بڵێ وشەیەک،،
لەسەر زاری پاک،،
بڵێ چرپەیەک،،
با ئەم چەند ساتەی ماوە،،
چیتر بەسەر نەچێ،،
بڵێ وشەیەک ، هەستێک،
بڵێ درۆیەک،،
تەنها درۆیەک ،،
با بەس بوەرم،
با چیتر نەوەرم،،
ئەمشەو درۆیەکی لێوتم…
پێویستە،ئازیز..
تۆ تێناگەی ، لە ئازار ،
لە وونبوون،،
لە پەرتبوون،،
تۆ تێناگەی،،
کە ببیتە پایز،
وەک لێوی مۆری گوڵێکی خۆکوژ
ژێر نەشتەری خۆرێکی دڵرەقبی
لە وەرزی ووشک و مردووی تەنیاییدا
نمە وشەی شیعرێکی دڵشکاو بی،،…
دڵۆپ دڵۆپ..
ببیتە خوێنی ئەرخەوانی..و …
بەرسەر گەڵای ووشکی دابڕانا، بوەری،،
تۆ تێناگەی ئازیز..
کە ڕۆح ببێتە پایز،
ئەمشەو ، ئازیز،
درۆیەکی زارتم پێویستە،،
تۆ تێناگەی،،
کە ببیتە پایز،،
ببیتە شیعرپژان،،
ببیتە ڕۆحپژان،،
وەک هەورێکی تەنیای بیابانێکی ووشک،،

بەسەر کەناری ڕۆحی خۆتا
بوە...ر...ی
و
بوە...ر..ی
ئەمشەو ، ئازیز،
درۆیەکی زارتم پێویستە،،
تۆ تێناگەی..
کە ببیتە پایز،،
ببیتە شیعرپژان،،
ببیتە ڕۆحپژان،،
بوونت ببێتە …
کلۆ کلۆ ی شەختە بەفری غوربەت
لە ژێر دارستانی ئەرخەوانی تەنییایدا
لە حەسرەتا بوەری
....
وێنەکە کارێکی هونەری فۆتۆگرافەری ئیسپانی
Antonio Lopez
بە سوپاسەوە لە پەیجی فەرمی خۆی وەرگیراوە

چۆنیەتی نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان.. رەزا شوان

چیرۆکی منداڵان، گرنگترین و کاریگەرترین لقە لە لقەکانی ئەدەبی منداڵان. گرنگترین سەرچاوەی رۆشنبیریی منداڵانە. گرنگترین هۆکاری فێرکردن و پەروەردەکردنی منداڵانە. چیرۆک دەرگاکانی ژیان لەسەر منداڵان دەکاتەوە. منداڵان لە رێی چیرۆکەوە، فێری کۆمەڵێک بەهای جوان و بەرز دەبن. لە کتێبی (رۆشنبیریی منداڵان) دا، بە دڕێژی باسم لە گرنگییەکانی چیرۆک بۆ منداڵان کردووە.

کەسانێکی زۆر پێیان وایە، کە نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان، کارێکی سووک و ئاسانە. بەڵام لە راستیدا بە پێچەوانەی بۆچوونی ئەم

کەسانەیە. نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان کارێکی هەڕەمەکی و ئاسان نییە. لە نووسینی چیرۆک بۆ گەورەکان گرانترە. لە زۆر رووەوە، جیاوازی هەیە لەگەڵ نووسینی چیرۆک بۆ گەورەکان. چونکە منداڵان تایبەتمەندی خۆیان هەیە و جیهانی منداڵان لەگەڵ جیهانی گەورەکاندا جیاوازی هەیە.

نووسینی چیرۆکی باش بۆ منداڵان، سەرەڕای بوونی بەهرە و لێهاتوویی و ئارەزوو، پێویستی بە خەیاڵێکی فراوان هەیە. پێویستە چیرۆکنووسی منداڵان شارەزاییەکی باشی لە قۆناغەکانی منداڵیدا هەبێت. شارەزایی زمانی منداڵان بێت، تا بتوانێت بچێتە ناو جیهانی وەنەوشەیی و ئەفسووناوی سەیر و سەمەرەیان، کە پڕە لە هیوای سەوز و لە راز و نیازی پاک و لە خۆزگە و لە خەونی شیرین. لە زەردەخەنە و لە پێکەنین، جیهانێکە سەرتاپا لە پاکی و بێتاوانی و جوانی. ئەوسا دەتوانێت لە سروشتی ژیانی راستی و لە زمانی شیرین و ساکار و لە تایبەتمەندییەکان و لە سەرچاوە هەستییەکانی منداڵان بە باشی تێبگەیت. چیرۆکنووسی سەرکەوتووی منداڵان، پێویستە نوێخواز و داهێنەربێت و توانای گۆڕینی چەمکە جیاوازەکانی هەبێت، وەکو: چاکە، خراپە، توندوتیژی، ئاشتی، هاوڕێتی، ..هتد.

پراکتیزەکردنی نووسین لەم جۆرە ئەدەبیاتە، پێویستی بە تێڕامانێکی ورد و درێژخایەن و بە ه□□بزاردنی شێوازێکی ئاسان و بە زمانێکی ناسک و شیرینی دەقەکانی هەیە.

زۆر لەو چیرۆکنووسانەی کە تازە دەچنە ناو جیهانی بەرینی نووسینی چیرۆکی منداڵانەوە، دادەمێنن و ئەوە بە خەیاڵیاندا دێت، کە لە کوێوە دەست پێبکەن؟ ئیلهام لە چییەوە وەربگرن؟.

گەر تۆ ئارەزووی نووسینی چیرۆکت بۆ منداڵان هەیە و پێویستیت بە هەندێ رێنمایی پێویست هەیە. پێش ئەوەی دەست بە نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان بکەیت، پێویستە ئەم خاڵانە بزانیت و لەبەرچاویان بگریت

١ـ پێویستە ژمارەیەکی زۆری چیرۆکی هەم□چشنەی منداڵان بخوێنیتەوە. لە شێوازی چیرۆکنووسە ناسراو و بە ئەزموونەکان ئاشنابیت. لەکاتی نووسینی چیرۆکەکانت بۆ منداڵان سوودیان لێوەربگرە. بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت، کە لاساییان بکەیتەوە.

٢ـ ئیلهام بۆ بیرۆکەی چیرۆکەکانت، زۆرە و لە هەموو شوێنێکدا هەیە، تەنیا ئەوەی دەوێت کە بزانیت چۆن دەیدۆزیتەوە. دەکرێت

لە ڕووداوێک یا هەڵوێستێکی منداڵیی خۆت، یا لە بیرەوەرییەکانی ڕابردووی ژیانت یان لە سەرنجدانی ورد لە ڕووداوە ڕاستییەکانی ژیانی ڕۆژانەی دەوروبەرتەوە ئیلهام وەربگریت. دەکرێت یەکسەر ئیلهامی بابەتێکی داهێنانی تازە بە خەیاڵتدا بێت. یا لە خوێندنەوەی داستانێک یا چیرۆکێکی فۆلکلۆری یا ئەفسانەییەوە ئیلهامێکی باشت بۆ بێت. ماڵپەڕ و مەکۆی زۆریش هەیە، کە تایبەتن بە یارمەتیدانی نووسەران بە پەرەپێدانی بیرۆکەی نوێ.

٣ـ بە پێکهێنانی بیرۆکەیەکی گشتی سەبارەت بە چیرۆکەکەت. چەندین جار لە هزرتدا تاووتوێی و گەڵاڵەی بکە، لەگەڵ گەیشتنت بەو بیرۆکەیەی کە بە لاتەوە جوان و پەسەندە، توانای نووسینی ئەم بابەتەت دەبێت.

٤ـ پێش ئەوەی دەست بە نووسینی چیرۆکەکەت بکەیت، پێویستە نەخشەیەک دابڕێژیت کە هەموو مەرجە سەرەکییە پێویستییەکانی نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان لەخۆ بگرێت.

٥ـ سەرناوێکی خۆش و ئاسان و سەرنجڕاکێش بۆ چیرۆکەکەت دابنێ، کە لەگەڵ ناوەڕۆکی چیرۆکەکەتدا بگونجێت.

٦ـ ئەوەش زۆر گرنگە کە بزانیت چیرۆکەکەت بۆ چی قۆناغێکی تەمەنی منداڵی دەنووسیت. بەکاهێنانی شێواز و زمانێکی گونجاو و لەبەرچاوگرتنی پێداویستییەکان و تایبەتمەندییەکانی هەر قۆناغێکی تەمەنی منداڵی، لە هەموو ڕوویەکەوە بزانە کە چین. تا بتوانیت چیرۆکێکی شایستە بە منداڵانی ئەو قۆناغە بنووسیت کە دەتەوێت.

٧ـ دوای دیاریکردنی شتە سەرەکییەکانی ناو چیرۆکەکە، بە متمانەوە بەخۆبوون و بە گەشبینییەوە، بە ڕیزبەندییەکی لۆژیکییەوە بەم شێوەیە دەست بە نووسینی ڕەشنووسی چیرۆکەکەت بکە: دەستپێکردنی پێشەکی چیرۆکەکەت بە دەستەواژەیەک یان بە ڕستەیەکی سەرنجڕاکێش دەست پێبکە. بە ئەوەی لە سەرەتاوە منداڵانی خوێنەر یا گوێگر بە لای خۆیدا ڕابکێشێت و مەیلی خوێندنەوەی بکەن. ئەوەش بزانە کە چیرۆک پلۆت و سەرەتا و ناوەند و کۆتایی هەیە، هەریەکەش لەم بەشانە مەرجی پێویستیان هەیە. فۆرم و ناوەڕۆکیش دوانەن و تەواوکەری یەکترین. یا گیانێکن لە دوو جەستەدان، یا هەردوو باڵی چیرۆکن. پێویستە هاوسەنگییەک لە نێوان فۆرم و ناوەڕۆکی چیرۆکی منداڵاندا هەبێت. بەڵام هیچیان مەکە بە قوربانی ئەوی تریان.

٨ـ چیرۆکنووسی منداڵان، بۆ نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان، پێویستی بە بیرکردنەوەی قووڵ و بە خەیاڵێکی فراوان هەیە. چونکە خەیاڵ

رەگەزێکی گرنگە لە چیرۆکدا.

گرنگترین هەنگاوەکانی نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان

گرنگترین بنەما و ستراتیژی و پێویستییەکانی نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان، بە چڕی و بە کورتی، لەم هەنگاوانەدا باسیان دەکەین:

١ـ دیاریکردنی تەمەنی منداڵان: کاتێک کە چیرۆکنووس بیەوێت چیرۆکێکی گونجاو بۆ منداڵان بنووسێت، پێویستە بە تەواوی ئەو تەمەنە منداڵییە دیاری بکات کە کردوونی بە ئامانج و چیرۆکەکەیان بۆ دەنووسێت. بۆ نموونە منداڵانی تەمەن نێوان (٣ ـ٧) ساڵان، بە تەمەنێکی تایبەتی و بە قۆناغێکی خەیاڵی منداڵان دادەنرێت. منداڵانی ئەم قۆناغە، بە زۆری هۆگری چیرۆکی خەیاڵئامێزن. بە تایبەتیش ئەو چیرۆکانەی کە پاڵەوان و کارەکتەرەکانیان ئاژەڵ و باڵندە و دار و درەختن. بە مەرجێک لە ژینگەیانەوە نزیکبن. بەڵام منداڵانی تەمەن نێوان (٨ ـ١٠) ساڵان، جیاوازن و کەمتر خەیاڵین و بە زۆری هۆگری ئەو چیرۆکانەن کە لە راستییەوە نزیکن. حەز بەو چیرۆکانە دەکەن، کە پاڵەوانە سەرەکییەکانیان منداڵانن. کەواتە ئارەزوو و توانای تێگەیشتنی منداڵان لە چیرۆک، بەپێی قۆناغەکانی تەمەنی منداڵان جیاوازە. بۆیە پێویستە نووسەرانی چیرۆکی منداڵان لە سەرەتاوە، لە هەموو روویەکەوە شارەزاییان لە رەهەندەکانی قۆناغەکانی منداڵی هەبێت. بە تایبەتیش لەو تەمەنەی کە چیرۆکەکانیان بۆ دەنووسن.

٢ـ دیاریکردنی بیرۆکە یا ئامانجی سەرەکیی چیرۆک: بیرۆکە بەشێکی گرنگ و بنەڕەتییە لە چیرۆک. کە چیرۆکەکە بە دەوریدا دەسووڕێتەوە. دەکرێت تێی نووسەر لەسەر هەربابەتێک چیرۆک بۆ منداڵان بنووسیت. ئەو بەهایە دیاری بکەیت کە دەتەوێت بیکەیت بە ئامانجی چیرۆکەکەت. وەکو، هاوڕێتی، دڵسۆزی، نیشتمان پەروەری، خۆشەویستی، ژینگەپارێزی، قارەمانێتی، هاوکاری، لێبووردن، راستگۆیی، .. هتد. پێویستە بە وریاییەوە و لە روانگەی منداڵانەوە روونی بکەیتەوە. وا باشترە کە لە چیرۆکدا، لە یەک بیرۆکە زیاتر نەبێت. تا منداڵان ئاڵۆز نەکات. لە هەڵبژاردنی بیرۆکەی چیرۆکەکەدا، تایبەتییە دەروونییەکان و سۆزداری و توانای وەرگرتن و زمان و تێگەیشتن و گەشەکردنی قۆناغەکانی منداڵییەتی لەبەرچاو بگرە.

٣ـ گرێ و بلۆت لە چیرۆکدا: بریتە لەو کێشە و ئاریشەیە، کە پاڵەوانی چیرۆکەکە دەیەوێت چارەسەری بکات، یان رووبەڕووی بێتەوە و چارەسەری گونجاوی بکات.

٤ـ ئامانج یا بهای چیرک: ئو بها یا مبست و ئامانج دیاری بک ک لپشت چیرککتو ی، ک دتوت بیهنیتدی. ل میانی چیرککتو چی پیامکت هی، ک دتوت ب مندانی بگینیت. واش مک چیرککت ل بهایک زیاتر لخبگرت. چونک سرقات دکات و چیرککشت یکگرتوویی خی لدست ددات. بی پابندی یک ئامانج ب. ئامانجکشت ب شویکی نااستوخ و داهنران ب مندان بگین. وک گورکانیش ل گ مندانادا قس مک. یان ب گمژیان تمگ. ب هندیان بزان، چونک مندان هست ب زر شت دکن.

٥ـ هبژاردنی پاوانی سرکی و کارکترکان (کسایتییکان): پاوانی چیرک، ئو کارکتر سرکیی، ک دینمی ڕووداوکان و چیرکک ب دوریدا دسووتو. بی پویست ب باشی هبژرت، خستی باشی هبت. نووسری چیرکی مندان دتوانت کارکتری راسقینی جیاوازی مندان یا ب ساچوان ل هردوو رکز ک ل ژیاندان بکاربهنت. مرجیش نیی پاوان و کارکترکان مرق بن، دکرت ئاژ یان بند یا دار و درخت بن. باشتر وای، ک سیمایکی تایبتی ب پاوانی سرکی چیرککت بدیت، وکو: بوونی نیشانیک یا خاک ل دموچاویدا، یا ستایلکی جیاوازی قژی، یان شویکی جیاوازی جلوبرگ لبرکردنی، یان جیاوازی ل ریشتنی یان جیاوازی ل قسکردنی، یان جیاوازی ل پکنینی، ..هتد. سرای هندخست و تایبتمندیی پاوانی سرکي چیرکک، وک: میهربانی، ئازایی، دسزی، ب ئمکی، خاگری، هاوکاری، چاکخوازی، فریاسی، زیرکی، ڕووخشی،.. هتد. مندان هودن لاسایی ئو پاوان بکنو ک ل چیرککاندان. پویست ناوکانی پاوانکان کوردی بن. باشتر ک ناو تازکان بخرن چیرکو. ئاسایش ک کارکترکان، ل ڕووی قوار و رنگ و شو جیاوازبن، کچبن یا کوبن، سادبن یا شازادبن، هژاربن یا دومندبن. سپی بن یا ئسمربن. مندان فری قبووکردنی جیاوازییکان دبن. ناشبت چیرکنووس کاری ل توانابدر و خیای بدات پا پاوانی چیرککی. تا پاوان نزیک بت ل ژینگی مندانو، کاریگرییکی باشتری دبت. دکرت کارکتری بچووک ل کارکتری گور بباتو. دنیاب ک پاوانی چیرککت خی کشکانی چارسر بکات، وا مک ک ب چارسری کشکانی پشت ب دایک و ب باوکی

ببەستێت. دەنیاشبە کە کێشەکانی پاڵەوانی چیرۆکەکەت بە ڕێکەوت چارەسەر ناکرێن. ڕاستەوخۆش بە منداڵەکان مەڵێ: ئاو بە فیڕۆ مەدەن، یان زبڵ و خاشاک لەسەر ڕێگاکاندا فڕێ مەدەن. بەڵکو وا لە پاڵەوانەکەت بکە، کە بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ ئەم کارانە فێربێت.

٦ــ نووسینی پێشەکییەکی کورت بۆ چیرۆکەکە: چیرۆکنووس لە پێشەکییەکەیدا ناوی پاڵەوان و کارەکتەرە سەرەکییەکانی چیرۆکەکەی بە منداڵان دەناسێنێت. کات و ئەو شوێنانەش کە ڕووداوەکانی تێیدا ڕوودەدەن دیاری دەکات.

٧ــ زمانی چیرۆکی منداڵان: پێویستە تەی چیرۆکنووسی منداڵان، شارەزاییەکی باشت لە زمان و لە ڕێزمانی کوردی و لە فەرهەنگی وشەکانی منداڵان هەبێت. سەرنج وردیت لەسەر زمانی نووسین بۆ منداڵان بە پێی قۆناغەکانی تەمەنی منداڵی هەبێت، تا وشە و ڕستەی گونجاو بەکاربهێنیت. وشەکانت ئاسان و ڕستەکانت کورتبن. بێ گرێ و گۆڵبن و گران و ئاڵۆزنەبن. زۆر گرنگە لە گێڕانەوەی چیرۆک بۆ منداڵان، زمانی هەستی بەکاربهێنیت. لەگەڵ ڕوونکردنەوەی وردەکارییەکان بۆ منداڵانی خوێنەر، بە جۆرێک کە وا هەست بکەن، کە ئەو پاڵەوان و کارەکتەرانەی لە چیرۆکەکەتدا باستکردوون، ڕاستەقینەن. لە میانەی وردبوونەوەیان لەو کارانەی دەیانبینن و گوێیان لێیان دەبێت و هەستیان پێدەکەن و چێژیان لێوەردەگرن.

٨ــ بەکارهێنانی دیالۆگ و قسەکردن و میتەفۆرم لە چیرۆکەکاندا: دیالۆگ لە نێوان ئەکتەرەکاندا بەشێکی گرنگە لە چیرۆکدا. لە نووسینی دیالۆگدا، پێویستە ڕەچاوی قۆناغەکانی ئەو تەمەنە منداڵییە بکەیت کە چیرۆکەکەیان بۆ دەنووسیت.

باشترین دیالۆگ لە نێوان پاڵەوانەکاندا، ئەوەیە کە دیالۆگەکی سادە بێت. چونکە وشەکانی منداڵان سنووردان. لە قسەی بە تووکە و تەرز و واتا شاراوە تێناگەن.

٩ــ بەکارهێنانی وێنەی فۆتۆگرافی و وێنەی کێشراوی ڕەنگاوڕەنگ (گرافیک): وێنەی جوان و ڕەنگاوڕەنگ هەر ئەوە نییە، کە سەرنجی منداڵان ڕادەکێشێت و چیرۆک دەڕازێنێتەوە، بەڵکو تەواکەری چیرۆکە، هۆیەکی گرنگە بۆ ئەوەی کە منداڵان باشتر لە چیرۆک تێبگەن و چێژێکی زیاتری لێوەربگرن. زیاتریش خەیاڵ لە چیرۆکە وێنەدارەکان دەکەنەوە. زۆر جار ئەو پەیامەی کە چیرۆکنووسانی منداڵان ناتوانن بە جوانی و بە دروستی بە وشە و بە ڕستە گوزارشتی لێبکەن، وێنەکێش بە ئاسانی بە وێنەی جوانی

رەنگاوڕەنگ گوزارشتی لێدەکات.
١٠ــ ململانێ لە چیرۆکدا: ململانێ بنەمایەکی گرنگی چیرۆکە. بەڵام پێویستە جەخت لەسەر سەرکەوتنی: چاک بەسەر خراپدا، ئاشتی بەسەر شەڕدا، ئازایەتی بەسەر ترسدا، خۆشەویستی بەسەر رقدا، یەکێتی بەسەر دووبەرەکیدا، دڵسۆزی بەسەر ناپاکیدا، ئازادی بەسەر دیلێتیدا،.. هتد. بکەیت.
١١ـ خاڵبەندی لە چیرۆکدا: چەند هێمایەکی خاڵبەندی لە چیرۆکەکەتدا لە شوێنی راستدا بەکاربهێنە. وەک، مەنووسە: لەناکاو شێرەکە نەڕاندی!!! بەڵکو، بنووسە: لەناکاو شێرەکە نەڕاندی! . مەنووسە: جوان بە چی پێکەني؟؟ بنووسە: جوان بە چی پێکەنی؟ بەکارهێنانی خاڵبەندییەکی زۆر، رستەکان لاواز دەکات.
١٢ـ کات و شوێن لە چیرۆکدا: پێویستە تۆی نووسەری چیرۆک بە منداڵان، پابەندبێت بەو کاتەی کە چیرۆکەکەت تێیدا دەست پێکردووە. ئایا چیرۆکەکەت لە رابردوودا گەڕاوەتەوە؟ یان لە کاتی ئێستادا؟ یا دەربارەی داهاتوو نووسیوتە. بە درێژایی چیرۆکەکەت پابەندبە بەکاتەوە. هەروەها ئەو شوێنانەش دیاری بکە کە ڕووداوەکانی چیرۆکەکەت تێیاندا روویان داوە. ماڵەوە، پۆلە، قوتابخانەیە، یاریگایە، گوندە، شارە،.. هتد. باشتر وایە ئەو شوێنانەبن لە منداڵانەوە نزیکن.
١٣ـ دووبارەکردنەوەی وشە و رستە: دووبارەکردنەوەی هەندێ وشە و رستە لە چیرۆکدا، بۆ ئەوەیە کە لە مێشکی منداڵاندا جێگیربن و لەبیریان نەچێتەوە. بۆ نموونە، وشەیەک یا رستەیەک هەیە، کە پاڵەوان یا کارەکتەری سەرەکی چیرۆکەکە هەرکاتێک ڕووبەڕووی دۆخێکی دیاریکراو دەبێتەوە، دووبارەی دەکاتەوە.
١٤ـــ دوورکەوتنەوە لە شێوازی تەڵقینی ئاسایی و بانگەشە وپەندەری و وتاربێژی و فرمان پێکردن و لە رێنمایی راستەوخۆ، لە نووسینی چیرۆکی منداڵاندا. ئەو هەڵەیەی کە هەندێ لە نووسەرانی چیرۆکی منداڵان تێیکەوتوون، ئەوەیە کە راستەوخۆ بە ئامۆژگاری و بە پەندەری و بە رێنمایی دەستیان بە نووسینی چیرۆکەکانیان کردوون.
١٥ــ کۆتایی چیرۆک: دیاریکردنی کۆتایی چیرۆکەکەت، لە میانەی ئاشکراکردنی ئەوەی کە پاڵەوانەکە، بە ئامانجەکەی گەیشتووە یا نەگەیشتووە. هەوڵبدە کۆتاییەکی دڵخۆشکەر و هیوابەخش بنووسیت، کە جێی رەزامەندیی منداڵان بێت. لە

چیرۆکدا کۆتاییەکان بە هەمان شێوەی سەرەتاییەکان گرنگن.

١٦ـ پێداچوونەوە بە چیرۆکەکەت: کە ڕەشنووسی چیرۆکەکەت تەواکرد، کاتی ئەوە دێت کە دووبارە و سێبارە، بە وردی و بە چاوێکی ڕەخنەگرانەوە، چیرۆکەکەت تاووتوێ بکەیت و لە هەموو ڕوویەکەوە هەڵیبسەنگێنیت، هەڵەکانت بژاربکە،

ئەو وشە و ڕستانەی کە زیادن بیان سڕەوە، دەکرێت دەستکاری بکەیت و وشە و ڕستەی تری بۆ زیاد بکەیت. دڵنیاشبە لەوەی کە چیرۆکەکەت کورت و پوختە و زیادەڕۆییت تێدا نەکردووە. چونکە چیرۆکی درێژ منداڵان بێزار دەکات.

١٧ـ شەرم و شوورەیش نییە، گەر چیرۆکەکەت پێشانی یەک دوو چیرۆکنووسی پیشەیی خاوەن ئەزموون لە بواری چیرۆکنووسین بۆ منداڵان بدەیت و بیخوێننەوە. سوود لە بیروڕاو و لە بۆچوونەکانیان وەربگرە. ڕەخنەکانیشیان قبووڵ بکە.

١٨ـ دەکرێت بە دەنگێکی بەرز و بە شێوازێکی شیرین و فانتازی، چیرۆکەکەت بۆ کۆمەڵێک لە منداڵان بخوێنیتەوە. بزانە کاردانەوەیان دەربارەی چیرۆکەکەت چین؟

لە کۆتاییدا دەڵێین، نووسینی چیرۆک بۆ منداڵان، یەکێکە لە گرنگترین جۆرەکانی نووسینی ئەدەبی، کە پێویستی بەوە هەیە، گەشە بکات و بە شێوەیەکی جیاواز دەربکەوێت و داهێنانی تێدا بکرێت. چونکە چیرۆک فاکتەرێکی بەهێزی مەستکردنی پێداویستییە سایکۆلۆژییەکانی منداڵانە. هۆکارێکی ئاسان و گرنگی فیرکردن و پەروەردەکردن و ڕۆشنبیریکردن و ڕاهێنانی منداڵانە. ئەوەی بە چیرۆک دەکرێت، زۆر لە لقەکانی تری ئەدەب پێیان ناکرێت. چونکە ژیان لە منداڵییەوە بە چیرۆک دەست پێدەکات، چیرۆکەکانی ژیانیش کۆتاییان نایات.

ڕەزا شوان

نەرویج: ٢٠٢٢

هێمنی.. هۆنراوە: عەلی حەمەڕەشید

هەی هەی ئەمڕۆ هێمنییە
قوتابخانەمان نییە
دایەی شیرین دایە گیان
ناچمە دەر بۆ کۆڵان
دەبێ ئەمڕۆ بمشۆری
جل و بەرگم بگۆڕی
نینۆکم درێژ بووە
چڵک و پیسی تێ چووە
دەبێ نینۆکم بکەم
دانیشم پاک و بێ خەم
چونکە بۆ رۆژی شەمە
هەرچەندە پاک بم کەمە
مامۆستا ڕیزمان دەکات
سەیری هەموومان دەکات
هەر کەس پاک و خاوێن بێت
چەپڵەو باشە وەر دەگرێت

١٩٩٤/١٢/١٨

دووبەرەکی و ناتفاقی نەومانەی کوردی وێران کرد... جبار

عبدالله مهاجر

هەر لەو کاتەی کورد دەستی کرد بە سیاسەت دووبەرکی و دژە خۆ بەخۆ دەستی پێکرد، سیاسەتی کورد لە سەردەمی میرنشینە کوردیەکانەوە دەستی پێکرد، کاتێک دەبین لاپەڕەکانی مێژوو هەڵدەدەینەوە لەڕووی سیاسەتەوە کورد تاکو ئەمڕۆش فێری ئەو دیموکراسیە نەبووە کە سیاسەتی حزب یاخود سیاسەتی حکومڕانی لە بەرژەوەندی هاوڵاتیان بوبێت، میرە کوردەکان کوردستانیان کردبووە مەیدانی شەڕی داگیرکەران، دژبە یەکتری کاریان دەکرد ئەمەش بە دەسگرتن بوو بەسەر ناوچەیەکی فراوان و دەسەڵاتێکی تاکڕەوی، هیچیان لە بەرژەوەندی خاک و نەتەوە کاریان نەکردووە، ئەو دووبەرەکی و دژبەیەکیەی کورد وای لە هات ئەمڕۆی بەرهەم هێنا، ئیستاش ئەو دووبەرەکیە زۆر بە زقی دیارەو کورد تەری ئاو دووبەرەکیەنا بێت و چەندان دەسەڵاتی تریش بێن و بڕۆن کورد هەر ئەو جۆرە سیاسەتە پەیڕەو دەکات، پەندێکی کوردی هەیە دەڵێ خەخۆری بێگانە پەرست ئەو پەندە تایبەتە بەکورد هیچ نەتەوەیەکی تر لە جیهان ئەو پەندە شمولیان ناکات، هەموومان ئەوە دەزانین شکاندنی یەکتری لەسەر ئەساسی فراوانکردنی دەسەڵاتەکانی خۆیانن و هیچ گوێ بە مافی هاوڵاتیان و کوردستانیان نادەن، لەسایەی حزبە کوردستانیەکان خەریکە هەمان سیناریۆی سیاسەتی میرنشینە کوردیەکان دوبارە دەبێتەوە لە ناوچەکە بە تەسلیمکردنی خاکی کوردستان بە دوژمنانی کورد، مێژووی دژایەتی ئەو دوژمنانە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی سیاسەتی دەوڵەتی عوسمانی و سەفەوی، کاتێک لەژێر سێبەری دەسەڵاتی میرنشینەکان کوردستانیان دابەشکردوو ئاوانیش چەپڵەیان بۆ لێدەدا و دەسخۆشیان لێ دەکرد، ئەو سیناریۆیە ئیستا لە دەسپێکێکی سەرەتایی دایە بەئەگەرێکی زۆرەوە لەڕۆزانی داهاتوو خراپتریش دەبینین، لە ئەگەری زیاتر بەزاندنی سنورەکانی کوردستان لەلایەن ئێران و تورکیا دۆخێکی مەترسیدار روو لە هەرێمی کوردستان دەکات کورد دەگەڕێنێتەوە خاڵی سەرەتا، هەموو ئەم دۆخە مەترسیدارانە کە لەڕی بەرپرسیارە؟ بێگومان حزبە کوردیەکان هەر یەک بەگەورەیی قەبارەی خۆی تیادا تاوانبارە، دوژمنان بەردەوام لە بەو ئارەزووەن کە کورد لەدۆخێکدا بێت دژایەتی یەکتری بکەن و یەکتری تاوانبار بکەن، ئەگەر کورد بزانێت چۆن سەرکەوتوو بەهەز دەبێت ئەوە هەرگیز بیر لە دووبەرەکی و دوژمنایەتی یەکتری ناکەنەوە،